SVET**PTIC**

03
2023

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

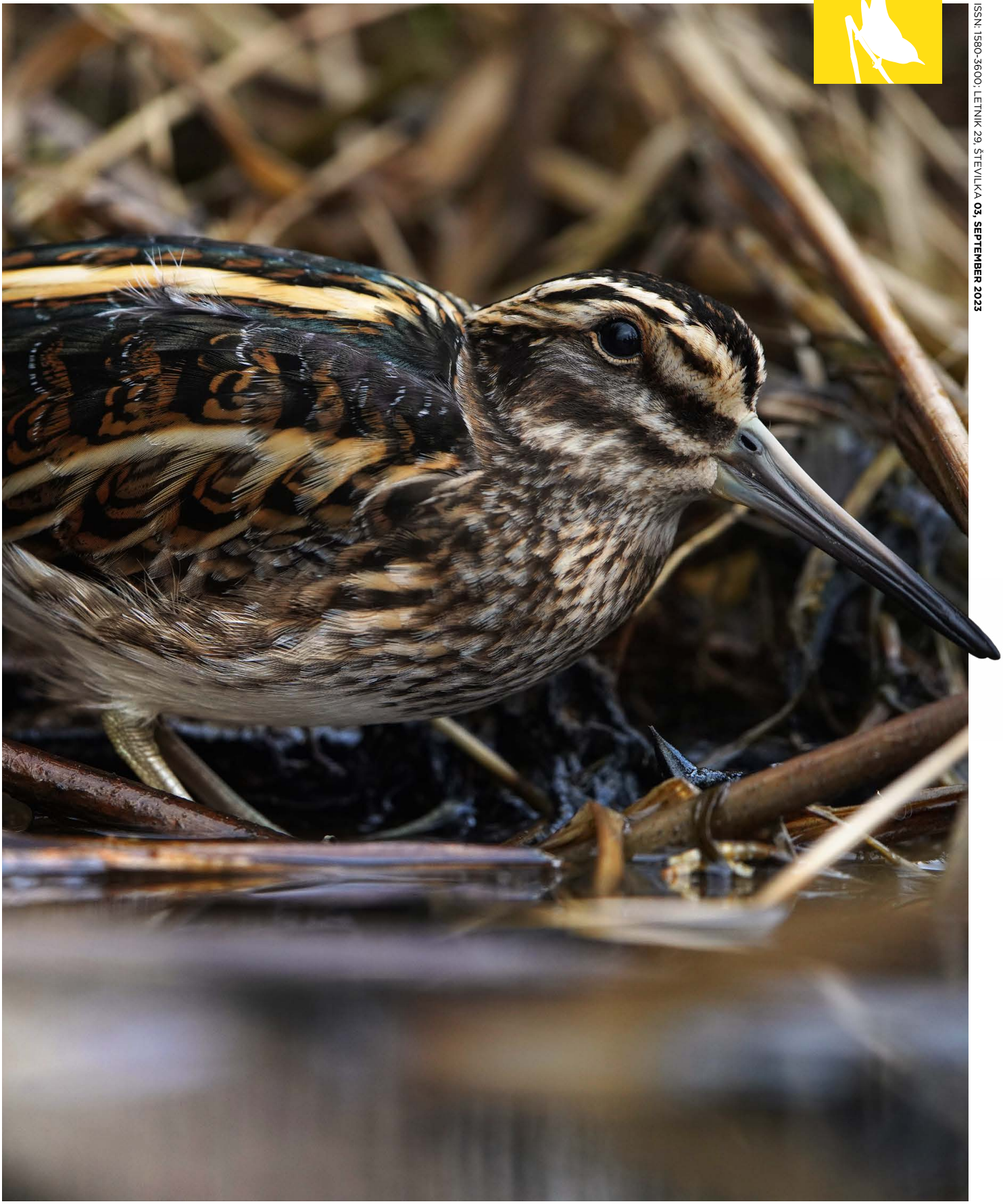

ISSN: 1580-3600; LETNIK 29, ŠTEVILKA **03, SEPTEMBER 2023**

Zaradi pritajene drže in varovalne barve **PUKLEŽA** (*Lymnocryptes minimus*) težko opazimo. Temno obarvan hrbet se zlije z močvirno prstjo, svetli hrbtni progi in rumenkast kljun pa se pomešajo med suhe steblike šašja ali drugih rastlin.

foto: **Alen Ploj**

6

POBREŽNIKI – SVETOVNI POPOTNIKI

Selitev je zaradi različnih dejavnikov zelo tvegana, smrtnost osebkov na selitvi je v primerjavi s preostalim delom leta domnevno največja. Kljub temu je selitev za pobrežnike uspešna evolucijska strategija, saj je več kot 60 odstotkov selivk. Selitvene dosežke mnogih vrst ptic danes štejemo med najbolj neverjetne med vsemi živalmi.

foto: **Jure Novak**

12

SEVERNA NORVEŠKA – LEDENA ORNITOLOŠKA PRAVLJICA

Na severu Norveške na kozolcih namesto sena domačini sušijo ribe, namesto golobov pa po vaseh na njihovih balkonih gnezdijo triprsti galebi (*Rissa tridactyla*).

foto: **Tomaž Mihelič**

18

PUKLEŽ

Ob grožnji se puklež le potuhne k tlom in obmiruje, zleti pa samo takrat, ko se mu nevarnost neposredno približa – najpogosteje na manj kot meter.

foto: **Alen Ploj**

26

MLADI ORNITOLOGI SO SE VRNILI K CERKNIŠKEMU JEZERU

V okviru projekta LIFE Stržen smo okolico Cerkniškega jezera raziskovali že v letih 2018 in 2021. A njegova spreminjajoča se podoba vsakič znova postreže s čim novim, in tudi tokrat od tam nismo odšli praznih rok.

foto: **Tilen Basle**

SVET**PTIC**

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 29, številka 03, september 2023
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIJE: www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia©)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpira Javna agencija za raziskovalno dejavnosti Republike Slovenije.

arrs JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST REPUBLIKE SLOVENIJE

NASLOV UREDNIŠTVA: DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.prsin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR: Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrić

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.
NAKLADA: 2500 izvodov
IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSLANSTVO DOPPS: Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada
PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik
UPRAVNI ODBOR: Muhamed Delić, Jurij Dogša, dr. Pavel Gantar, Eva Horvat, David Kapš, Gaber Mihelič, Matija Mlakar Medved, Polona Pagon
NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar
DIREKTOR: dr. Damijan Denac

BirdLife INTERNATIONAL

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

KAZALO

4 PTICE NAŠIH KRAJEV // Blaž Blažič

6 POBREŽNIKI – SVETOVNI POPOTNIKI // Tilen Basle

11 KAKO KOPENSKE PTICE PREČIJO ODPRTO MORJE // Suzana Jus

12 SEVERNA NORVEŠKA – LEDENA ORNITOLOŠKA PRAVLJICA // Kalina Mihelič

16 25. POPIS BELE ŠTORKLJE PRINAŠA NOVE REKORDE // Urša Gajšek in Damijan Denac

18 PUKLEŽ – PREZRTI PREBIVALEC MOČVIRIJ // Ruj Mihelič

20 GOZD JE RAJ NA ZEMLJI // Sebastjan Zelič

22 MILAN RUŽIĆ – NAŠE DELO SPREMINJA ŽIVLJENJE LJUDI IN NJIHOVE NAVADE.« // pogovarjala se je Tjaša Pršin

25 DVOKLOPNIKI – SLABO POZNANA SKUPINA RAKOV // Nataša Mori

26 MLADI ORNITOLOGI SO SE VRNILI K CERKNIŠKEMU JEZERU // Tilen Basle

29 PROGRAM DOPPS

34 RECIKLIRANI PTIČJI SPOMIN // Katja Krivec

40 PRVI DOPPS-OV ŠTUDENTSKI TABOR // Aleksander Kozina

42 SREČANJE VARUHOV BELE ŠTORKLJE // Urša Gajšek

44 ČEŠKE IZKUŠNJE PRI OBNOVI DEGRADIRANIH ŽIVLJENJSKIH PROSTOROV // Bojana Lipej in Tina Kocjančič

46 TRAVNIŠKI SADOVNJAKI NA KOZJANSKEM // Karmen Jazbinšek

48 VRAČANJE BELOVRATIH MUHARJEV V LETU 2023 // Martin Gorišek

50 RAČJA SAGA NA BALKONU // Simon Bregar

52 NOVICE

foto: **Brina Stančič**

UVODNIK

DRAGI LJUBITELJI NARAVE!

Poletje se počasi poslavlja, sveža jutra že dišijo po jeseni. To je čas, ko se narava odene v najlepše barve, ki se prelivajo od zlato rumene prek ognjeno oranžne do bordo rdeče. Obdobje, ko se ozračje ohladi, narava umiri in se dnevi počasi umikajo nočem. Marsikdo v jesenskih mesecih najde več časa za branje in upam, da se med jesenskim čtivom znajde tudi naša revija.

Za mnoge ptice pa poznopoletni in jesenski čas ni prav nič umirjen. Za tiste, ki se na prezimovanje odpravljajo v daljne kraje, je to čas, ko morajo napolniti energijske zaloge. Te jim bodo na selitvi od gnezdišč do prezimovališč prišle še kako prav! V poljudnem članku pišemo o tem, kako se na dolgo selitveno pot pripravljajo ptice iz skupine pobrežnikov ter kakšne so njihove selitvene strategije glede na razdalje, ki jih preletijo med zaporednimi selitvenimi postojankami.

Številne ptice vzdolž selitvene poti prečijo odprto morje, kar vsekakor ni lahka naloga. Preberite, kako ta dosežek uspe velikim kopenskim pticam, ki v nasprotju z vodnimi vrstami ne morejo pristati na gladini morja in se odpočiti. Poleg tega, da je selitev fizično zahtevna, je lahko za ptice tudi zelo nevarna. Prelet Sredozemlja je zaradi nezakonitega lova usoden za številne med njimi. O svojih izkušnjah na področju preprečevanja nezakonitega lova na ptice in še marsičem nam je pripovedoval Milan Ružić, direktor Društva za zaščito in proučevanje ptic Srbije.

Ena izmed najbolj karizmatičnih ptic, ki gnezdi pri nas in se vsako leto odpravi na selitev, je nedvomno bela štorklja. Letos zaznamujemo že 25. obletnico začetka rednega spremljanja njene gnezditve pri nas! Ob tej obletnici so se na Griču pri Klevevžu zbrali varuhi bele štorklje iz vse Slovenije. Kdo so varuhi in katere zanimivosti iz življenja bele štorklje so zabeležili med četrt stoletja trajajočim popisom, si preberite v tokratni številki revije.

Letos smo »DOPPS-ovci« organizirali kar dva poletna tabora! Prvi, letos že 34. Mladinski ornitološki tabor se je začel takoj po zaključku šolskega leta. Teden dni kasneje mu je sledil botanično obarvan študentski tabor, ki je potekal pod pokroviteljstvom projekta LIFE FOR SEEDS. Kje so mladi in vneti ornitologi in naravovarstveniki raziskovali naravo in kaj vse so doživeli, preberite v prispevkih na straneh 26–28 in 40–41.

Pestremu poletju sledi razgibana jesen! Odprli jo bomo z dogodki ob Evropskem dnevu opazovanja ptic, nadaljevali pa dva tedna kasneje s tradicionalno Ptičarijado. Kje vse se še lahko srečamo to jesen, preberite v programu društvenih dogodkov.

Vsega, kar ponuja jesenska številka Sveta ptic, tu ne bi želela razkriti, saj upam, da boste to kmalu storili sami.

Prijetno branje vam želim!

TJAŠA PRŠIN,
urednica revije Svet ptic

PTICE **NAŠIH KRAJEV**

// Blaž Blažič

ŽVIŽGAČ VRSTE
Dendrocygna autumnalis

Prvi podatek za Sloven1ijo. En osebek te ameriške vrste žvižgača je bil sredi julija 2023 opazovan pri Hočah [Komisija za redkosti – vir podatka: V. Golob].

izvirni foto: **Vojko Golob**

KOSTANJEVKA
(Aythya nyroca)

Zelo spodbuden gnezditveni podatek. Letos so bile na območju Naravnega rezervata Ormoške lagune opazovane kar tri različne samice kostanjevk z mladiči. Kljub temu, da je vrsta zadnja leta redna gnezdilka rezervata, je leto 2023 prvo, ko je v lagunah potrjeno gnezdil več kot en par [L. Božič, *lastni podatki*].

izvirni foto: **Tilen Basle**

ČOPASTA ČAPLJA
(Ardeola ralloides)

Redko opazovanje. Osebek čopaste čaplje je bil sredi septembra 2022 opazovan na Zbiljskem jezeru [B. Kozinc, *lastni podatki*].

izvirni foto: **Boris Kozinc**

VIRGINIJSKI KOLIN
(Colinus virginianus)

V začetku julija 2023 je bil pri Dolenji vasi na Cerkniškem jezeru slišan pojoči samec virginijskega kolina. Podatek je prvi za vrsto na tem območju [Komisija za redkosti – vir podatka: R. Kraševec].

foto: **Alen Ploj**

KAČAR
(Circaetus gallicus)

Regionalna redkost. En osebek kačarja je bil v začetku junija 2023 opazovan na Breginjskem Stolu [Komisija za redkosti – vir podatka: B. Denac, K. Denac, M. Denac].

izvirni foto: **Mitja Denac**

POLOJNIK
(Himantopus himantopus)

Izredno zanimiv gnezditveni podatek. V lanskem letu je bilo po 13 letih v Naravnem rezervatu Ormoške lagune ponovno zabeleženo gnezdenje polojnika. Vrsta je kot gnezdilka iz območja izginila zaradi spremenjenih razmer, kmalu po prenehanju obratovanja Tovarne sladkorja Ormož leta 2006 [https://www.instagram.com/p/CeBne1oIlPG/?igshid=MzRlODBiNWFlZA==].

izvirni foto: **Tilen Basle**

PIKASTI
(Tringa ochropus)

IN MOČVIRSKI MARTINEC
(T. glareola)

Zanimivo opazovanje. Ob manjši depresiji v bližini Hraš pri Lescah, ki je bila zaradi obilnejših padavin zalita z vodo, so bili konec avgusta 2023 opazovani trije martinci - dva močvirska in en pikasti [B. Kozinc, *lastni podatki*].

izvirni foto: **Boris Kozinc**

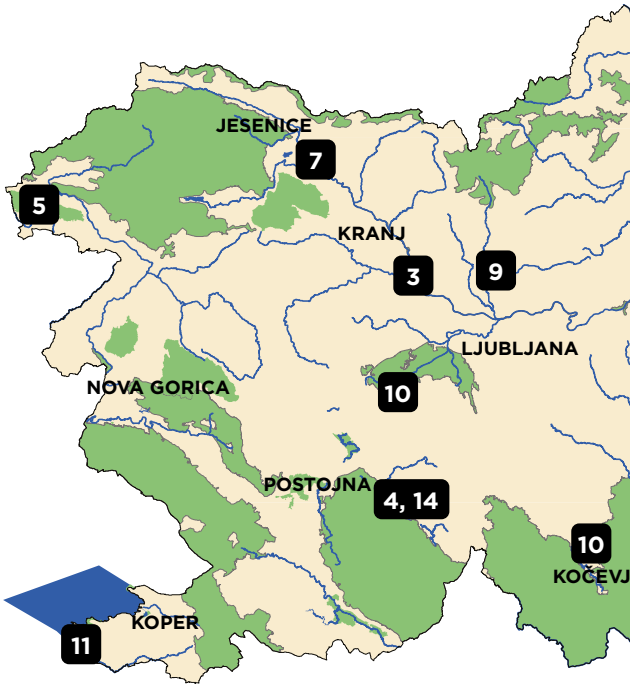

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Blaž Blažič, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana, elektronska pošta: blaz.blazic@dopps.si

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Mitja Denac, Komisija za redkosti, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana, elektronska pošta: mitja.denac@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
https://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/

Podatki so še v obravnavi na Komisiji za redkosti.

PROGASTOREPI KLJUNAČ

(Limosa lapponica)

V letošnjem poletju je bil progastorepi kljunač v severovzhodni Sloveniji opazovan vsaj dvakrat: dva osebka 12. 7. na Ormoškem jezeru in en samec 3. 8. na poplavljeni njivi v bližini Frankovcev [Komisija za redkosti – vir podatka: L. Božič].

izvirni foto: **Luka Božič**

RJAVI GALEB

(Larus fuscus)

Regionalna redkost. Trije odrasli osebki rjavega galeba so bili sredi julija 2023 opazovani v bližini Doba pri Domžalah [Komisija za redkosti – vir podatka: N. Primožič].

foto: **Mitja Denac**

KASPIJSKA ČIGRA

(Hydroprogne caspia)

V letošnjem poletju smo bili priča dvema opazovanjema kaspijske čigre na neobičajnih lokacijah za vrsto: en osebek je bil 4. 8. opazovan na Kočevskem jezeru, medtem ko sta bila dva osebka 6. 8. zabeležena v bližini Goričice na Ljubljanskem barju [Komisija za redkosti – vir podatka: M. Denac, M. Mlakar Medved].

izvirni foto: **Mitja Denac**

ČRNONOGA ČIGRA

(Gelochelidon nilotica)

Opazovanja črnonogih čiger pri nas so vse pogostejša. V letošnjem poletju je bila vrsta zabeležena na vsaj treh različnih lokacijah: v Sečoveljskih solinah (1x) ter na Ptujskem jezeru (2x) in Račkih ribnikih (1x) [Komisija za redkosti – vir podatka: I. Škornik, L. Božič, M. Vogrin].

foto: **Luka Božič**

KRIČAVA ČIGRA

(Thalasseus sandvicensis)

Regionalna redkost. Odrasla kričava čigra je bila v začetku avgusta 2023 opazovana na Ptujskem jezeru [Komisija za redkosti – vir podatka: M. Denac, N. Kos Thaler].

izvirni foto: **Mitja Denac**

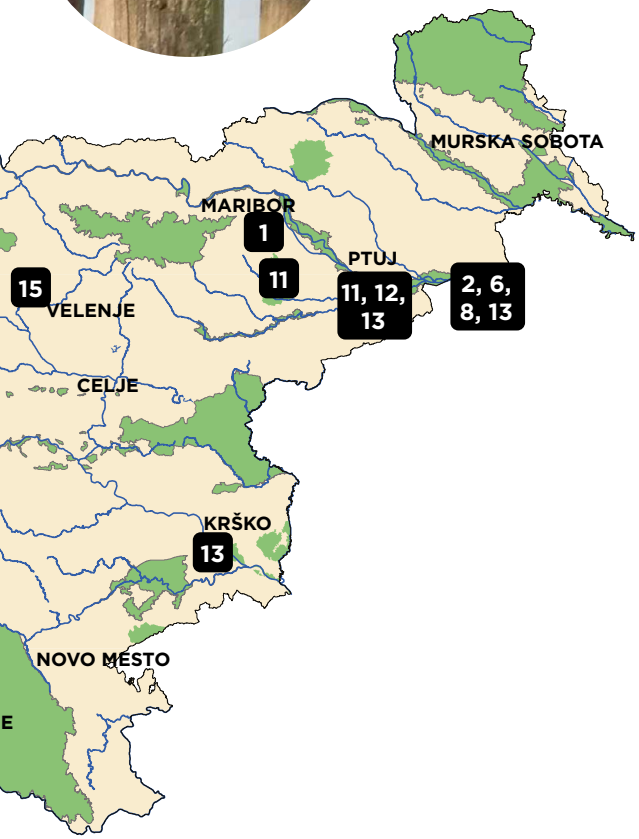

MALA ČIGRA

(Sternula albifrons)

Regionalno zanimivi podatki. V letošnjem poletju je bila mala čigra trikrat opazovana v vzhodni Sloveniji: en osebek 6. 7. na Ptujskem jezeru, dva osebka 12.7. na Ormoškem jezeru in štirje osebki 12. 7. na Brežiškem jezeru in gramoznici Vrbina [Komisija za redkosti – vir podatka: L. Božič, M. Mlakar Medved].

izvirni foto: **Matija Mlakar Medved**

KRIŽANEC MED RJAVIM IN RJAVOGLAVIM SRAKOPERJEM

(Lanius collurio x senator)

Zelo redek podatek. V začetku julija 2023 je bil na Cerkniškem jezeru opazovan samec križanca med rjavim (*Lanius collurio*) in rjavoglavim srakoperjem (*Lanius senator*) [M. Perušek, *lastni podatki*].

izvirni foto: **Mirko Perušek**

ŠKRLATEC

(Carpodacus erythrinus)

Redko opazovanje. Sredi julija 2023 je bil ob Velenjskem jezeru fotografiran odrasel samec škrlatca [https://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-137577].

izvirni foto: **Milan Cerar**

POBREŽNIKI – SVETOVNI POPOTNIKI

// Tilen Basle

Jeseni mnogi ornitologi med izleti v naravo oprezamo za pobrežniki, ki hitijo z nabiranjem zalog energije v plitvinah mokrišč. Mnoge vrste lahko pri nas opazujemo le kratek čas. Z vsakim opazovanjem dobimo vpogled v le delček njihovega izjemnega potovanja iz severnih gnezdišč proti prezimovališčem v Sredozemlju ali Afriki.

SELITVE PTIC

Selitve ptic so predvidljivi, množični in usmerjeni sezonski premiki med gnezdišči in prezimovališči. Glavni razlog zanje je razlika v razpoložljivosti hrane med toplim in hladnim delom leta v zmernih in polarnih regijah oziroma suho in deževno dobo v tropskih. V zmernih in polarnih regijah je v hladnem delu leta hrane (predvsem žuželk) malo, medtem ko se v tropskih regijah z nastopom deževnega obdobja viri hrane za ptice povečajo. Dostopnost ustreznih količin in vrste hrane tako odtehta napor in tveganja na selitvi.

Čas selitev je za pobrežnike (Charadriiformes) kritično obdobje leta, saj tako pripravam nanjo kot za selitev samo namenijo veliko časa in energije. Selitev je zaradi različnih dejavnikov namreč zelo tvegana,

Ptice se vzdolž selitvenih poti ustavljajo in v ogromnih številkah zbirajo na selitvenih postojankah (ang. *stopover sites*).
foto: **Andy Hay (rspb-images.com)**

smrtnost osebkov na selitvi pa je v primerjavi s preostalim delom leta domnevno največja. Kljub temu je selitev zanje uspešna evolucijska strategija, saj je več kot 60 odstotkov pobrežnikov selivk. Selitvene dosežke mnogih vrst ptic danes štejemo med najbolj neverjetne med vsemi živalmi. Večina vrst pobrežnikov, ki gnezdijo na daljnem severu Evrope, do svojih prezimovališč, ki so večinoma v podsaharski Afriki, premaga izjemne razdalje. Verjetno vsem dobro poznan primer je progastorepi kljunač (*Limosa lapponica*), ki z letom brez postanka premaga 13.000 kilometrov dolgo pot med Aljasko in Tasmanijo, kar je najdaljši neprekinjen let v živalskem svetu.

Selitev je kritičnega pomena tudi s populacijskega vidika. V mnogih primerih se ptice vzdolž selitvenih poti ustavljajo in v enormnem številu zbirajo na selitvenih postojankah (ang. *stopover sites*). Te številke so lahko tako visoke, da ponekod predstavljajo pomemben delež svetovne populacije določene vrste. Takšne postojanke premorejo ogromne zaloge hrane in s tem energije za naslednjo selitveno etapo ptic. Velike selitvene postojanke pobrežnikov so hkrati tudi mesta, kjer so ti najbolj izpostavljeni negativnim vplivom človeka, kot so urbanizacija,

Članek, ki je leta 2012 razkril, da lahko **PROGASTOREPI KLJUNAČ** (*Limosa lapponica*) neprekinjeno preleti tudi 11.000 kilometrov z Aljaske na Novo Zelandijo, je med ornitologi, kot tudi v medijih, povzročil pravo senzacijo. Oktobra 2022 je mlad progastorepi kljunač vzletel z Aljaske in po 13.436 kilometrih pristal na Tasmaniji.

foto: **Ben Andrew (rspb-images.com)**

Naravni rezervat Ormoške lagune je pomembna **SELITVENA POSTOJANKA** za številne pobrežnike in eno izmed redkih območij v srednji Evropi, kjer je bilo v enem dnevu, tako spomladi kot jeseni, redno opazovanih več sto osebkov močvirskih martincev (*Tringa glareola*). foto: **Tilen Basle**

melioracija, lov, onesnaževanje in turizem. Ohranjanje postojank je zato prioriteta varstva ptic selivk, še prej pa je potrebno prepoznavanje takih lokacij in poznavanje selitvenih vzorcev ptic.

SELITVENI VZORCI IN STRATEGIJE

Različni selitveni vzorci pobrežnikov so posledica vpliva naravne selekcije na posamezne ptice pri izboru selitvenih poti in postojank, časa prihoda in odhoda z njih in načina razporejanja porabe zalog energije. Selitveno strategijo pobrežnikov določajo lokacije kakovostnih postajališč (mest z obilico hrane, velikokrat ob obalah, kjer se iz globin dviga hladna, s hrano bogata voda) in naravnih preprek (oceani, puščave, gorovja, gozdovi). Nekatere vrste med posameznimi postojankami preletijo dolge razdalje (npr. čoketa), medtem ko druge med številnimi postojankami opravijo krajše lete (npr. močvirski martinec).

Redkokatera vrsta zmore opraviti selitev v enem, neprekinjenem letu. Večina se med potjo večkrat ustavi na selitvenih postojankah. Selitve pobrežnikov glede na razdalje, ki jih preletijo med zaporednimi selitvenimi postojankami, opredeljujemo kot tri različne selitvene strategije: strategije kratkih, srednjih in dolgih skokov. Razlike med kategorijami so zamegljene, a nam vseeno pomagajo pri razumevanju kompleksnega sistema selitve pobrežnikov.

ČAS ODHODA IN PRIHODA

Pomen časa za selitev in preživetje pobrežnikov najlaže opišemo kot omejitev, ki vpliva na hitrost in razpored premikov osebkov med gnezdišči in prezimovališči. S spremljanjem premikov populacij pobrežnikov so raziskovalci opazili pomembne razlike med spomladansko in jesensko selitvijo. Spomladanska selitev je pri pobrežnikih izredno hitra in v povprečju traja le nekaj tednov. Pticam se mudi na gnezdišča, saj bodo tisti, ki bodo tja prileteli prej, lahko zasedli boljše teritorije. Zato pri monogamnih vrstah (vrste, kjer imajo osebki samo enega partnerja) v zgodnjih jatah na selitvi prevladujejo samci. Zgodnji prihod na gnezdišča v severnih geografskih legah, kjer je gnezditvena sezona kratka, lahko vpliva tudi na gnezditvene priložnosti. Ptice, ki prispejo zgodaj in katerih gnezdo propade, lahko z gnezdenjem poizkusijo znova. Zgodnji prihod na gnezdišče pa utegne imeti tudi negativne posledice – zaradi hladnega vremena lahko ptice stradajo, saj z razvojem kasnijo tudi žuželke.

V nasprotju s spomladansko pa je jesenska selitev pri pobrežnikih precej daljša in lahko traja več mesecev. Razlogov za to je več: raznoliki socialni in paritveni sistemi, vloga spolov pri skrbi za mladiče, gnezditveni uspeh, selitvena razdalja in čas odhoda samcev, samic in mladičev z gnezdišč. Pri malem deževniku (*Charadrius dubius*) in spremenljivem prodniku (*Calidris alpina*) lahko jeseni na selitvenih postojankah najprej opazujemo samice, ki so skrb za mladiče prepustile samcem in se z gnezdišč odselile zelo zgodaj. Samicam se kmalu pridružijo samci in samice, katerih gnezdo ali zarod je propadel. Nazadnje na postojanke prispejo mladiči, ki morajo pred selitvijo nabrati zadostne zaloge maščob in okrepiti mišice. Seveda pa v skupini pobrežnikov najdemo nekaj izjem kot tudi novih znanstvenih dognanj. Nedavno so kanadski raziskovalci ugotovili, da na hitrost selitve nekaterih severnoameriških vrst prodnikov vpliva pojavljanje plenilcev. Nekatere vrste prodnikov gnezdišča zapuščajo zgodaj in se tako na selitvi izognejo srečanju s sokoli selci (*Falco peregrinus*), ki se selijo nekoliko kasneje.

PRIPRAVE NA DOLGO POT

Vsak organizem za selitev in premike potrebuje energijo. Tudi ljudje, ko gremo v službo, šolo, na

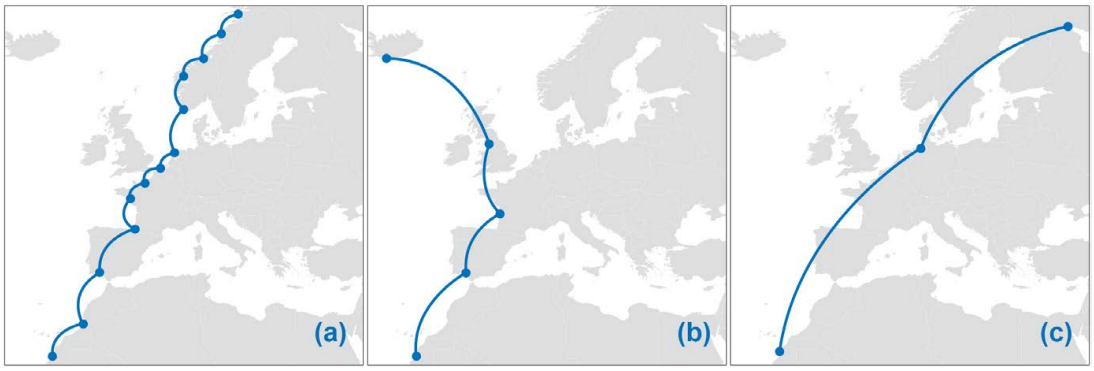

Med pobrežniki so se razvile tri glavne **SELITVENE STRATEGIJE** za premagovanje geografskih ovir in razdalj med selitvenimi postojankami: strategija kratkih (a), srednjih (b) in dolgih skokov (c) (ang. *hop, skip, jump*). V naravi se strategije prekrivajo ali razlikujejo celo med populacijami iste vrste.

povzeto po **Boere in Stroud (2006)**

Samci **TOGOTNIKOV** (*Calidris pugnax*) se na gnezdišča v severni Evropi vrnejo tudi mesec dni pred samicami. Nato se na rastiščih skupinsko razkazujejo in dvorijo samicam. Samec se lahko pari z več samicami, ki nato same skrbijo za zarod. Posledično samci poleti gnezdišča zapustijo prej.
foto: **Alen Ploj**

izlet ali pa okopavat vrt. Če se odpravimo v hribe, vemo, da moramo s seboj vzeti energijsko ploščico, čokolado ali oreške, saj bomo z naporom porabili več energije in energijskih zalog. Vsak posameznik mora pravilno razporejati svojo energijo, da lahko uspešno zaključi del potovanja in se pripravi na naslednji del, kar večinoma počnemo nezavedno ali instinktivno. Če po naključju na to pozabimo, pa nas telo hitro opomni.

Ptice za selitev skladiščijo energijo v obliki lipidov (maščob) in proteinov. Lipidi so učinkovitejši, saj zagotavljajo dvakrat več energije kot proteini, hkrati pa jih lahko ptice sintetizirajo iz vseh oblik hrane. Pobrežniki shranjujejo lipide pod kožo in v telesni votlini med organi. Številne vrste pobrežnikov porabljajo tudi zaloge proteinov, ki med dolgimi in napornimi leti zagotavljajo veliko količino vode in preprečujejo dehidracijo. Veliki prodniki (*Calidris canutus*) pred selitvijo zato drastično povečajo tudi mišično maso. Masa velike prsne mišice lahko predstavlja tudi več kot 22 % celotne telesne teže ptice.

Ptice selivke morajo pridobiti in shraniti zadostne količine energije, če želijo doseči cilj selitvenega potovanja. Pridobivanje zadostnih zalog lipidov za let med selitvenimi postojankami je najnujnejše prav za pobrežnike, saj večina vrst med postojankami prečka zanje neprimerne habitate (morje, puščave, gozdove). Zaloge energije vplivajo tudi na preživetje in razmnoževalni uspeh, ko ptica doseže gnezdišče. Tiste, ki se na severna gnezdišča vrnejo z večjimi zalogami energije, lahko pričnejo gnezditi hitreje, ležejo večja jajca in imajo večjo možnost uspešnih nadomestnih legel.

Za premagovanje dolgih vzdržljivostnih letov med selitvenimi postojankami so ekologi tradicionalno zagovarjali velik pomen kopičenja ogromnih zalog energije. Vendar imajo tudi te svojo ceno, saj ptice z velikimi zalogami lipidov in proteinov slabše letijo, posledično pa se težje umaknejo pred plenilci. Danes vemo, da številne vrste pobrežnikov zaloge energije prilagajajo tudi razmeram na selitvenih postojankah. Če je tam veliko plenilcev ali postojanka nima primernega kritja, nakopičijo manj zalog in jo prej zapustijo.

Pobrežniki hrano pretvarjajo in skladiščijo v obliki lipidov (maščobe). Zaloge tistih, ki med selitvijo opravijo dolge vzdržljivostne lete, lahko predstavljajo celo več kot 50 % telesne teže.
foto: **Jure Novak**

EKSTREMNE PRILAGODITVE ZA EKSTREMNE SELITVE

Pobrežniki so med ornitologi in opazovalci ptic pogosto priljubljeni zaradi redkosti pojavljanja, kot tudi zaradi izjemno zapletenega načina življenja. Obdobje selitve in prezimovanja pri večini traja 8 do 10 mesecev. Zaradi posebnih prilagoditev za vzdržljivostni let, ki pri mnogih vrstah vključujejo zmanjšanje notranjih organov (zmanjšanje teže), upočasnitev prebave (zmanjšanje porabe energije) in kopičenje velikih zalog maščob (energija za selitveni let), zato ne preseneča, da v tem redu najdemo vrste z najdaljšimi neprekinjenimi selitvenimi leti med vsemi pticami. Dodatno navdušujoče je dejstvo, da pobrežniki letijo aktivno, torej ne jadrajo in ne izkoriščajo termike. So sprinterji in maratonci hkrati!

Tilen Basle je ekolog, na Društvu zaposlen kot varstveni ornitolog. Opravlja naloge terenskega ornitologa, koordinatorja izobraževanja in komunikacije. Zanimajo ga ptice urbanih in rečnih življenjskih prostorov, še posebno pa so mu pri srcu prav pobrežniki.

foto: **Dejan Bordjan**

POZNAVANJE SELITVENIH VZORCEV POBREŽNIKOV ZA NJIHOVO VARSTVO

Za varstvo ptic selivk je ključno poznavanje koncepta selitvenih koridorjev oziroma poti. Selitvena pot vrste vključuje vsa območja gnezdišč, selitvenih postojank in prezimovališč, ki jo populacija vrste uporablja čez leto. Pomen selitvenih poti in še posebej selitvenih postojank za pobrežnike je že desetletja prepoznan v okviru varstva habitatov. Leta 1971 je bila z mednarodnim sodelovanjem in s ciljem prepoznavanja in varovanja svetovnih mokrišč oblikovana Ramsarska konvencija. Za prepoznavanje naravovarstvene vrednosti mokrišča sta izmed devetih kriterij dva, ki temeljita na varstvu selitvenih postojank ali prezimovališč. Natančneje, območje lahko pridobi status ramsarskega mokrišča mednarodnega pomena, če se tam redno ustavlja več kot 20.000 vodnih ptic ali več kot en odstotek populacije ene vrste ali podvrste vodnih ptic.

Med selitvijo je pomembna tudi hitrost kopičenja energije na postajališčih. Večina pobrežnikov lahko svojo maso poveča za 10 odstotkov na dan, **MALI MARTINEC** (*Actitis hypoleucos*) in veliki prodnik (*Calidris canutus*) pa celo do 14 odstotkov na dan.

foto: **Jure Novak**

ČOKETE (*Gallinago media*) opravijo neverjetne selitve. V nedavni raziskavi je polovica švedskih čoket jeseni zapustila gnezdišča in naredila en postanek v severni Evropi, medtem ko je druga polovica opravila naposreden let v Podsaharsko Afriko. Ta je bil v povprečju dolg 5500 kilometrov in je trajal 63 ur.

foto: **iStock**

VPLIV PODNEBNIH SPREMEMB NA POBREŽNIKE

Selitve pobrežnikov se časovno ujemajo z viški razpoložljivosti njihove hrane na gnezdiščih, selitvenih postojankah in prezimovališčih. Vsakoletni majski prihod velikih prodnikov, peščencev (*Calidris alba*) in kamenjarjev (*Arenaria interpres*) v zaliv Delaware v ZDA je popolnoma usklajen s polaganjem jajčec ostvarjev (*Limulus polyphemus*), njihove priljubljene hrane. Podnebne spremembe, ki smo jim priča v zadnjem stoletju, ogrožajo tudi številne pobrežnike. V severnih legah se to kaže v časovnih sprememba in količini žuželk, kot tudi v zmanjšanju obsega primernega gnezditvenega habitata (naraščajoče morje in krčenje tundre). V južnih legah pa se vpliv podnebnih sprememb kaže v višanju morske gladine in posledično izginjanju obalnih močvirij, kot tudi dolgotrajnih sušah, ki krčijo obseg celinskih mokrišč.

PREBERITE VEČ O SELITVAH POBREŽNIKOV:

- Colwell, M. A. (2010): Shorebird Ecology, Conservation, and Management. University of California Press, London, England.
- Colwell, M. A., Haih S. M. (2019): The Population Ecology and Conservation of Charadrius Plovers. CRC Press, Boca Raton, Florida.
- Newton, I. (2008): Migration Ecology of Birds. Academic Press, London, UK.

KAKO **KOPENSKE PTICE** PREČIJO ODPRTO **MORJE**

// Suzana Jus

Ob menjavi letnih časov se ptice selivke odpravijo na dolgo in zahtevno pot med gnezdiščem in prezimovališčem. Pri tem številne prečijo odprto morje. Kako ta podvig uspe velikim kopenskim pticam, ki v nasprotju z vodnimi vrstami ne morejo pristati na gladini, da bi se nahranile in odpočile, ampak morajo razdaljo preleteti brez enega samega postanka?

Ornitologi so stoletja domnevali, da lahko velike kopenske ptice opravijo le morske prelete, krajše od 100 kilometrov, in se zato letenju nad odprtim morjem izognejo. Z novostmi na področju tehnologije GPS so prišla tudi nova spoznanja. Ko so prostoživeče ptice opremili z majhnimi sledilnimi napravami in pregledali podatke, se je izkazalo, da mnoge kopenske ptice med redno selitvijo brez premora preletijo več sto ali celo več tisoč kilometrov odprtega morja.

Da bi bolje razumeli selitvene vzorce in strategije velikih kopenskih ptic, ki opravljajo dolge morske prelete, so raziskovalci z Inštituta Maxa Plancka in Univerze v Konstanci v Nemčiji raziskovali še globlje. V študiji, objavljeni leta 2021, so spremljali selitev 65 ptic petih različnih vrst, preučili 112 GPS-sledi, zbranih v devetih letih, in jih primerjali z ustreznimi globalnimi podatki o ozračju, da bi tako določili ključne dejavnike, po katerih kopenske ptice izbirajo čezmorske selitvene poti.

SKRIVNOST OSUPLJIVO DOLGIH LETOV

Zamahovanje s perutmi terja ogromno energije, zato velike in težke kopenske ptice s to tehniko ne bi zmogle neprekinjeno leteti več sto kilometrov. Že prejšnje študije so pokazale, da ptice med takšnimi potovanji izkoriščajo veter v hrbet. To je vodoravni veter, ki piha v smeri letenja in jim pomaga prihraniti energijo. V študiji iz leta 2021 so po analizi zbranih podatkov prišli do novih ugotovitev – vseh pet preučevanih vrst je poleg vetra v hrbet izkoriščalo tudi silo vzgona oz. vzgonski veter. Ta zmanjša upor, s tem pa porabo energije med letom. »Do nedavnega so domnevali, da je vzgonski veter nad morsko gladino šibek ali da ga sploh ni. Mi smo dokazali, da to ne drži,« je dejala dr. Elham Nourani, vodilna avtorica študije. Ptice selivke izbirajo poti, kjer so razmere za ugoden veter in vzgon optimalne, kar jim pomaga, da neprekinjeno preletijo več sto kilometrov nad morjem. Svoje selitvene poti celo spreminjajo, da lahko med preletom maksimalno izkoristijo ugodno gibanje zračnih mas.

Pri prečkanju velikih razdalj čez morje takih počivališč, kjer bi si lahko odpočili tudi **RIBJI ORLI** (*Pandion haliaetus*), ni.

foto: **Bojan Bratož**

SPRETNI PERNATI JADRALCI

Nadvse zanimive kopenske selivke, vključene v raziskavo, so gotovo čopasti sršenarji (*Pernis ptilorhynchus*). Te velike ujede med vsakoletno selitvijo z Japonske v jugovzhodno Azijo prepotujejo 700 kilometrov čez Vzhodnokitajsko morje. Na skoraj 18-urno neprekinjeno potovanje po morju se odpravijo jeseni, ko so razmere za pretok zraka idealne in se s pomočjo vzgornjika lahko dvignejo do en kilometer nad morsko gladino. Vzgornjik prav tako učinkovito izkorišča ribji orel (*Pandion haliaetus*), ki ga lahko v času pomladanske in jesenske selitve opazujemo tudi pri nas. Ko ga dvigajoči se zračni tokovi ponesejo visoko nad odprto morje, lahko na krilih vetra jadra ure in ure.

Gre za najobsežnejšo študijo tovrstnih selitev doslej, ki ne bi bila mogoča brez mednarodnega sodelovanja številnih znanstvenikov. Razkriva, kako močno so mnoge kopenske ptice med morskimi preleti odvisne od ozračja in vremenskih vzorcev. Hkrati je odlična podlaga za naslednje študije, s katerimi bi lahko predvideli, kako bodo na te ptice vplivale podnebne spremembe.

VIR

– https://www.mpg.de/17436480/0907-ornr-how-land-birds-cross-the-open-ocean-987453-x (10. 8. 2023)

SEVERNA NORVEŠKA – LEDENA ORNITOLOŠKA PRAVLJICA

// Kalina Mihelič

SYLTEFJORDSTAURAN, še dvajset let nazaj največja kolonija na Norveškem z več milijoni ptic, je danes v primerjavi s preteklostjo skoraj prazna.
foto: **Tomaž Mihelič**

Norveška, država, ki po velikosti presega Japonsko in ima prebivalcev le malo več kot dve Sloveniji, prepušča ogromen del ozemlja naravi. Prav severna Norveška, kjer leži znameniti polotok Varanger, je zelo priljubljena ornitološka destinacija. Tu na kozolcih namesto sena domačini sušijo ribe, namesto golobov pa jim po vaseh na balkonih gnezdijo triprsti galebi (Rissa tridactyla).

Varanger je bil zato osrednji cilj našega štiritedenskega potovanja. Ta ogromni polotok, večinoma pokrit s tundro, je dom številnih, za nas eksotičnih živalskih vrst, ki so igrale ključno vlogo pri naši odločitvi za to destinacijo. Na Varanger smo pripotovali po slabem tednu vožnje iz Slovenije prek švedske obale baltskega morja in finske tajge in smo se tu prvič srečali z obalami Barentsovega morja.

Naš prvi postanek je bila vasica Nesseby. Niti opazili nismo, da smo prišli ponoči, saj nas je prevzela obsijana, slikovita pokrajina, posejana z redkimi barvitimi hišicami in znamenito cerkvico ob plitvinah obale, ki je tudi ornitologi ne bi znali bolje postaviti. V njeni neposredni bližini so nas prvi pozdravili ozkokljuni liskonožci (*Phalaropus lobatus*) in jata progastorepih kljunačev (*Limosa lapponica*). Z obale smo opazili tudi prve mormone (*Fratercula arctica*)

Že od daleč je bilo mogoče slišati nepozaben vrvež, ki nastane, ko na tako majhnem koščku kopnega prebiva tolikšno število ptic.

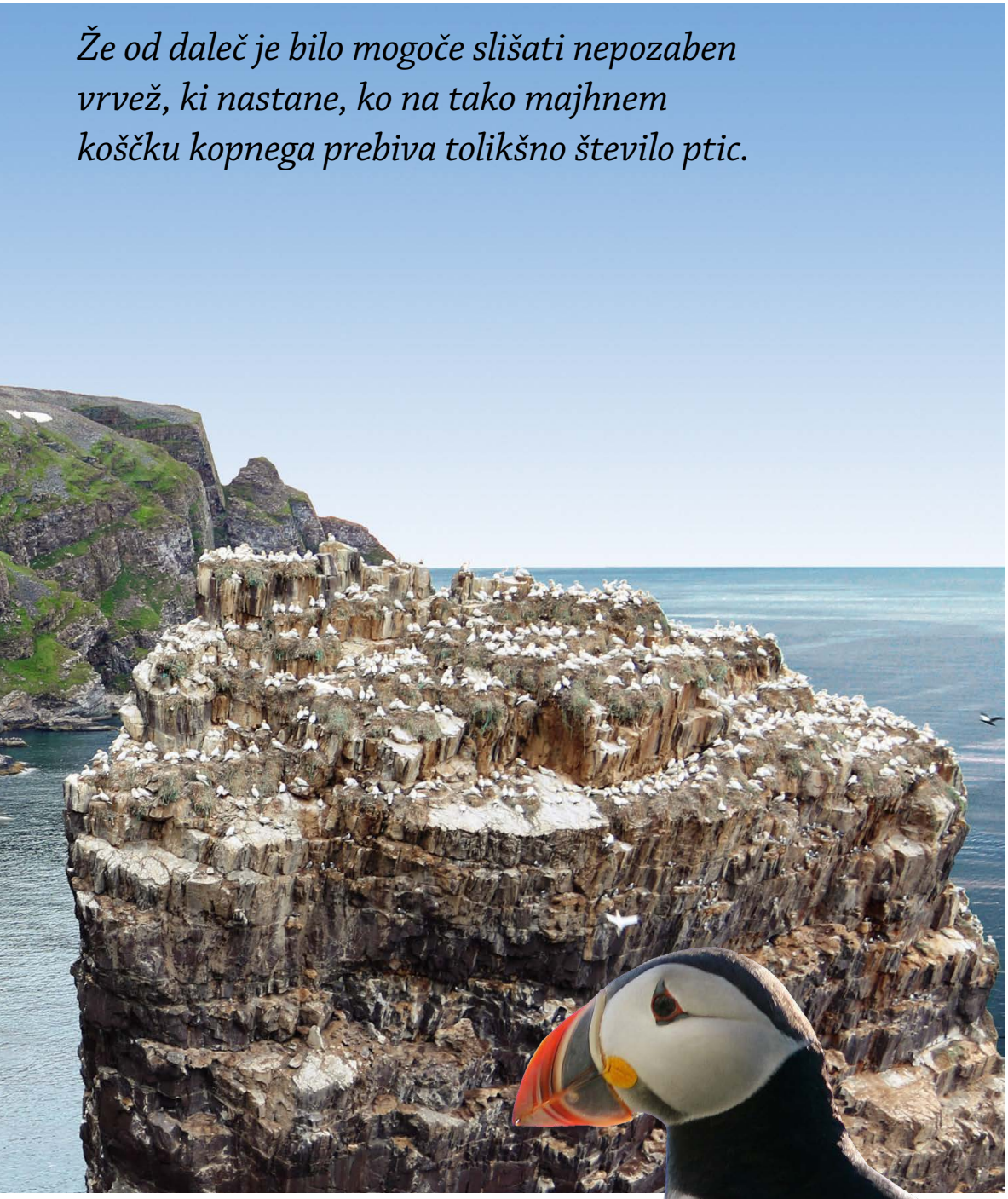

ZNAČILNOSTI DEŽELE

Število prebivalcev: 5.312.343

Glavno mesto: Oslo

Jeziki: norveški bokmål, norveški nynorsk, samijski

Valuta: norveška krona (NOK)

Območje: 385.155 kvadratnih kilometrov

Največji ledenik (tudi največji v celinski Evropi): Jostedalsbreen s površino 487 kvadratnih kilometrov

Najdaljši fjord: Sognefjord dolžine 204 kilometrov

MORMON (*Fratercula arctica*) – zaradi svojega velikega pisanega kljuna je pri nas znan tudi po imenu morska papiga.

foto: **Gaber Mihelič**

in orke (*Orcinus orca*). Radovedno smo pot nadaljevali vzdolž polotoka proti severovzhodu, kjer se je prava ptičja zabava šele začela!

HORNØYA - "DRAGULJ V NARAVNI KRONI VARANGERJA"

Najbolj pričakovana postojanka na našem potovanju je bila vsekakor Hornøya. Majhen otok, ki leži le nekaj več kot kilometer od mesta Vardø, je najvzhodnejša točka Norveške in zadnji košček kopnega pred Barentsovim morjem. Na njem gnezdi več kot 80.000 ptic, zabeleženih je bilo že več kot 100 vrst, in je od leta 1983 naravni rezervat.

Iz Varda smo do otoka pripluli z ladjico in opazovali sive tjulnje (*Halichoerus grypus*), ki so plavali v pristanišču.

TRIPRSTI GALEB (*Rissa tridactyla*)
foto: **Tomaž Mihelič**

OZKOKLJUNI LISKONOŽEC (*Phalaropus lobatus*)
foto: **Ruj Mihelič**

SEVERNI JELEN (*Rangifer tarandus*)
foto: **Kalina Mihelič**

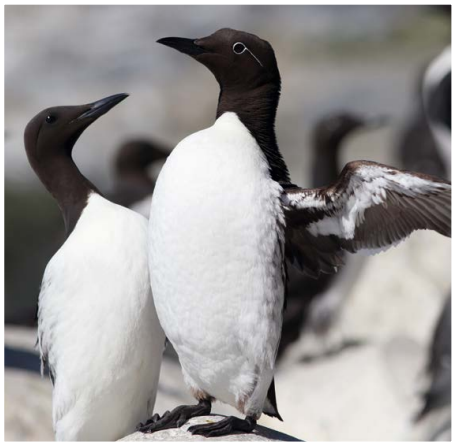

LUMNA (*Uria aalge*)
foto: **Ruj Mihelič**

KOLONIJA MORSKIH PTIC na Hornøyi. Ena redkih na Norveškem, ki je še ohranjena v svoji prvotni veličini.
foto: **Tomaž Mihelič**

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

ozkokljuni liskonožec (*Phalaropus lobatus*)
progastorepi kljunač (*Limosa lapponica*)
mormon (*Fratercula arctica*)
njorka (*Alca lorda*)
lumna (*Uria aalge*)
pisana gaga (*Somateria spectabilis*)
strmoglavec (*Morus bassanus*)
ledni viharnik (*Fulmarus glacialis*)
uhati škrjanec (*Eremophila alpestris*)
dolgorepa govnačka (*Stercorarius longicaudus*)

Tla ob poteh so posejana z rovi, v katerih gnezdijo mormoni, ki so se spreletavali nad nami, ter se z ulovom v barvitih kljunih šopirili na skalah le nekaj metrov stran. Mormoni zimo preživijo na morju in se marca vsako leto vračajo na otok. Rovi, ki jih izkopljejo s kljuni, varujejo njihov zarod pred plenilci.

Otok je dom prek 7500 parov mormonov in triprstih galebov ter prek 1000 parov vranjekov (*Gulosus aristotelis*). Na otoku gnezdi še več sto parov njork (*Alca torda*) ter debelokljunih lumen (*Uria lomvia*) in več kot 15.000 parov lumen (*Uria aalge*).

Nikoli ne bom pozabila prizora, ko so mladiči lumen z več deset metrov visokih skalnih polic skakali na tla, tam za nekaj trenutkov obstali, nato pa odhiteli naprej do vode, kjer so jih že čakali starši.

Pot smo nadaljevali po obali Varangerja proti Hamningbergu. Na poti do te, sedaj opuščene ribiške vasice so nam pot prečile številne črede severnih jelenov (*Rangifer tarandus*), ki pripadajo ljudstvu Sami. Ti poseljujejo velik del severne Skandinavije, znan po imenu Sapmi, v preteklosti bolj znan kot Laponska. V okoliških zalivih nas je pričakala jata 700 črnih rac (*Melanitta nigra*), opazovali pa smo lahko tudi zimske race (*Clangula hyemails*), gage (*Somateria mollissima*) ter ruske (*Polysticta stellen*) in pisane gage (*Somateria spectabilis*).

SYLTEFJORDSTAURAN - PRAZNA PRESTOLNICA TRIPRSTEGA GALEBA

Naša naslednja večja postojanka je bila Syltefjordstauran. Več sto parov veliko kolonijo strmoglavcev (*Morus bassanus*) je obkrožala nekdaj največja kolonija triprstih galebov na celotnem območju severne Norveške. Nekaj ur dolgo pot od zadnje ribiške vasice v fjordu čez prostrano tundro so nam krajšale kričave školjkarice (*Haematopus ostralegus*) in zlate prosenke (*Pluvialis apricaria*) ter na koncu že kar pravi lov za rogovi severnih jelenov. V zadnjem

KOLONIJA STRMOGLAVCEV (*Morus bassanus*)
foto: **Gaber Mihelič**

KIT GLAVAČ (*Physeter macrocephalus*) in **LEDNI VIHARNIK** (*Fulmarus glacialis*)
foto: **Gaber Mihelič**

Tipično jutro na našem potovanju
foto: **Tomaž Mihelič**

kilometru pa nas je začelo skrbeti, saj vrveža in bučanja kolonije kar ni in ni bilo slišati. Na klifih nas je pričakalo veliko razočaranje. Kolonija, ki je še leta 1980 štela prek 300.000 triprstih galebov, je bila sedaj zdesetkana na le peščico svoje nekdanje velikosti. Žalostni so bili pogledi na prazna gnezda in samo še ogromni kupi gvana so pričali o nekdanji mogočnosti Syltefjodstaurana. Razpoloženje so nam popravili le strmoglavci, ki so v koloniji ostali v nezmanjšanem številu. Tu se človek zave škodljivih posledic prekomernega lova rib v morjih in oceanih, velike grožnje s katero se v zadnjih desetletjih soočajo prav vse norveške kolonije.

Od tod smo se počasi napotili proti jugu Varangerja in zahodno proti Nordkappu – najbolj severni točki celinske Evrope. Na poti smo ob številnih malih jezercih naleteli na labode pevce (*Cygnus cygnus*), rdečegrle slapnike (*Gavia stellata*) ter redke velike (*Stercorarius skua*), dolgorepe (*Stercorarius longicaudus*) in številne bodičaste govnačke (*Stercorarius parasiticus*). V ponekod še s snegom pokriti tundri so gnezdili snežni strnadi (*Plectrophenax nivalis*) in komatni deževniki (*Charadrius hiaticula*), uhati škrjanci (*Eremophila alpestris*) pa kar na peščenem cestnem robu.

Pred vrnitvijo domov smo nekaj dni preživeli še na Lofotih. To otočje je zaradi svojih hribovitih otokov, posejanih z rdečimi hišicami in peščenimi plažami, ena najbolj priljubljenih turističnih destinacij na severu Skandinavije. Tam smo z ladje opazovali kite glavače (*Physeter macrocephalus*) in ledne viharnike (*Fulmarus glacialis*), ki so nas preletavali skoraj na dosegu roke. Na Lofotih smo dočakali tudi eno zadnjih sončnih noči in počasi se je bilo treba navaditi, da ptičarjenje na poti domov ne bo več mogoče vseh 24 ur dneva. Popolnoma izžeti in veseli smo se zavedeli, da smo prečkali severni tečajnik.

25. POPIS BELE ŠTORKLJE PRINAŠA NOVE REKORDE

// Urša Gajšek in Damijan Denac

BELA ŠTORKLJA
(*Ciconia ciconia*)
foto: **Urša Gajšek**

Letos obeležujemo 25. obletnico začetka rednega popisa bele štorklje (*Ciconia ciconia*) v Sloveniji. Popis, ki ga na Društvu opravljamo vsako leto že od leta 1999, je letos prinesel nove rekorde.

Na DOPPS-u se zahvaljujemo vsem popisovalcem gnezd, članom, prostovoljcem in informatorjem, brez katerih popisa ne bi bilo.

POPIS BELE ŠTORKLJE

Popisujemo po mednarodno uveljavljeni metodi. Med popisovanjem, ki poteka med koncem junija in začetkom julija, ko so mladiči že tako veliki, da jih zlahka preštejemo, obiščemo vsa gnezda bele štorklje v Sloveniji ter preverimo stanje gnezd in gnezditveni uspeh. Zelo pomemben del popisa je pogovor z domačini, saj od njih dobimo dragocene podatke, ki jih sami ne moremo pridobiti. Gre za podatke o poteku gnezditve, bojih za gnezdo, prihodih štorkelj in drugih zanimivostih. Na popisu si vsako gnezdo vedno podrobno ogledamo in ocenimo, ali je stabilno in varno, ter po potrebi kasneje organiziramo njegovo sanacijo. Ta poteka v sodelovanju z Zavodom RS za varstvo narave, upravljavci zavarovanih območij (če je poškodovano gnezdo na zavarovanem območju), pristojnimi elektro službami in gasilci.

LETOS JE V SLOVENIJI GNEZDILO NAJVEČ PAROV DOSLEJ

Med celotnim letošnjim popisom je popisovalce spremljal občutek, da je letošnje leto posebej bogato za štorklje. Zasedale so namreč celo gnezda, ki so bila prazna in neobiskana tudi 10 let!

Med popisom bele štorklje obiščemo vsa gnezda v Sloveniji.
foto: **Urša Gajšek**

Število gnezdečih parov bele štorklje v obdobju 1999–2023

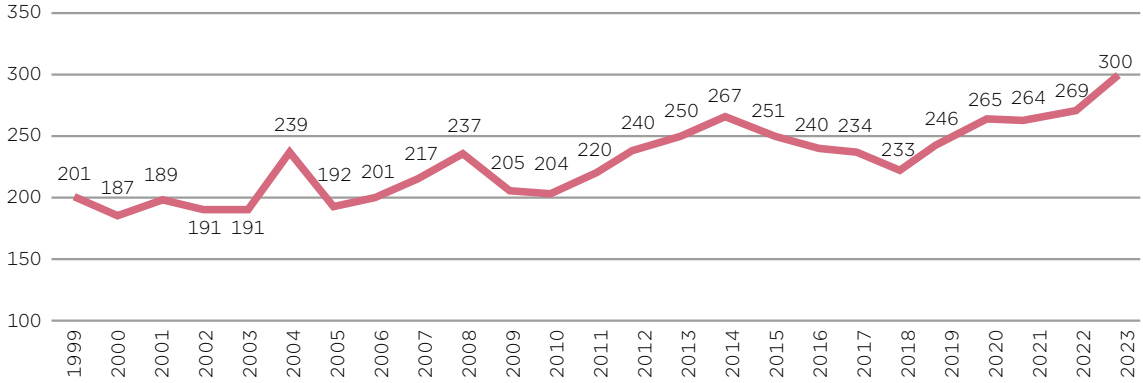

Občutek ni bil lažen: prav na 25. obletnico vseslovenskega popisa smo zabeležili rekordnih 300 gnezdečih parov, kar 31 parov več kot v lanskem letu, ko smo zabeležili predhodni rekord – 269 gnezdečih parov. Kljub rekordni zasedenosti pa je bila rodnost, torej število mladičev, ki so poleteli, povprečna. Letos je poletelo 473 mladičev, največ doslej pa v letu 2020 (596).

Na gnezditveni uspeh bele štorklje v veliki meri vpliva vreme, predvsem v mesecu maju. V tem obdobju mladiči še nimajo razvite lastne termoregulacije, zato jih v letih, ko je maja hladno in deževno, veliko pogine. V takem vremenu imajo bele štorklje tudi nekaj težav pri zagotavljanju zadostne količine hrane za mladiče, zato lahko kakšnega izvržejo iz gnezda in tako povečajo verjetnost preživetja drugih mladičev. V zadnjih letih se pojavlja nova nevarnost za mladiče – pogostejša silovita poletna neurja s točo, ki jih lahko ubijejo ali celotno gnezdo celo sklatijo na tla. Tudi letos smo zabeležili nekaj takšnih primerov, a je kljub vsemu večina mladičev uspešno poletela in so bili vplivi neurij nanje le lokalni.

REKORDI

Rekord št. 1: Najbolj uspešno gnezdo
Samo eno gnezdo je bilo uspešno vseh 25 let. To je gnezdo v Sinji Gorici na Ljubljanskem barju, iz katerega so prav vsa leta poleteli mladiči – skupaj kar 75, v povprečju 3 na leto.

Rekord št. 2: Največje število mladičev v enem gnezdu
Leta 2014 smo v Novi vasi na Blokah zabeležili kar 6 mladičev bele štorklje.

Rekord št. 3: Najbolj varovano gnezdo
Najbolj varovano je zagotovo gnezdo, ki so si ga štorklje zgradile na dimniku zapora Dob pred dvajsetimi leti.

Rekord št. 4: Najbolj "skrajni" gnezdi
Najbolj severozahodno gnezdo v Sloveniji je na smreki na Bledu, najbolj jugozahodno pa je nastalo letos na cedri v Ilirski Bistrici. Obe gnezdi je letos neurje povsem razdejalo, a na srečo so varuhi štorkelj obe gnezdi rešili, ptice v njih pa so uspešno nadaljevale z gnezdenjem.

POPULACIJA BELIH ŠTORKELJ V SLOVENIJI NARAŠČA

Populacija belih štorkelj v Sloveniji narašča in se vztrajno širi proti zahodu, na območja, kjer v preteklosti ni gnezdila. Na Gorenjskem, kjer je leta 1999, ob začetku vseslovenskega popisa, gnezdil le en par štorkelj, smo jih med letošnjim popisom zabeležili kar 18. Vedno več belih štorkelj je tudi na Dolenjskem, kjer beležimo tudi najvišjo rodnost.

V 25 letih je iz slovenskih gnezd belih štorkelj poletelo skupaj 11.107 mladičev.

Populacija pa ne narašča v vseh regijah po Sloveniji. Ugotovili smo, da se s Pomurja, kjer je tradicionalno gnezdila, odseljuje, tam beležimo tudi najnižjo rodnost. Razlog za to je pomanjkanje hrane v intenzivni kmetijski pokrajini, kjer prevladujejo velike monokulturne njive. Od leta 1999, ko je na Murski ravni gnezdilo 81 parov, se je število do lanskega leta zmanjšalo na 46 parov, kar je bila najnižja zabeležena vrednost v zgodovini popisa. V letošnjem letu je v Pomurju gnezdilo 54 parov, kar je 8 več kot lani. To povečanje je verjetno posledica priseljevanja in ne splošnega izboljšanja razmer za štorkljo v tej regiji. Čas in popisi v prihodnje bodo pokazali, ali se je upad populacije na Murski ravni končno ustavil.

V povprečju v Sloveniji iz gnezda poletita dva mladiča bele štorklje, na Dolenjskem pa kar trije. Leta 2014 je iz gnezda v Novi vasi na Blokah poletelo kar 6 mladičev.
foto: **Damijan Denac**

Na DOPPS-u se zahvaljujemo vsem varuhom belih štorkelj – popisovalcem gnezd, članom, prostovoljcem in informatorjem, brez katerih popisa ne bi bilo. Zahvaljujemo se Ministrstvu za naravne vire in prostor in Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki v okviru monitoringa financirata popis štorklje na območjih Natura 2000. Še posebej pa Zavodu za varstvo narave, elektro podjetjem in gasilcem, ki neposredno sodelujejo pri intervencijah na gnezdih in nameščanju gnezditvenih podstavkov. Zahvala gre prav tako Azilu za prostoživeče živali in vsem drugim veterinarskim ambulantam, ki pomagajo poškodovanim štorkljam in jim omogočijo vrnitev v naravo.

PUKLEŽ – PREZRTI PREBIVALEC MOČVIRIJ

// Ruj Mihelič

*Mokrišča so s čudovitim rastlinstvom in živalstvom gotovo očarala že marsikoga izmed nas. Ornitologi nanje še prav posebej radi zahajamo, saj pozorne obiskovalce rada presenetijo. Tako sem tudi sam nekega januarskega jutra popisoval kozice (*Gallinago gallinago*) na poplavljenih travnikih blizu doma, ko mi je tako rekoč izpod nog zletela majhna rjava ptica, ki je tam ne bi nihče pričakoval - bil je puklež (*Lymnocryptes minimus*)!*

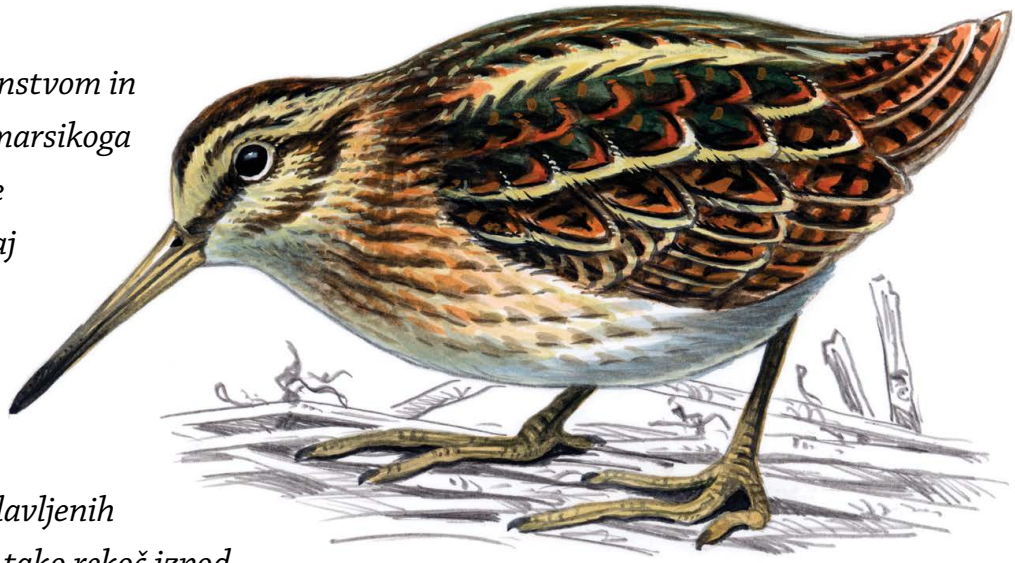

Že njegovo latinsko ime (*cryptos* – skrivati se) namiguje na dejstvo, da gre za **IZJEMNO SKRIVNOSTNO PTICO**.
ilustracija: **Mike Langman** (rspb-images.com)

PTICA TREH KONTINENTOV

Puklež je majhna vrsta pobrežnika in izrazita selivka, ki naseljuje območja Evrope, Afrike in Azije. Na videz je podoben kozici, ki pa je od njega nekoliko večja. Zanj sta značilni dve svetlo rumeni progi, ki se mu prek temnega hrbta raztezata vse od trtice pa do čokatega kljuna. V času gnezditve je to izključno borealna vrsta, saj naseljuje območje od Skandinavije do vzhodne Sibirije. Samci na gnezdišča prileti-jo prvi in svoj prihod naznanijo s signalnimi preleti, samice pa se jim po navadi pridružijo z desetdnevno zamudo. Na gnezdiščih ostanejo do zgodnje jeseni, ko se začnejo seliti. V Slovenijo jih tako največ prileti oktobra in novembra na jesenski selitvi ter marca in aprila, ko se vračajo na gnezdišča. Najraje se zadržujejo na močvirnih travnikih, pogosto pa zahajajo tudi v trstišča, izsuševalne jarke in struge potokov. Puklež je sicer samotarska vrsta in se zunaj obdobja gnezditve načrtno ne pridruži niti osebkom iste vrste niti pripadnikom drugih vrst ptic, se pa zaradi uporabe podobnega habitata pogosto sreča s kozicami in drugimi pukleži. Tako jih najlažje najdemo ravno na mestih, kjer smo prej videli kozice. Seveda pa moramo pred uspešnim iskanjem upoštevati še eno izmed pukleževih posebnosti – zleti pri bistveno krajši razdalji kot kozica, praktično vedno izpod naših nog.

Če si pukleža ogledamo od blizu, se nam na njegovem hrbtu pokaže **ZELENKAST LESK**.
foto: **Ruj Mihelič**

ZAKAJ PUKLEŽ NE ZLETI?

Tako iz latinskega (*cryptos* – skrivati se) kot tudi iz slovenskega imena vrste lahko sklepamo, da gre za izjemno skrivnostno ptico. Kljub navidezni podobnosti s kozico sta ti dve vrsti vedenjsko zelo različni. Kozice v primeru nevarnosti navadno zletijo že pri razdalji večji od desetih metrov, med letom pa se skoraj vedno tudi oglašajo. Puklež se ob grožnji le potuhne k tlom in obmiruje, zleti pa samo takrat, ko se mu nevarnost neposredno približa – po navadi na manj kot meter. Za učinkovitost te strategije je gotovo najpomembnejša njegova izjemna varovalna barva – njegov temni hrbet se zlije s črno močvirno prstjo, svetli hrbtni progi in rumenkast kljun pa se pomešajo med suhe steblike šašja ali drugih rastlin in ga tako naredijo popolnoma neopaznega. Kot da vrsta že tako ni dovolj težka za iskanje, se pukleži v času selitve in zimovanja skoraj ne oglašajo, za nameček pa so v tem obdobju veči-

MOKROTNI TRAVNIKI Cerkniškega jezera so tipičen pukležev habitat. Pomembno je, da vegetacija ni ne previsoka ne prenizka.
foto: **Tomaž Jančar**

noma aktivni ponoči. Vse to naredi pukleža za eno izmed najtežje odkrivnih vrst ptic v Sloveniji, zato ni čudno, da je tako pri nas kot tudi globalno vrsta slabo raziskana. Omeniti velja še, da je puklež pred plenilci najbolj varen na tleh, v zraku pa je veliko bolj ranljiv. Posledično vsak dnevni polet poveča možnost za uplenitev, zato je pomembno, da to upoštevamo tudi pri raziskovanju. Pri obročkanju lahko to dosežemo s preprostim trikom, da pukleža po obročkanju in opravljenih meritvah počasi položimo na isto mesto, kjer smo ga ujeli. Tako izpuščeni pukleži bodo namreč skoraj vedno ostali na istem mestu in svojega habitata ne bodo zapustili.

KAJ PA POZIMI?

Puklež prezimuje na zelo širokem območju. V Aziji prezimuje vse od Japonske pa do Turčije, v Afriki sega njegov zimski areal od Maroka do Zambije, v Evropi pa z nekaj izjemami zimo preživi v predelih, kjer povprečna januarska temperatura presega 2,5 °C. Vrsta prezimuje tudi v Sloveniji, vendar pa je tukajšnja prezimujoča populacija še zelo neraziskana. Ocena za celotno prezimujočo populacijo v Sloveniji je bila do 25 osebkov. Nova spoznanja pa so pokazala, kako malo vemo o tej vrsti. Kot primer lahko vzamemo Grosupeljsko kotlino, kjer smo prvo prezimovanje vrste potrdili šele januarja 2016, v času zime 2022/23 pa smo tu obročkali že 53 različnih pukležev in velikost populacije v Grosupeljski kotlini ocenili na 63–151 prezimujočih osebkov. Vse več zimskih podatkov prihaja tudi iz drugih delov Slovenije. Tak primer je okolica Novega mesta, kjer so člani Dolenjske sekcije DOPPS januarja 2021 našli vsaj 8 prezimujočih osebkov. Ti podatki kažejo na to, da puklež verjetno prezimuje na mnogih ravninskih delih Slovenije in da ga moramo marsikje še odkriti. Še številčnejši pa je, kot kaže, na selitvi. S pomočjo novih metod smo v letošnji pomladi na Cerkniškem jezeru samo v nekaj urah obročkali 15 osebkov in več kot podvojili število vseh znanih podatkov doslej.

Puklež je v Sloveniji očitno bistveno številčnejši, kot smo mislili doslej. Prezimujoča in seleča se populacija pri nas tako gotovo presegata vse dosedanje ocene in, kot kaže, bomo čez nekaj let pukleže na selitvi in prezimovanju šteli v stotinah ali celo tisočih. To pa naših srečanj z njim ne bo naredilo nič manj enkratnih, saj se bomo morali še vedno zelo potruditi, da bomo med šašjem in trstikami zagledali dve težko opazni rumeni črti.

Puklež se ob grožnji le potuhne k tlom in obmiruje, zleti pa samo takrat, ko se mu nevarnost neposredno približa – po navadi na manj kot meter.

PUKLEŽA je v primernem habitatu neverjetno težko opaziti. Na zgornji fotografiji se skrivata kar dva. Ju najdete?
foto: **Ruj Mihelič**

VIRI

- Olivier, G. N. (2007): The Jack Snipe *Lymnocryptes minimus*. Ed. OMPO/CICB, Pariz, Francija.
- Sovinc, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. Tehniška založba Slovenije. Ljubljana
- BirdLife International (2023) Species factsheet: *Lymnocryptes minimus*. http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/jack-snipe-lymnocryptes-minimus (dostopano 10. 8. 2023)
- Pedersen, M.B. (1988): Anti-predator responses by Jack Snipe to human interference. Wader Study Group Bulletin 54: 28.

GOZD JE RAJ NA ZEMLJI

Ko se po gozdu sprehajaš in opazuješ, si zelo pozoren na vsak zvok. Tako sem se navadil, da se takrat, ko so manjše ptice pevke zelo glasne – vznemirjene, dogaja nekaj nenavadnega. Dostikrat je to tudi znak, da je v bližini plenilec. V tem primeru so **RDEČEGLAVI KRALJIČKI** (*Regulus ignicapilla*) hoteli odgnati malega skovika. Seveda sem z veseljem izkoristil to priložnost.

V gozdu sem tudi pozoren na vsako lužo, ob kateri nemalokrat posedim ali poležim. Prej ali slej, če si le v pravem okolju, se pride v njo okopat ali potešit žejo tudi **KRIVOKLJUN** (*Loxia curvirostra*).

Fotografi smo v gozdu zelo tihi in po večini tudi dobro zakamuflirani. Tako se nam utegne zgoditi, da v objektiv ujamemo tudi druge živali, ne le ptice. V tem primeru se mi je ponudila tudi priložnost fotografiranja mladiča **RJAVEGA MEDVEDA** (*Ursus arctos*). Seveda sem bil na varnem.

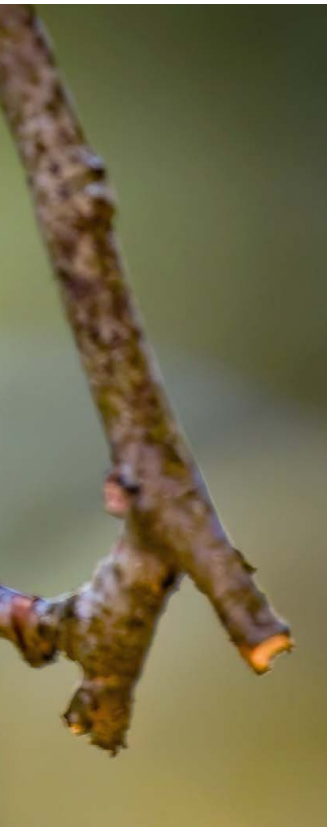

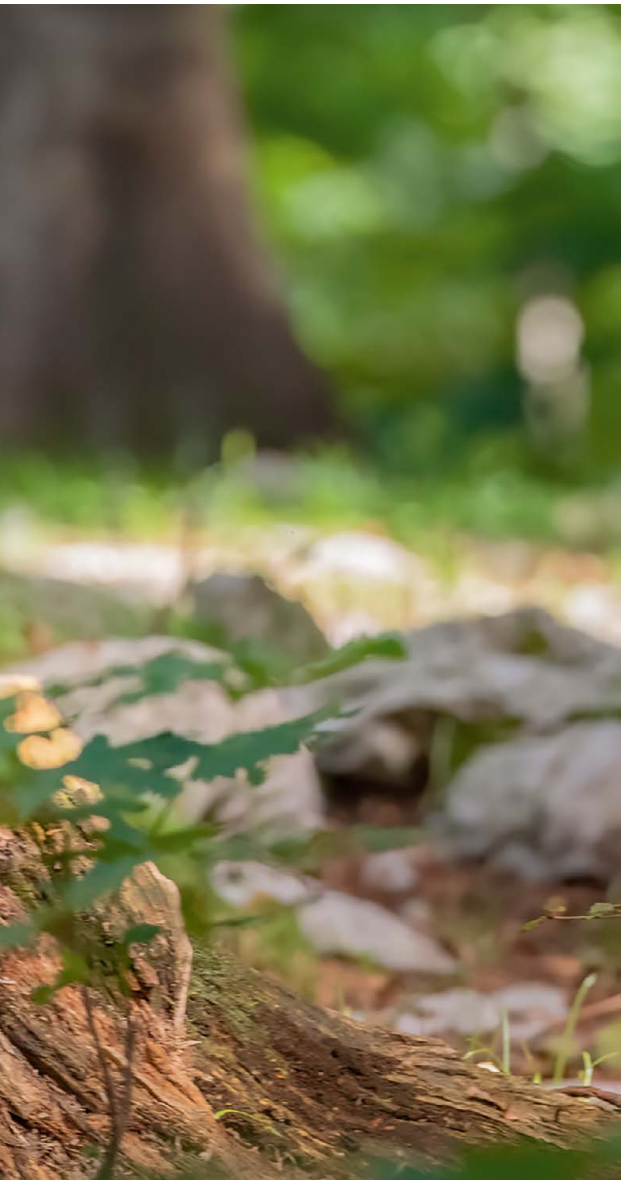

Fotografija mi poleg časa za umiritev od vsakodnevnega vrveža ponudi tudi ogromno spoznanj ob učenju navad živali.

SEBASTJAN ZELIČ

IZOBRAZBA: poslovni tehnik
ZAPOSLITEV: SELSEN D.O.O. (komercialist)
O FOTOGRAFIRANJU: Že kot otrok sem bil zaljubljen v naravo. Ogromno časa sem preživel v gozdu, prebiral enciklopedije ali pa gledal dokumentarne filme. Pred dobrima dvema letoma sem si končno privoščil boljši fotoaparat. Zdaj skoraj ni dneva, da ne pomislim na fotografijo.
OPREMA: Nikon D500 + Nikon 500mm F4, 300mm F4, Tamron 150 – 600

foto: **Zoran Vidrih**

MILAN RUŽIĆ – »NAŠE DELO SPREMINJA ŽIVLJENJE LJUDI IN NJIHOVE NAVADE.«

// pogovarjala se je Tjaša Pršin

Milan Ružić, naravovarstvenik, ki se zavzeto bori proti nezakonitemu ubijanju ptic.
foto: **osebni arhiv**

Strasten naravovarstvenik, borec proti nezakonitemu lovu na ptice, ljubitelj sov in še marsikaj. Ti nazivi le na kratko opišejo Milana Ružića, direktorja Društva za zaščito in proučevanje ptic Srbije, s katerim sva se pogovarjala o njegovih ornitoloških začetkih, varstvu ptic v Srbiji nekoč in danes, svetovno znanem zimskem počivališču malih uharic v Srbiji in še marsičem.

Kdaj si se navdušil nad opazovanjem ptic?

Naravo imam rad že od nekdaj, velik del otroštva sem preživel v naravi pri starih starših na deželi. Največja prelomnica pa se je zgodila pri mojih 21 letih. Oče je na gradbišču našel zapuščenega psa, nemškega kratkodlakega ptičarja, in ga pripeljal domov. Bobi, kot smo ga poimenovali, je bil očitno izučen lovski pes in moj zvesti spremljevalec na vseh terenih. Navadno je bil on tisti, ki je ptice opazil prvi. Toda prav kmalu je ugotovil, da me lov nanje ne zanima, tako da je iskanje in opazovanje ptic postal najin skupni hobi.

Kakšno vlogo sta imela pri tvojih ornitoloških začetkih okolje in družba, v katerih si odraščal?

Kmalu po tem, ko je v moje življenje prišel Bobi, je sledila zima 2001/2002, ena najhujših v Evropi do takrat. Večina jezer in rek je bila zamrznjena in mnoge ptice iz severnih predelov Evrope so se premaknile na območje Balkana. Po skoraj stoletju smo v osrednjem delu Srbije opazovali nekaj velikih jat labodov grbcev. Kakopak so zbudile tudi zanimanje lovcev, ki so začeli z lovom nanje. Takrat se je v meni nekaj premaknilo. Širši javnosti sem želel predstaviti problem nezakonitega lova, ki so ga izvajali ti lovci na labode. Takrat, pred dobrimi 20 leti, v Srbiji nihče ni opozarjal na problem nezakonitega lova. Tega preprosto niso dojemali kot zločin. Poznal sem le eno osebo, ki je sploh imela daljnogled, nevladnih organizacij, ki bi se posvečale tej problematiki, pa ni bilo. Počutil sem se popolnoma osamljenega in nemočnega. Družbena situacija v Srbiji je bila bistveno drugačna v primerjavi z današnjo. Vojna se je ravno končala, dve leti pred tem je bila Srbija bombardirana, ogromno ljudi je umrlo, materialna škoda se je merila v desetinah milijard dolarjev, skrb za okolje in naravo je bila na zadnjem mestu. V tistih časih je bilo enostavno nepredstavljivo, da bi se nekdo postavil po robu nezakonitemu lovu na ptice. Leta 2003 sem se nato včlanil v Društvo za zaščito in proučevanje ptic Srbije, od leta 2019 pa sem direktor društva. Danes, po 20 letih dela na tem področju, je tema varstva narave in okolja ena izmed pomembnejših, tudi v politiki. Ponosen sem na to, da smo naravovarstveniki dober zgled drugim in da s svojim delom spreminjamo družbo in pogled ljudi na naravo. Danes je zavedanje družbe v Srbiji o varstvu narave mnogo boljše kot v času mojih začetkov, in to me neznansko veseli.

Nezakonito ubijanje ptic je širši problem balkanske regije in Sredozemlja. Vaše društvo je zelo aktivno na področju preprečevanja nezakonitega lova, nam zaupaš kakšno zgodbo o uspehu s tega področja?

Oktobra 2001 so na italijansko-slovenski meji italijanski cariniki ustavili tovornjak z nezakonito ubitimi pticami in sesalci. Odkrili so več kot 120.000 osebkov divjih ptic, ki so pripadale več kot 80 različnim vrstam, med njimi 68 vrst, na katere je bil lov v celoti prepovedan, in 33 redkih vrst. Italijanska policija je primer raziskovala več kot dve leti in med drugim ugotovila, da so italijanski in srbski krivolovci v Srbiji ustrelili več kot 2,5 milijona ptic, ki so jih želeli prepeljati v Italijo z namenom prodaje restavracijam. Gre za največjo odkrito količino nezakonito ubitih divjih živali v zgodovini, a zaradi različnih razlogov, tudi političnih, še do danes nihče od vpletenih ni bil kaznovan.

Poleg nezakonitega lova, v Srbiji zaznavajo tudi primere zastrupljanja ptic. Te zaradi zastrupitve navadno poginejo, kot sokol selec (*Falco peregrinus*) na fotografiji.

foto: **Milan Ružić**

Kot velik uspeh dvajsetletnega dela in prizadevanj na tem področju v Srbiji si štejemo vzpostavitev specializiranih policijskih enot, ki se ukvarjajo z okoljskim kriminalom. V vsaki policijski enoti je oseba, na katero se lahko obrnemo v primeru zaznave kaznivih dejanj s področja narave. Poleg tega smo vlado prepričali, da je skrajšala obdobje lova na prepelico ter prepovedala lov na jerebico in divjo grlico. Naša želja je, da bi bil v prihodnje seznam lovnih vrst ptic še krajši.

Katera je največja naravovarstvena problematika, poleg nezakonitega lova, s katero se srečujete v Srbiji v zadnjih letih?

Brez dvoma je to izguba življenjskega prostora na račun preoravanja travnikov v njive, sečnje staroraslih gozdov, podnebnih sprememb (spreminjanje in izginjanje alkalnih jezer zaradi dolgih obdobij suše po eni in velikih količin padavin po drugi strani), prenaseljenosti mest, zaraščanja travnikov na podeželju zaradi opuščanja rabe in preseljevanja v mesta itd.

Zaseženi zvočniki, ki jih uporabljajo pri nezakonitem lovu na prepelice (*Coturnix coturnix*). Oglašanje, ki ga predvajajo prek zvočnikov, privabi ptice, ki nato končajo pod streli krivolovcev.

foto: **Milan Ružić**

Vaše društvo opravlja zelo zanimive in uspešne naravovarstvene akcije, pri katerih vključujete tudi širšo javnost. Ena takih je Pomlad prihaja, kjer vsako leto podelite prav posebno nagrado ...

Akciji Pomlad prihaja (ang. *Spring Alive*) smo se pridružili pred osmimi leti. Gre za akcijo, ki je namenjena splošni javnosti, a že od začetka se nam je zdelo, da ji nekaj manjka. Ptice in ljudi smo želeli povezati na način, da bi se ljudje zavedeli, da za svoj obstoj potrebujejo tudi ptice. Za ambasadorja akcije smo izbrali kmečko lastovko, saj je s tem, ko gnezdi v hlevih in gospodarskih poslopjih, močno vezana na človeka. Domislili smo se tekmovanja, v katerem iščemo kmetijo, na kateri v posameznem letu najdemo največ aktivnih gnezd kmečkih lastovk. Nagrada za zmagovalca je 1 tona koruze, ki jo lahko na kmetiji uporabijo npr. kot krmo za živali. Akcijo so zelo dobro sprejeli tudi mediji. S to akcijo navežemo stik s ljudmi, s katerimi se drugače verjetno nikoli ne bi srečali. Skozi leta smo opazili, da se začenja krepiti zavest o tem, kako pomembne so lastovke za kmetijo, saj se prehranjujejo z žuželkami, ki nadlegujejo živali v hlevu in lahko nanje močno negativno vplivajo. Poleg tega so lepe, lepo pojejo in vsako pomlad prinesejo na kmetijo novo življenje. Druga pozitivna stran te akcije pa je, da

V okviru akcije Pomlad prihaja, Društvo za zaščito in proučevanje ptic Srbije vsako leto nagradi kmetijo, ki ima največ aktivnih gnezd kmečkih lastovk.

foto: **Ivan Petrič**

Proučevanje sov je njegov hobi in ljubezen že od mladih nog.
foto: **osebni arhiv**

z njo redno zbiramo podatke o kmečkih lastovkah. Sedaj vemo, kje so največje kolonije pri nas, hkrati pa smo skozi leta pridobili tudi zaupanje ljudi. Odziv ljudi na akcijo je zelo dober, zato smo se odločili podeliti še dodatne nagrade. Na nacionalni televiziji izmed preostalih prijavljenih kmetij vsako leto izžrebamo eno, ki ji podelimo sadike sadnih dreves. Letos nam je na primer uspelo pridobiti donatorja, ki je daroval 200 sadik borovnic, ki smo jih podarili izžrebani kmetiji. To je brez dvoma akcija, pri kateri gresta naravovarstvo in kmetijstvo z roko v roki.

Kako ocenjuješ vpliv organizacije Birdlife in drugih mednarodnih partnerstev na razvoj društva?

V nas je že pred več kot 15 leti prepoznal potencial in naš razvoj spodbujal Damijan Denac. Za naše društvo je bilo prelomno leto 2010, v okviru *projekta Wings Across the Balkans*, pri katerem je sodeloval BirdLife International skupaj z osmimi nevladnimi organizacijami z območja Balkana. Takrat smo spoznali kolege s celotnega Balkana, v okviru projekta smo zasnovali razvoj našega društva in društvo se je začelo razvijati. Pomembno vlogo je igrala tudi organizacija Euronatur, ki nam je omogočila, da smo skozi različne projekte dosegli potrebe in cilje društva. Biti član mednarodne organizacije BirdLife International nam pomeni ogromno. Kot del skupnosti se lahko s svojimi težavami ali dvomi vedno obrnemo na druge partnerske organizacije, ki nam s svojimi izkušnjami pomagajo pri njihovem reševanju. Poleg tega v delu drugih organizacij najdemo tudi navdih za naše aktivnosti.

Srbsko mesto Kikinda je pred leti zaslovelo po celem svetu, ko so o rekordnih številkah prezimujočih malih uharic poročali vsi večji svetovni mediji. Povej nam kaj več o tem svetovno znanem skupnem zimskem počivališču malih uharic.

Leta 2004, v času študija veterine, sem prvič slišal za velika skupinska počivališča malih uharic v Vojvodini. Prijateljici Tatjani, ki je vsako leto popisovala male uharice v Kikindi, sem pomagal pri njenem delu. Zaradi njene selitve v tujino je bila prihodnost popisa negotova, zato smo se leta 2006 skupaj s kolegi odločili, da nadaljujemo z delom, ki ga je začela. Začeli smo kot prostovoljci, brez kakršnih koli finančnih sredstev. Takrat se tega še nisem zavedal, a ta popis mi je spremenil življenje. Rezultate popisa sem predstavljal na več mednarodnih konferencah, med drugim tudi v Ljubljani, kjer sem spoznal svojo ženo. Svoje najožje sodelavce in prijatelje sem spoznal prek dela na področju varstva sov. Eno leto smo našteli prek 750 prezimujočih malih uharic v centru mesta, kar je še do danes svetovni rekord. Takrat so o tem poročali vsi pomembni svetovni mediji, od BBC-ja, CNN-a, New York Timesa in drugih. Kikinda je s pomočjo sov pridobivala pri prepoznavi, leta 2011 smo tam organizirali prvo mednarodno konferenco o mali uharici, od takrat naprej pa so se stvari drastično spremenile. Center mesta so razglasili za zavarovano območje, prvo takšno na svetu. Lokalne šole vsako leto organizirajo festival, ki traja cel november, sedaj preimenovan v sovember. Prek tega festivala prav vsak otrok iz mesta izve vse o varstvu male uharice, tako da me za njihovo prihodnost v Kikindi ne skrbi. Celotno mesto živi z njimi! Zaradi malih uharic v mestu ne sekajo dreves, premaknili so lokacijo novoletnega koncerta na drug del mesta, da z njim ne vznemirjajo sov. Neverjetno je, kaj vse lahko doseže skupina ljudi, ki so pripravljeni ljubezen do nečesa (v tem primeru sov) deliti z drugimi ter so predani svojemu delu in odprti za nove ideje! Danes se v Kikindo vračam le kot obiskovalec in z veseljem opazujem razvoj in aktivnosti na področju varstva malih uharic.

Kakšne so tvoje želje za Društvo za zaščito in proučevanje ptic Srbije v prihodnje?

Želim si, da bi se naša ekipa številčno okrepila in da bi nekoč imeli svoje prostore nekje zunaj mesta. Podobno kot DOPPS želimo v prihodnje vzpostavili naravni rezervat, ki bi ga sami upravljali. Želimo si več regionalnih pisarn po državi, da bi bili lahko bolj vidni tudi na lokalni ravni.

DVOKLOPNIKI – SLABO POZNANA **SKUPINA RAKOV**

// Nataša Mori

Pogosta vrsta dvoklopnika z latinskim imenom *Heterocypris incongruens* v manjših, občasno presušenih vodah, še posebej pogosta pa v vodah, poraščenih s podvodnim rastlinjem.
foto: **Nataša Mori**

Dvoklopniki (Ostracoda) so majhni raki, ki so na prvi pogled podobni našim najmanjšim školjkam – grašcem (*Pisidium* sp.).

SPREGLEDANA PESTROST

Stoječe vode so znane po izredni pestrosti vodnega življa. Poglede vnetih opazovalcev narave hitro pritegnejo barviti kačji pastirji, spretni vodni drsalci in, seveda, karizmatične dvoživke. Bolj pozoren opazovalec pod vodno površino opazi tudi hitenje številnih vodnih žuželk ali pa celo mrgolenje drobnih »pikic«. Način premikanja pa tudi območje, kjer so te »pikice« zapažene, je prvi namig, ali gre za slabo poznane rake ceponožce (Copepoda), vodne bolhe (Cladocera) ali rake dvoklopnike. Prvi se premikajo sunkovito, hitro spreminjajo smer gibanja in so pogosteje opaženi v vodnem stolpcu.

Dvoklopnik z latinskim imenom *Cyprois marginata*, prvič najden v Sloveniji na letošnjem dogodku Bioblitz Slovenija 2023 na Vojskem foto: **Nataša Mori**

Tukaj plavajo tudi počasnejše vodne bolhe, katerih ime zavaja, saj tudi te spadajo v skupino rakov. Zadnji, tudi počasnejši – raki dvoklopniki, se radi skrivajo med vodnim rastlinjem ali pa plazijo po dnu.

NEKAJ ZANIMIVOSTI O ŽIVLJENJU DVOKLOPNIKOV

Raki dvoklopniki imajo posrečeno slovensko ime, ki nazorno opisuje njihov zunanji videz: dvodelna trdna lupinica, ki obdaja členjeno telo. Zaradi lupinice jih nepoznavalec ali nepozoren določevalec lahko uvrsti tudi med školjke. Seveda je njihov način življenja popolnoma drugačen, predvsem se prosto gibljejo. Dvoklopniki se hranijo z algami in drugimi enoceličnimi organizmi, organskim drobirjem, objedajo odmrlo ali živo vodno rastlinje ali nevretenčarje. Nekateri objedajo celo kožo dvoživk.

Zaradi slabe raziskanosti skoraj pri vsakem terenskem vzorčenju še neraziskanih območij odkrijemo novo vrsto za Slovenijo.

Dvodelna lupinica jim omogoča, da se vanjo skrijejo in tako preživijo tudi daljša obdobja suš ali drugih neugodnih razmer. Tudi jajca dvoklopnikov so zelo trpežna, odporna proti suši in zmrzali. Zelo pomembna lastnost je njihova odlična sposobnost razširjanja. Veter, ptice, ribe, dvoživke, vodni nevretenčarji, vsi lahko prenašajo žive osebke ali jajčeca na daljše ali krajše razdalje. Posledica je velik delež vrst, ki so razširjene po celem svetu. Ne smemo pa pozabiti tudi na transport s pomočjo človeka. Predvsem akvaristika je lahko izvor prenosa potencialno invazivnih vrst!

Vrstna pestrost dvoklopnikov je izjemna. Naseljujejo ne samo stoječe vode, marveč večino vodnih okolij, tudi morskih, najdemo pa jih tudi v vlažnih okoljih kopnega. Trenutno je v celinskih vodah znanih prek 2300 vrst dvoklopnikov, od teh je za Slovenijo, ki je zelo slabo raziskana, znanih 70 vrst.

MLADI ORNITOLOGI SO SE VRNILI K CERKNIŠKEMU JEZERU

// Tilen Basle

Vodne ptice se pogosto skrivajo v sestojih trsta in rogoza, zato jih je najbolje opazovati iz čolna.
foto: **Matic Prevec**

»Poleg tega, da smo opazovali ptice, mi je bilo všeč tudi to, da so mentorji poznali tudi druge živali in rastline in nas podučili tudi o njih.«
Ema, 14 let

Skupaj z mladimi ornitologi smo se letos ponovno odpravili k Cerkniškemu jezeru, kjer je ob začetku šolskih poletnih počitnic potekal že 34. Mladinski ornitološki raziskovalni tabor, tokrat poimenovan Bobnarica. Čeprav smo v projektu LIFE Stržen okolico Cerkniškega jezera raziskovali že v letih 2018 in 2021, pa njegova spreminjajoča se podoba vsakič postreže s čim novim in tudi tokrat od tam nismo odšli praznih rok.

Tabora se je udeležilo štirinajst mladih med 12. in 18. letom starosti, ki so pod vodstvom šestih mentorjev teden dni raziskovali Cerkniško jezero in njegovo okolico. Baza našega tabora je bil Lovski dom v Zelšah, ki je s svojo odmaknjenostjo na vrhu grička dobesedno popoln za umik v naravo in odlična izhodiščna točka za številna doživetja. Tabor se organizacijsko ni kaj prida razlikoval od preteklih. Vstajali smo zgodaj zjutraj in si zelo zaspani pripravljali zajtrk za na pot ali pa ga kolikor se le da tiho pojedli, da ne bi zbudili kakega od mentorjev, ki je spal za vogalom kuhinje. Dopol-

V mrežo blizu Žerovnice se je ujelo kar nekaj netopirjev, ki smo si jih ob pomoči Jana, Lane in Maksa tudi podrobno ogledali.
foto: **Matic Prevec**

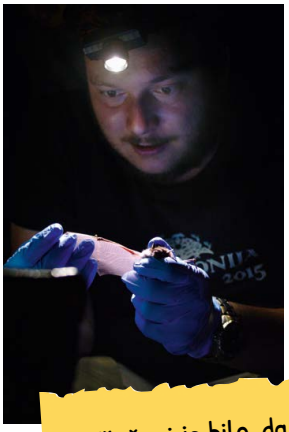

»Všeč mi je bilo, da smo imeli poleg opazovanja ptic tudi številne druge aktivnosti, npr. veslanje po jezeru in mreženje netopirjev.«
Lovro, 14 let

To smo mi, ekipa Mladinskega ornitološkega raziskovalnega tabora Bobnarica 2023.
foto: **Matic Prevec**

danskemu terenskemu delu je sledilo kosilo, temu pa počitek ali skupna popoldanska aktivnost. Dan pa se seveda ni zaključil z večerjo, saj smo se mnogokrat odpravili na večerni ali celo nočni teren.

Na taboru smo delovali v štirih skupinah, vsaka pa se je posvetila svoji raziskovalni temi. Raziskovali smo repaljščico (*Saxicola rubetra*), škrlatca (*Carpodacus erythrinus*), rjavega srakoperja (*Lanius collurio*) in vodne ptice. Poleg dela v skupinah smo organizirali še nekaj skupnih terenskih dni in aktivnosti, v katerih se je preizkusila vsaka skupina. Tako smo na primer vsi opravili nočni popis kosca, s kanujem opazovali vodne ptice Cerkniškega jezera (zahvala Joštu Stergaršku, da nam je posodil dodatni kanu) in opazovali obročkanje ptic v raziskovalne namene. Za piko na i smo se eno popoldne odpravili še v Sečoveljske soline, kjer smo z opazovanjem beločelega deževnika (*Charadrius alexandrinus*), sabljarke (*Recurvirostra avosetta*), plamenca (*Phoenicopterus ruber*), male čigre (*Sternula albifrons*) in drugih vrst dodatno obogatili skupni seznam opazovanih vrst ptic.

ŠKRLATEC je ptica selivka, zato ga bomo pozimi ob Cerkniškem jezeru iskali zaman. V nasprotju z večino naših ptic selivk zimo preživi v Indiji.
foto: **Dejan Bordjan**

»Povzetek tabora: veliko juhe, malo strnadov in veliko dobrih terenov!«
Izidor, 12 let

Na tabor smo povabili tudi nekaj strokovnjakov, ki so udeležencem iz prve roke povedali kaj več o okolju, ki smo ga spoznavali. Prisluhnili smo Rudiju Kraševcu iz društva Dinaricum, ki nam je predstavil slovenske velike zveri in njihovo pojavljanje na širšem območju Cerkniškega jezera. V dneh po predavanju smo vsi poleg ptic z zanimanjem opazovali sledi v blatu in se vznemirjali ob šelestenju grmovja. Jan Gojznikar iz Slovenskega društva za proučevanje in varstvo netopirjev je za nas pripravil mreženje netopirjev. Tako smo si naše edine leteče sesalce lahko ogledali čisto od blizu in o njih izvedeli številne zanimivosti. Iz društvene pisarne nas je obiskal Primož Kmecl in nam predstavil rezultate večletnega spremljanja ptic trstišč Cerkniškega jezera, Tomaž Jančar iz Notranjskega regijskega parka pa nam je povedal vse o koscu (*Crex crex*) in nas pripravil na nočni popis te skrivnostne ptice.

Utrujeni, mokri in nenaspani, vendar bogatejši za dragocene podatke o številu koscev ob Cerkniškem jezeru
foto: **Tilen Basle**

»Všeč mi je bilo, da smo pri obročkanju ptic te videli zares od blizu. Od obročkanja smo se tudi veliko naučili.«
Lara, 11 let

Po tednu dni raziskovanja Cerkniškega jezera so mladi ornitologi 30. junija svoja opazovanja in rezultate dela predstavili na zaključni predstavitvi, kamor smo povabili starše, sorodnike in lokalne deležnike. Obiskovalce in mlade ornitologe sta pozdravili in nagovorili tudi Ana Gabrejna iz Notranjskega regijskega parka, ki nam je letos izdatno pomagal pri organizaciji tabora, in Tanja Šumrada, predsednica DOPPS-a. Med eno izmed predsta-

REPALJŠČICA je vrsta, ki vse bolj izginja z naših travnikov. Pozno košeni travniki ob Cerkniškem jezeru ji zelo ustrezajo, zato tukaj najdemo razmeroma visoke gostote te ptice.
foto: **Tjaša Pršin**

»To je bil eden izmed taborov, na katerem je bilo največ smeha!«
Andraž, 14 let

Terenske dneve smo preživljali na vlažnih travnikih Cerkniškega jezera.
foto: **Tjaša Pršin**

»Želo mi je bilo všeč obročkanje ptic, teden je minil prehitro!«
Žan, 13 let

Skupina Vodne ptice
Mentorja: Neža Kocjan in Maks Sešlar
Udeleženci: Neža Dular, Lara Matić Vrečar in Filip Milanović Šantelj
Kadar govorimo o Cerkniškem jezeru, so vodne ptice zmerom v ospredju zanimanja, zato smo se jim posvečali na prav vsakem taboru. V primerjavi z letoma 2018 in 2021 so člani skupine našteli največje število vrst vodnih ptic, kar 43. Slednje so pripisali ugodnim vodnim razmeram na Cerkniškem jezeru, ki so vodnim pticam zagotovile ustrezne habitate.

Skupina Rjavi srakoper
Mentor: Dejan Bordjan
Udeleženci: Matic Prevec, Jurij Kalec, Jaka Zlobko in Žan Tertinek
Rjavi srakoper je ptica travnikov in grmišč, zato so člani skupine popisali površine v bližini Osredka, Zelš, Petelinjega jezera in Orešja, pridobljene podatke pa primerjali s popisi v letih 2007, 2018 in 2021. Povprečna gostota rjavih srakoperjev na teh površinah je v vseh letih dosegla 3,3 para na kvadratni kilometer. Ugotovili so tudi, da ptice za prežo najraje uporabljajo grmovja, drevesa in kole na višini od enega do dveh metrov.

Skupina Škrlatec
Mentor: Tilen Basle
Udeleženci: Andraž Ščavničar, Žan Gider, Enej Vrezec in Izidor Kejžar
Škrlatec v Sloveniji gnezdi le ob Cerkniškem jezeru. Člani skupine so ga z metodo popisa površine (area count) popisali na štirih ploskvah in skupaj zabeležili 7 samcev in 1 par. Samci so največkrat peli s pevskega mesta na višini dveh do treh metrov. Njihov habitat so v največji meri sestavljali travniki, travniki z zelmi in grmišča.

vitev smo zabeležili tudi zadnjo, 145. vrsto ptice na taboru, saj nas je preletelo nekaj krivokljunov (*Loxia curvirostra*). S tem se je uresničila napoved Maksa, ki je na začetku tabora do vrste natančno napovedal, koliko vrst bomo opazili v času tabora. Vsa čast in slava Maksu!

»V spominu mi bo najbolj ostala pritlikava tukalica. In juhe!«
Enej, 15 let

KDO SMO BILI IN KAJ SMO POČELI

Skupina Repaljščica
Mentorici: Tjaša Pršin in Lana Klemenčič
Udeleženci: Ema Božič, Samo Korošec in Lovro Tuljak
Skupina je z metodo ploskovnega popisa (ang. *area count*) popisala repaljščice v njihovem habitatu na petih popisnih ploskvah okoli Cerkniškega jezera. Ugotovili so, da je bila povprečna gostota repaljščic na ploskvah 12 parov na kvadratni kilometer.

NAJZANIMIVEJŠE VRSTE, ZABELEŽENE NA TABORU

kostanjevka (*Aythya nyroca*)
reglja (Spatula *querquedula*)
črna štorklja (*Ciconia nigra*)
čapljica (*Ixobrychus minutus*)
bobnarica (*Botaurus stellaris*)
pritlikava tukalica (*Zapornia pusilla*)
kravja čaplja (*Bubulcus ibis*)
žličarka (*Platalea leucorodia*)
močvirski martinec (*Tringa glareola*)
rdečenogi martinec (*Tringa totanus*)
črna čigra (*Chlidonias niger*)
kačar (*Circaetus gallicus*)
velika uharica (*Bubo bubo*)
plotni strnad (*Emberiza cirlus*) (300. vrsta za območje Notranjskega regijskega parka)

Uspešno smo zaključili še en tabor ob Cerkniškem jezeru v okviru projekta LIFE Stržen.
foto: **Sebastjan Gider**

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS OKTOBER 2023 – JANUAR 2024

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefon **01/426 58 75** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva **www.ptice.si** in na FB-strani **www.facebook.com/pticeDOPPS** najkasneje na dan dogodka.

- predavanje
- izlet
- akcije / delavnice / stojnice / popisi
- lokacija
- ura
- informacije

SEPTEMBER

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

OKTOBER

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

NOVEMBER

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

DECEMBER

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

PREDAVANJA

SRE 4 OKT

SELITVE POBREŽNIKOV

Tilen Basle

Fakulteta za naravoslovje in matematiko,
Koroška c. 160, 2000 Maribor
(izbor predavalnice bo objavljen naknadno na spletni strani)

ob 18.00

Selitve ptic so pojav, ki že tisočletja buri duhove opazovalcev narave, umetnikov in raziskovalcev. Na predavanju bomo spoznali, zakaj so selitve ptic tako izjemne in kaj je tako posebno pri selitvah pobrežnikov.

SRPOKLJUNI PRODNIK
(*Calidris ferruginea*)
ilustracija: **Mike Langman (rspb-images.com)**

SRE 15 NOV

KAKO SE SPOPASTI Z IZGINJANJEM VRSTNO BOGATIH TRAVNIKOV V SLOVENIJI?

Staš Miljuš

spletno predavanje v živo na DOPPS-ovi Facebook-strani

ob 18.00

Glede na zadnje popise se stanje travniških habitatnih tipov v Sloveniji slabša. Glavna razloga za to sta predvsem intenziviranje kmetijske rabe v nižinah in opuščanje ter posledično zaraščanje površin v hribovitih delih države. Številčnost in obseg areala mnogih travniških vrst se tako manjša, s tem pa se izgublja raznolikost genetskega materiala. S pravilnim gospodarjenjem lahko ohranimo biotsko pestrost travnikov in s tem ponujamo dom ne le rastlinam, marveč tudi mnogim različnim živalskim vrstam.

BELOREPEC
(*Haliaeetus albicilla*)
ilustracija: **Mike Langman (rspb-images.com)**

SRE 8 NOV

SKRIVNOSTNI VLADARJI NEBA SLOVENIJE

Dejan Bordjan

Fakulteta za naravoslovje in matematiko,
Koroška c. 160, 2000 Maribor
(izbor predavalnice bo objavljen naknadno na spletni strani)

ob 18.00

Predavanje za vse, ki želite izvedeti kaj več o ujedah Slovenije. Kako jih na hitro določimo, koliko jih je ter kdaj in kje jih je najlaže opazovati. Predavatelj bo razkril tudi kakšno skrivnost iz njihovega življenja.

SRE 15 NOV

NA SELITVI Z BELIMI ŠTORKLJAMI

Anja Cigan

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota
(Zvezna ulica 10)

ob 17.00

Za belo štorkljo (*Ciconia ciconia*) bi lahko skoraj zagotovo trdili, da je ena izmed najbolj poznanih vrst ptic v Sloveniji. Ljudje jo povezujemo z rojstvom otrok in prihodom poletja. Je tudi simbol severovzhodne Slovenije. Le malokdo pa se zaveda, na kakšno izjemno popotovanje se vsako leto odpravljajo te črno-bele pernate prebivalke odprte kulturne krajine. Spoznali bomo zanimivosti glede selitve belih štorkelj, njihove navade na selitvi ter se skupaj z 10 slovenskimi mladimi belimi štorkljami odpravili na njihovo prvo veliko potovanje.

SPREMENJLJIVI PRODNIK
(*Calidris alpina*)
foto: **Jure Novak**

AKCIJE

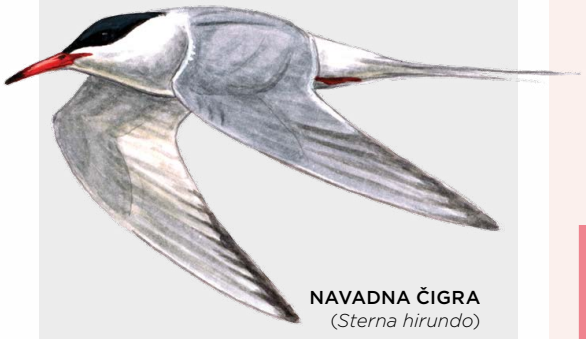

NAVADNA ČIGRA
(*Sterna hirundo*)
ilustracija: **Mike Langman (rspb-images.com)**

SOB 7 OKT

ČIŠČENJE ZARASTI NA OTOKIH PTUJSKEGA JEZERA

Tilen Basle (obvezne prijave na 051 636 224 ali tilen.basle@dopps.si)

Ptujsko jezero (pri Ranci na levem bregu)

od 9.00 do 15.00

S prostovoljno delovno akcijo bomo tudi to jesen gnezditvene otoke na Ptujskem jezeru očistili zarasti in tako pticam prihodnjo pomlad omogočili gnezdenje. Za udeležbo potrebujete le dobro voljo, primerno opremo (delovno obleko, škornje, rokavice) in kakšen kos orodja (grablje, vile, motike, mačete). Za pijačo in toplo malico bo poskrbljeno.

SRE 6 DEC

GNEZDILKE NA NJIVAH - POSEBEN NARAVOVARSTVENI IZZIV V KMETIJSKI KRAJINI

Tjaša Pršin

Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška c. 160, 2000 Maribor (izbor predavalnice bo objavljen naknadno na spletni strani)

ob 18.00

Populacije ptic kmetijske krajine v Evropi so v zadnjih desetletjih doživele velik upad. V Sloveniji se je njihovo število v zadnjih 14 letih zmanjšalo za več kot četrtino. Na predavanju bomo spoznali, zakaj so vrste, ki gnezdijo na njivah, še posebej ranljive, ter predstavili ukrepe, ki smo jih z namenom njihovega varstva preizkušali v okviru projekta EIP VIVEK.

IZLETI OB EVROPSKEM DNEVU OPAZOVANJA PTIC 2023

Evropski dan opazovanja ptic je največji vsakoletni dogodek partnerstva BirdLife in tudi letos smo združili moči in pripravili nekaj lokalnih dogodkov. Namen teh je opazovanje ptic selivk in ozaveščanje o pomenu ohranjanja habitatov, ki jih te potrebujejo na dolgi poti v južne kraje.

SOB 30 SEP

IZLET NA LJUBLJANSKO BARJE

Mitja Denac (informacije in prijave na 041 243 920)

zbirno mesto na parkirišču P+R Ig-Banija

od 8.30 do 12.00

Ljubljansko barje je zaradi svoje priročne lokacije med slovenskimi ornitologi zelo priljubljeno. Ob Evropskem dnevu opazovanja ptic bomo letos raziskovali okolico Iga, kjer najdemo ene izmed najlepših vlažnih travnikov na celem Barju. V mejicah ob Ižici bomo morda opazili kakšno zanimivo pevko, ki se je tam ustavila na selitvi.

SOB 30 SEP

OPAZOVANJE SELITVE PTIC V ORMOŠKIH LAGUNAH

Tilen Basle (informacije in prijave na 051 636 224)

Naravni rezervat Ormoške lagune (parkirišče)

ob 9.00

Naravni rezervat Ormoške lagune je pomembna selitvena postojanka za ptice selivke, kjer se te ustavijo, odpočijejo in okrepčajo pred nadaljnjo potjo na jug. Na izletu se bomo sprehodili skozi rezervat in z nekaj sreče opazovali ptice, ki so plitve bazene Ormoških lagun izbrale za eno izmed selitvenih postojank.

KOZICA
(*Gallinago gallinago*)
ilustracija: **Mike Langman (rspb-images.com)**

BirdLife EuroBirdwatch23

SOB 30 SEP

OPAZOVANJE PTIC V NARAVNEM REZERVATU ŠKOCJANSKI ZATOK

Bojana Lipej (informacije in prijave na bojana.lipej@dopps.si ali 051 680 442)

Naravni rezervat Škocjanski zatok, Sermin 50, Koper

od 10.00 do 13.00

Evropski dan opazovanja ptic bomo v NR Škocjanski zatok obeležili z organizacijo dveh opazovalnih točk med 10. in 13. uro.

VODOMEC
(*Alcedo atthis*)
ilustracija: **Mike Langman (rspb-images.com)**

NED 1 OKT

ORNITOLOŠKI IZLET OB MURI

Aleksander Koren (informacije in prijave na 031 802 731 ali akoren.sandi@gmail.com)

zbirališče na parkirišču pri igrišču v Bakovcih (Ribiška ulica 25, Bakovci)

od 8.00 do 12.00

Na vodenem izletu se bomo sprehodili mimo gramoznic v Bakovcih, kjer bomo lahko opazovali različne vodne ptice. Pot nas bo vodila skozi poplavne gozdove reke Mure, kjer bomo spoznali značilne vrste gozdov, od sinic pa vse do detlov. Ob reki Muri bomo z nekaj sreče imeli priložnost opazovati vodomca in mogoče celo belorepca. Ne pozabite na primerno terensko obutev, daljnogled in kakšen določevalni ključ za ptice.

IZLETI

SOB 14 OKT

PTIČARIJADA 2023

Aleksander Kozina (informacije in obvezne prijave do 7. oktobra 2023 na aleksander.kozina@dopps.si ali 040 507 767)

Ljubljansko barje (podrobnejše informacije bodo naknadno sporočene prek spletne strani in družbenih omrežij)

od 5.00 do 15.00 (tekmovalni del), **od 15.00 do 18.00** (družabni del)

Vabljeni na 15. zaporedno Ptičarijado! Tekmovalni del bo potekal na območju, kjer je potekala prva Ptičarijada – na Ljubljanskem barju. Tekmovalnemu delu bo v popoldanskih urah sledilo druženje vseh udeležencev in tudi tistih, ki se tekmovalnega dela ne bodo udeležili. Več informacij bo objavljenih na spletni strani in DOPPS-ovih družbenih omrežjih. Lepo vabljeni!

ČRNOVRATI PONIREK (*Podiceps nigricollis*)

ilustracija: **Mike Langman (rspb-images.com)**

SOB 21 OKT

OPAZOVANJE PTIC OB RIBNIKU VRBJE

Tilen Basle (informacije in prijave na tilen.basle@dopps.si ali 051 636 224)

ribnik Vrbje (Žalec)

ob 9.00

Na ribniku Vrbje je bilo do zdaj opaženih že več kot 170 vrst ptic, območje pa je zanimivo tako za stalne vrste kot za selivke. Na vodenem izletu se bomo sprehodili po učni poti ob ribniku in opazovali različne vrste vodnih in gozdnih ptic.

ŽERJAV (*Grus grus*)

ilustracija: **Mike Langman (rspb-images.com)**

NED 15 OKT

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač

Arboretum Volčji potok (zbirno mesto je pri vhodu v park)

od 8.30 do 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj vzamete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park, vodenje sprehoda pa je brezplačno.

NED 5 NOV

REKA PESNICA IN JEZERO KOMARNIK

Robert Šiško (informacije in prijave na 040 212 631 ali robert.sisko.or@gmail.com)

zbirališče na platoju ob mostu čez reko Pesnico pod gradom Hrastovec

od 9.00 do 12.00

Komarnik je jezero z zelo zanimivo zgodovino, ki sega se v konec 16. stoletja. Na severovzhodu ga obdaja gozd Črni les, ki ima tudi svoj čar s svojimi številnimi rimskimi gomilami. Jezero Komarnik in gozd Črni les skupaj z okoliškimi travniki tvorita naravno vrednoto državnega pomena. Na izletu nas bo pot ob reki Pesnici vodila vse do jezera Komarnik, ki je zanimiva lokacija za ptice selivke.

NED 19 NOV

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač

Arboretum Volčji potok (zbirno mesto je pri vhodu v park)

od 8.30 do 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj vzamete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park, vodenje sprehoda pa je brezplačno.

POLARNI SLAPNIK (*Gavia arctica*)

ilustracija: **Mike Langman (rspb-images.com)**

SOB 25 NOV

TRADICIONALNI ORNITOLOŠKI IZLET OKOLI KOČEVSKEGA JEZERA

Aleksander Kozina (informacije in prijave na aleksander.kozina@dopps.si ali 040 507 767)

Kočevsko (Rudniško) jezero, zbirno mesto na makadamskem parkirišču pred Kočevskim jezerom

od 09.00 do 12.00

Zadnji novembrski vikend se bomo ponovno sprehodili okoli jezera v upanju, da opazimo kakšno izmed zadnjih selivk ali pa mogoče katerega izmed bolj zgodnjih zimskih gostov, kot je na primer polarni slapnik. Izlet je primeren za začetnike, bodite le primerno oblečeni in obuti.

SOB 3 DEC

TRADICIONALNI IZLET NA PTUJSKO JEZERO

Tilen Basle (informacije in prijave na 051 636 224)

na desnem bregu reke Drave ob mostu za pešce

ob 9.00

Vabljeni na tradicionalni izlet na Ptujsko jezero, ki ga vsako leto organiziramo prvo nedeljo v decembru. Običajno je to že primeren čas za opazovanje zimskih gostov. Od izhodišča ob mostu za pešce se bomo sprehodili do ornitološke opazovalnice in nazaj. Izlet je lahko tudi odlična priprava na januarsko štetje vodnih ptic.

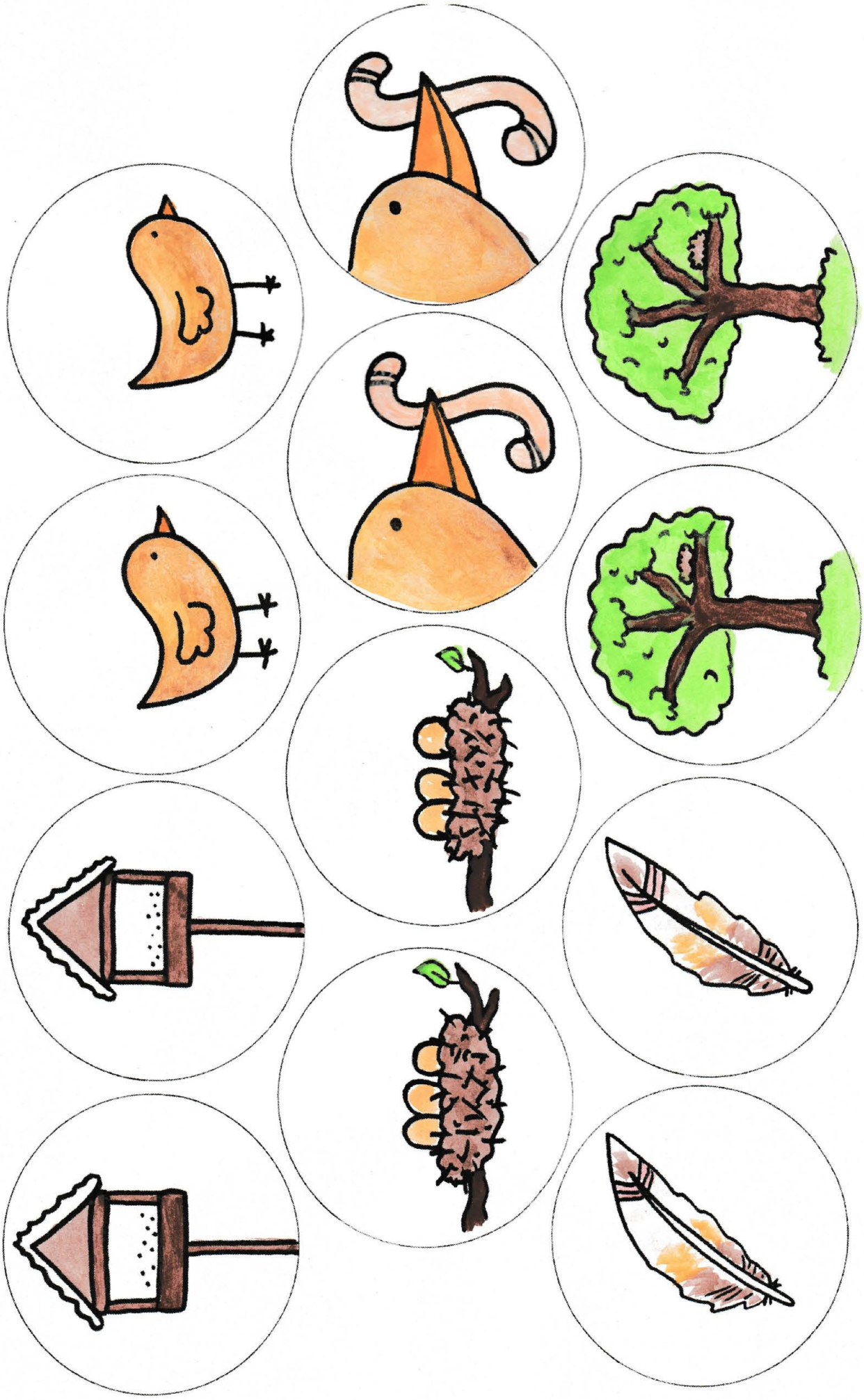

RECIKLIRANI **PTIČJI SPOMIN**

// Katja Krivec

SKORAJ VSAKO STVAR, ZA KATERO MISLIMO, DA SODI MED SMETI, LAHKO Z MALO DOMIŠLJIJE RECIKLIRAMO IN JO PONOVNO UPORABIMO. TAKO SI LAHKO IZ ODPADNIH PLASTIČNIH ZAMAŠKOV IZDELAMO RECIKLIRANI PTIČJI SPOMIN.

IZDELAVA IN IGRA Z RECIKLIRANIM PTIČJIM SPOMINOM:

POTREBUJEŠ:

– odpadne plastične zamaške;
– škarje in lepilo;
– priloženo predlogo s sličicami, ki jo izrežeš iz revije Svet ptic.

1.
Iz revije Svet ptic najprej izreži priloženo predlogo s sličicami za spomin. Nato natančno izreži vsako posamezno sličico.

vse foto: **Katja Krivec**

2.
Izrezane sličice nalepi na spodnjo stran odpadnih plastičnih pokrovčkov. Pod vsak pokrovček nalepi le eno sličico.

3.
Čas je za igro!

Igro lahko igrata dva ali več igralcev. Vse pokrovčke obrnete tako, da se sličice ne vidijo, in jih dobro premešajte. Prvi igralec obrne dva pokrovčka, tako da si vsi igralci lahko ogledajo sličici na njuni spodnji strani. Če sta sličici enaki, je našel par, ki ga pobere. Če sta sličici različni, je na potezi naslednji igralec. Zmaga tisti, ki odkrije največ parov.

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA

// Mitja Denac

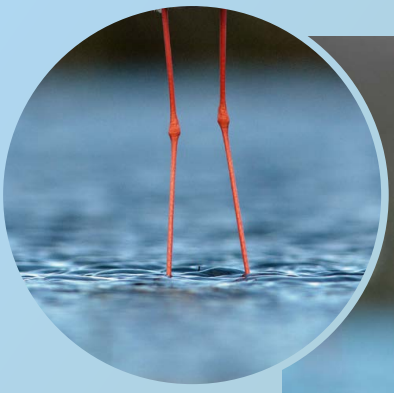

foto: **Aleksander Kozina**

foto: **Aleksander Kozina**

foto: **Mitja Denac**

foto: **Mitja Denac**

Edini namig, ki smo ga potrebovali za razrešitev enostavnejše skrivnostne fotografije v prejšnji številki, se nam je šopiril kar z naslovnice revije! Groteskno dolge rdeče noge so seveda pripadale **polojniku** (*Himantopus himantopus*), ki ima proporcionalno najdaljše noge med vsemi pticami na svetu. Tisti, ki ste vestno prelistali priročnik, ste zelo podobne noge opazili še na dveh drugih, mnogo večjih pticah: beli (*Ciconia ciconia*) in črni štorklji (*C. nigra*). Brez vtisa o velikosti se je treba zanašati na občutek, da so noge na fotografiji veliko pretanke ter s prešibkimi gležnji (sklepom na sredini fotografije) za štorkljo.

Na zahtevnejši fotografiji v prejšnji številki je bil **samec rdečenoge postovke** (*Falco vespertinus*) v drugem koledarskem letu starosti (fotografiran maja, torej izvaljen slabo leto prej). Silhueta ptice, ideja o približni velikosti in ambient so tokrat ključni, da se pravilno usmerimo k manjšim sokolom. Siv hrbet ter dokaj (a ne povsem) enotna hrbtna stran peruti izbor vrst zožita na rdečenogo postovko in škrjančarja (*F. subbuteo*). Dvobarvnost peruti (t. i. golitveni kontrast) je posledica dveh različnih generacij peres, po čemer vemo, da imamo opravka s ptico, ki še ni odrasla. Rjava letalna peresa so mladostna, sivo-modri krovci ter hrbet pa so značilni za starejše ptice. Perje pod repom je oranžnordečih odtenkov. Glava ptice je večinoma zakrita, a na vratu je viden nekakšen svetel ovratnik, ki spominja na mladostno perje rdečenoge postovke. Nakazan ovratnik, skupaj s svetlim zgornjim delom ptice, nam je tudi v pomoč, da izločimo škrjančarja. Drugoletni škrjančarji imajo spomladi praviloma zamenjana predvsem peresa na hrbtu, krovcev pa zelo malo, zato izgledajo njihove peruti s hrbtne strani bolj enotne in temnejše (zg. stran je temnejša pri škrjančarju tudi, če bi primerjali ptice v povsem mladostnem perju). Povsem identično kot ptica na fotografiji pa bi lahko izgledal *Falco amurensis* (prav tako drugoletni samec), bližnji sorodnik rdečenoge postovke, ki gnezdi v vzhodni Aziji in je bil v preteklosti že nekajkrat opazovan v Evropi.

VABLJENI, DA SE PREIZKUSITE V NOVI DOLOČEVALSKI ZAGONETKI!

zahtevnejša

Tokratna zahtevnejša fotografija je bila malce težja, saj natanko takšne ptice, kot je bila na sliki, ne najdemo v priročnikih. Mlade rdečenoge postovke v svoji prvi zimi zamenjajo različno količino peres po telesu, nova peresa pa niso pri vseh enaka, zato se naslednjo pomlad med seboj močno razlikujejo. Celo ptici, pri katerih je golitev potekla v podobnem obsegu, lahko izgledata zelo različno.

foto: **Mitja Denac**

Medtem ko pri našem samcu lahko opazimo nekaj obrazne maske, sicer značilne za mlade ptice, ter bledo oranžno liso na prsih, so nekateri samci te starosti videti že popolnoma odrasli ter jih lahko ločimo le po progastih letalnih in repnih peresih in krovcih na podperutju. Pozno spomladi so rdečenoge postovke odlična terenska popestritev, na njih pa lahko študiramo golitev, ki nam pogosto pomembno pomaga pri določanju vrst in starosti.

enostavnejša

Včlani se

v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

foto: Dare Fekonja

Skupaj za ptice in ljudi!

S tem boš:

- **postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,**
- **dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,**
- **lahko postal(a) aktiven(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,**
- **se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,**
- **prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4 × letno) in po želji strokovno ornitološko revijo Acrocephalus.**

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2,
1000 Ljubljana,
GSM: 041 712 796 (pisarna)

dopps@dopps.si
www.ptice.si

DOPPS

JESENSKA **OPAZOVANJA V NARAVI**

Na terenu

ŠOPASTA ČELADICA *(Mycena stipata)*

Majhna rjavo obarvana goba, ki jo prepoznamo po značilnem nitroznem vonju (po kloru oz. dušikovih spojinah). Pojavlja se v značilnih šopih na mehkem in močno trohnečem lesu iglavcev, predvsem na boru in smreki. Klobučki so 1–3 cm široki, običajno koničasti ali zvonasti, mokri so spolzki, na njihovi površini pa je opazen nežen poprh. Lističi na spodnji strani klobuka in na površini katerih najdemo razmnoževalne strukture glive – trose, so sivo do temno sivo obarvani, njihov rob je svetlejši. Bet je visok 2–7 cm in širok 1–2 mm, krhek, cilindričen, v dnišču je značilen bel vlaknat opredek. Okus je neprijeten. Šopasto razrasli klobučki se pojavljajo v pozno poletnem in jesenskem času. Vrsta je splošno razširjena, v Sloveniji se pojavlja raztreseno v večjem delu države in jo lahko opazimo povsod, kjer je na voljo dovolj odmrle lesne biomase iglavcev.

besedilo in foto: **Luka Šparl**

V bližini doma

ŽERJAV *(Grus grus)*

Žerjavi so impresivne sive ptice, ki le redko koga pustijo ravnodušnega. Še pred dvema desetletjema je bil pri nas redek, danes pa nas navdušuje z množično selitvijo. Nekaj nasvetov za zanesljivejše opazovanje: čeprav lahko prve žerjave opazujemo že septembra, jim namenite največ pozornosti v drugi polovici novembra oz. ko temperature prvič padejo skoraj do ledišča. Takrat vam bo najbolj prišlo prav poznavanje oglašanja, ki je zelo značilno in glasno. Različno velike jate v obliki klina lahko opazujemo po večjem delu Slovenije, največ v popoldanskih in večernih urah. Če bi jih radi videli na tleh, pa vam priporočam obisk katerega izmed plitvo poplavljenih mokrišč, npr. Cerkniškega jezera.

besedilo in foto:
Dejan Bordjan

NAVADNI BRIN *(Juniperus communis)*

Pravijo, da ga po dolenjskih gmajnah tepejo s palicami, da sklatijo z njega temno modre, s poprhom posute »jagode«, osnovo za brinjevec. Na suhih gmajnah, na pustih, suhih tleh in sončnih legah je navadnega brina obilo, no, pa saj ga najdemo skoraj povsod po naši deželi. Dvodomen, kot je, nepoznavalcem včasih dela težave, ko zaman iščejo modre kroglice, brinove omesenele storžke, moške rastline jih pač nimajo. Zato pa se na ženskih rastlinah zreli storžki družijo z zelenimi, ki bodo na voljo v prihodnjem letu. Pticam in nam v rabo, njemu pa za podmladek. Vsi poznamo pokončne, vednozelene grme z bodečimi iglicami; ponavadi so po tri nameščene v vretencu. Na spodnji strani jih krasi belkasta poroga, zato ob vetru, ki maje grm, ves grm deluje sivkasto, skoraj srebrno. Mnogotera je njegova raba, za začimbo, a v te namene previdno z njim, ima močan okus in, če ga je preveč, draži ledvice. Najdemo ga v velikonočnih butaricah, z njim ob odhodu pokropimo pokojniku, tudi krušno peč, preden damo vanje hlebce kruha, z metlico iz njegovih vejic lepo pometemo. Ko ga najdemo, si le utrgajmo nekaj modrih brinovih jagod in jih, posamič raje, da okus ne bo premočan, prežvečimo. Menda imajo nekajkrat več sladkorja kot sladkorna pesa.

besedilo: **Metka Škornik**, foto: **Alenka Mihorič**

VELIKI PRODNIK *(Calidris canutus)*

Veliki prodnik je največji med prodniki. Nekoliko večji je od podobnega spremenljivega prodnika (*Calidris alpina*). Ima čokato, dokaj okroglo telo in razmeroma kratek, raven kljun. V gnezditveni sezoni je po večjem delu telesa obarvan rjasto-oranžno, kar ga v takem perju naredi nezamenljivega. A tako obarvanega ga v južni Evropi le redko opazimo, saj vrsta gnezdi na Arktiki. Osebki na selitvi in prezimovanju so pretežno sive barve. Vrsto bomo od drugih podobnih pobrežnikov lahko ločili po drugih znakih, denimo po barvi nog, ki so zeleno-sive. Veliki prodnik velja za enega manj pogostih pobrežnikov pri nas. Po večjem delu Evrope se pojavlja le na selitvi in prezimovanju, ko obiskuje obalna močvirja s plitvinami, večji del populacije prezimuje na obalah severne Evrope. V obalnih mokriščih severnega Jadrana (predvsem v bližnji Italiji) se vrsta v manjšem številu redno pojavlja na selitvi in prezimovanju. Posamezni osebki ali manjše jate na selitvi vsako leto obiščejo tudi Slovenijo. Največ možnosti srečanja s to vrsto bomo imeli v pozno poletnem in jesenskem času v Sečoveljskih solinah, Škocjanskem zatoku ter na Ptujskem in Ormoškem jezeru.

besedilo: **Domen Stanič**, foto: **Alen Ploj**

Za terenske sladokusce

BELOGLAVI STRNAD *(Emberiza leucocephalos)*

Beloglavi strnad je sestrska vrsta pri nas pogostega rumenega strnada (*E. citrinella*), ki gnezdi vzhodno od Urala vzdolž pasu tajge vse do otoka Sahalin. V zelo majhnem številu vsako leto prezimuje v južni Evropi, predvsem v nižinah severne Italije, drugod pa velja za redkost in v večini evropskih držav ni opažen vsako leto. Pri nas je bil v zadnjih desetih letih zabeležen zgolj dvakrat. Največje možnosti za srečanje z njim imamo v hladnem delu leta, ko velja pozornost nameniti jatam rumenih strnadov. Samca beloglavega strnada bomo prepoznali po rdečkastorjavi nadočesni progi ter grlu, ki ju ločuje bela lisa s črno obrobo. Ta poteka pod očesom, se proti licu razširi in daje ptici zelo značilen videz. Samice so videti kot »sprani« rumeni strnadi brez rumenih odtenkov ter s poudarjenimi opečnatimi toni. Nekaterih se na terenu ne da zanesljivo določiti, pojavljajo pa se tudi križanci med vrstama.

besedilo: **Mitja Denac**, foto: **Blaž Blažič**

GAMS *(Rupicapra rupicapra)*

Gams je najbolj značilna žival alpskega sveta. V poletnih mesecih se zadržuje v odprtih skalnatih predelih nad gozdno mejo, pozimi pa tudi v gozdovih. V hudih zimah pride čisto do dolin. Poleti so gamsi aktivni zjutraj in zvečer, pozimi pa je ritem aktivnosti porazdeljen prek celega dneva. So družabne živali, le stari kozli so samotarji. Ti se tropom samic približajo le v času paritvenega obdobja – prska, ki traja med drugo polovico oktobra in decembrom. V tem obdobju samci zaradi bojev s tekmeci in parjenja izgubijo celo do tretjino telesne teže. Naravna sovražnika odraslih živali sta volk in ris, mladiče pa lahko odnese tudi planinski orel. Veliko živali pogine tudi zaradi padcev prek sten, plazov in bolezni.

besedilo: **Tanja Menegalija**,
foto: **arhiv JZ TNP**

PRVI DOPPS-OV **ŠTUDENTSKI TABOR**

// Aleksander Kozina

Nabiranje semen na idiličnih travnikih Bloške planote.
foto: **Blaž Blažič**

Med 7. in 14. julijem 2023 smo imeli na slikovitem Notranjskem prvi DOPPS-ov študentski tabor. Potekal je v okviru projekta LIFE FOR SEEDS in bil zatorej pretežno botanično obarvan. Udeležilo se ga je 15 študentov, ki so bili nastanjeni v LD Zelše, pod vodstvom mentorjev pa so se odpravljali na raziskovanje Bloške planote, Cerkniškega jezera, Planinskega polja in Pivških presihajočih jezer.

Študentje so spoznavali rastlinsko pestrost različnih habitatnih tipov na območju, med katerimi zbujajo pozornost lepo ohranjeni suhi ekstenzivni travniki s kukavičevkami in mokrotni travniki na območjih presihajočih jezer. Poleg rastlinskih vrst so spoznali tudi postopek nabiranja semen za semensko banko in pri tem tudi zelo pridno sodelovali, saj smo v tem času nabrali več sto nabirkov značilnih travniških vrst.

V iskanju posebnosti mokrotnih travnikov Cerkniškega jezera
foto: **Darja Kopitar**

TRANSILVANSKA PRSTASTA KUKAVICA
(*Dactylorhiza maculata* ssp. *transsilvanica*) – v Sloveniji sicer redka kukavičevka, ki pa je značilna za vlažne travnike Bloščice.
foto: **Blaž Blažič**

Čeprav smo večino časa na taboru posvetili nabiranju semen in drugim botaničnim aktivnostim, pa je ostalo tudi dovolj časa za druge dejavnosti. Med botaničnimi tereni smo priložnostno spoznavali različne živalske skupine, kot so na primer kačji pastirji in dvoživke, v večernem času pa smo opravljali tudi mreženje netopirjev. Za najbolj zagrete udeležence (ki jih ni primanjkovalo) smo v zgodnji jutranjih urah organizirali tudi ornitološki izlet, ki pa se je zaradi izrednih vremenskih razmer končal, še preden se je zares začel. Večkrat nas je med taborom premamilo tudi Bloško jezero, v katerem smo poiskali prijetno osvežitev od žgočega julijskega sonca.

Posebna zahvala pri organizaciji dodatnega programa med potekom tabora pa gre Notranjskemu parku, saj so njihovi zaposleni za nas pripravili več aktivnosti. Organizirali so predavanje o zvereh in nas zatem peljali na popis šakalov, izpeljali teren za dnevne metulje, nam predstavili njihov novi informacijski center ter nas z lojtrnikom zapeljali ob jezeru. Za prijaznost in gostoljubnost se jim še enkrat lepo zahvaljujemo!

Del nabirkov, ki so jih študentje pridno nabrali med taborom, pripravljenih za transport na DOPPS.
foto: **Aleksander Kozina**

Skupinska fotografija udeležencev in mentorjev.
foto: **Damijan Denac**

Nabiranje semen na Petelinjskem jezeru, še eni izmed prečudovitih lokacij, kjer smo uživali med taborom.
foto: **Aleksander Kozina**

SREČANJE VARUHOV BELE ŠTORKLJE

// Urša Gajšek

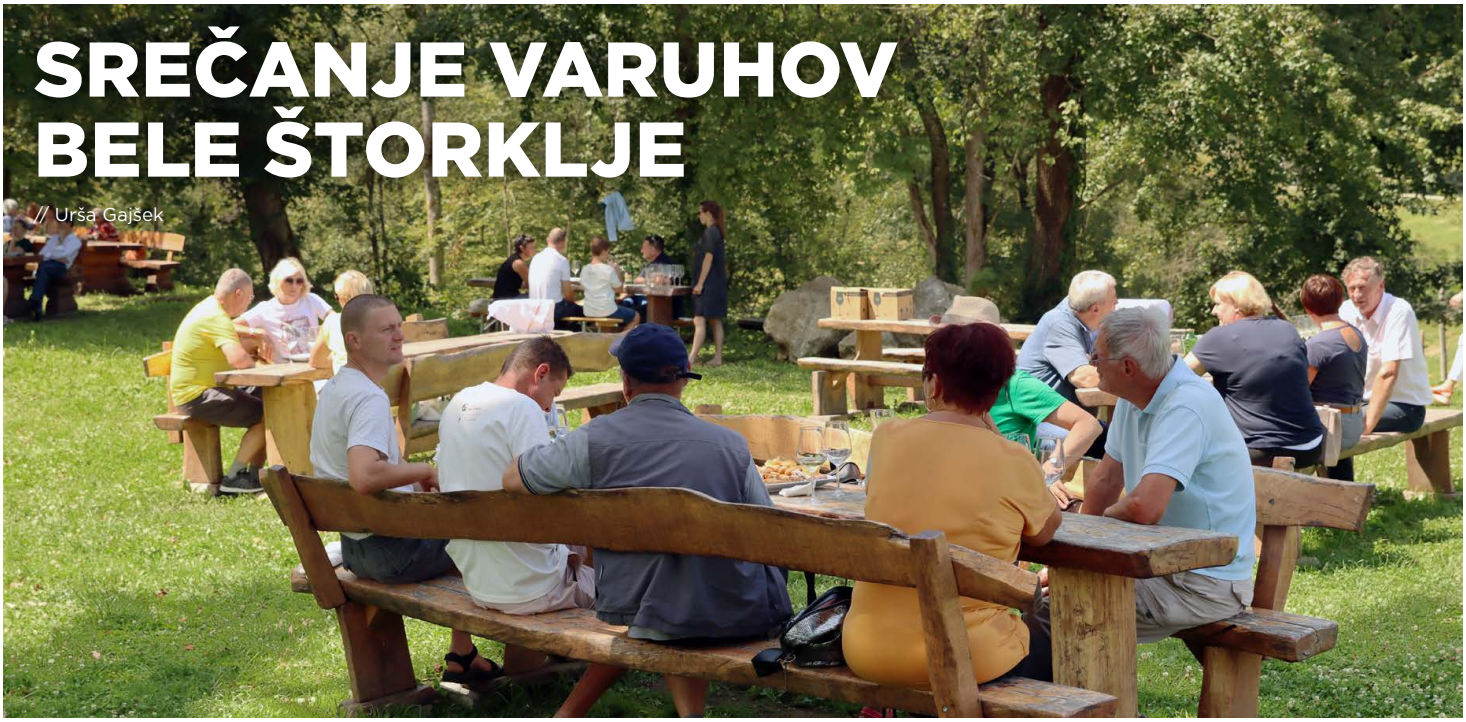

Po uradnem delu smo se varuhi bele štorklje podružili v prijetni senci na Griču pri Klevevžu.
foto: **Alen Ploj**

V soboto, 29. 7. 2023, smo na Griču pri Klevevžu s prvim Srečanjem varuhov bele štorklje iz vse Slovenije zaznamovali 25. obletnico popisa bele štorklje v Sloveniji. Na družabnem dogodku, ki ga je omogočila družba Elektro Ljubljana, so bili prvič predstavljeni rezultati že 25. zaporednega popisa bele štorklje v Sloveniji.

Popis bele štorklje je eden izmed društvenih popisov z najdaljšo zgodovino. Sistematično tako dolgo popisujemo le še veliko uharico na Krasu (ravno tako od leta 1999), popis z najdaljšo zgodovino pa je Januarsko štetje vodnih ptic (IWC), s katerim smo pričeli leta 1997. Takih popisov brez vseh popisovalcev, članov in informatorjev sploh ne bi bilo, zato se na društvu vsem iz srca zahvaljujemo.

Vsakega tovrstnega srečanja se na društvu zelo veselimo, saj so to redke priložnosti, ob katerih se zberemo v večjem številu in praznujemo naš skupni trud na področju varstva ptic.

»Vesela sva, da iz leta v leto število štorkelj v Sloveniji narašča. Na dogodku sva z veseljem prisluhnila vsem govornikom in nato res uživala na druženju z udeleženci srečanja. Za mizami se je spletlo veliko novih prijateljstev. Ljubitelji bele štorklje na Gorenjskem smo se ponovno srečali že čez nekaj dni in že pletemo in kujemo nova srečanja, na katerih si bomo delili nova spoznanja o tej prečudoviti ptici.«

Saša Porenta in Matjaž Mravlja, varuha bele štorklje z Gorenjskega

Dogodek se je pričel ob 11. uri, prvi varuhi bele štorklje pa so na Grič pri Klevevžu prišli že prej – v kopalkah. Vreme nam je bilo namreč naklonjeno, bilo je sončno in ravno prav toplo, zato je marsikdo izkoristil priložnost in si pred pričetkom dogodka ogledal tamkajšnjo toplico in preveril, če ima voda res prijetnih 23 stopinj.

Varuhi štorklje so posamezniki, ki skrbijo za štorkljina gnezda, spremljajo potek gnezdenja ali štorkljam kakorkoli pomagajo.

Zbralo se je skoraj 100 varuhov bele štorklje iz vse Slovenije.
foto: **Alen Ploj**

Do pričetka se je na Griču pri Klevevžu zbralo skoraj 100 varuhov bele štorklje iz vse Slovenije, vzdušje je bilo enkratno! Vsi skupaj smo se posedli v prijetno hladno dvorano in z zanimanjem prisluhnili.

Za izvrstno glasbo je poskrbel Bort Ross.
foto: **Alen Ploj**

Dogodek je odprl Bort Ross, glasbenik in producent, ki prihaja iz bližje vasi Prapreče. Zaigral je svojo avtorsko stvaritev Moja jutra. Tanja Pavlič s Turizma Klevevž nam je nato predstavila vse čare

»Srečanje varuhov bele štorklje na dolenjskem Griču pri Klevevžu nam je, v desetletju, odkar spremljamo bele štorklje na gnezdu na Ljubečni pri Celju, pomenilo še dodaten nepozaben dan ob življenju z belimi štorkljami. Veseli smo, da smo spoznali tudi druge, ki jim štorklje lepšajo dneve. Upamo, da se bomo podobno srečevali tudi v naslednjih letih po različnih slovenskih krajih, ki gostijo belo štorkljo.«

Vesna Brecl, varuhinja bele štorklje s Savinjskega

Dušan Dimnik in Matjaž Mravlja, varuha bele štorklje z Gorenjskega
foto: **Saša Porenta**

Varuhi bele štorklje iz Ljubečne
foto: **Alen Ploj**

»Odzivi varuhov na dogodek so bili zelo prijetni in spodbudni, zato se bomo na društvu potrudili, da tovrstno srečanje postane tradicija.«

Urša Gajšek, DOPPS

in bogato zgodovino Griča pri Klevevžu, v nadaljevanju pa sta vse varuhe pozdravila tudi Urban Likozar, predsednik uprave Elektro Ljubljana, in Barbara Kink, vodja območne enote Zavoda RS za varstvo narave Novo mesto. Sledilo je predavanje dr. Damijana Denaca, direktorja DOPPS-a, med katerim so bili prvič predstavljeni rezultati 25. popisa bele štorklje v Sloveniji, predstavljene pa so bile tudi zanimivosti in rekordi, ki smo jim bili priča v četrtini stoletja popisov.

Damijan Denac koordinira popis bele štorklje v Sloveniji že 25 let.
foto: **Alen Ploj**

Dogodek je z izvrstno glasbo, tako kot ob otvoritvi, tudi zaključil Bort Ross. Sledilo je druženje ob dobri lokalni hrani in pijači, med katerim so se med varuhi vzpostavila nova poznanstva in okrepile vezi, ki bodo omogočale budno spremljanje in morebitno pomoč belim štorkljam tudi v prihodnje.

ČEŠKE IZKUŠNJE PRI OBNOVI DEGRADIRANIH ŽIVLJENJSKIH PROSTOROV

// Bojana Lipej in Tina Kocjančič

Vzpon po pobočju naravnega rezervata Praděd, zaraščenem z borovnicami
foto: **Tina Kocjančič**

Med 31. majem in 2. junijem 2023 sva se sodelavki iz NRŠZ v okviru projekta ReCo »Obnova degradiranih ekosistemov vzdolž evropskega zelenega pasu v srednji Evropi za izboljšanje biotske raznovrstnosti in ekološke povezanosti« (INTERREG Srednja Evropa) udeležili strokovne ekskurzije na Češko. Gostitelj, projektni partner Ametyst, neprofitna organizacija s sedežem v Plznu in z več kot dvajsetletno tradicijo na področju okoljskega izobraževanja ter varstva narave, je zasnoval ekskurzijo s ciljem spodbujanja boljše obnove degradiranih habitatov vzdolž zelenega pasu na podlagi primerov dobrih praks. Projektni partnerji smo imeli priložnost spoznati različne pristope, izzive in rešitve ter izmenjati lastno znanje in izkušnje.

Exmoorski konji s pašo pomagajo pri upravljanju mokrišča Josefovské louky.
foto: **Bojana Lipej**

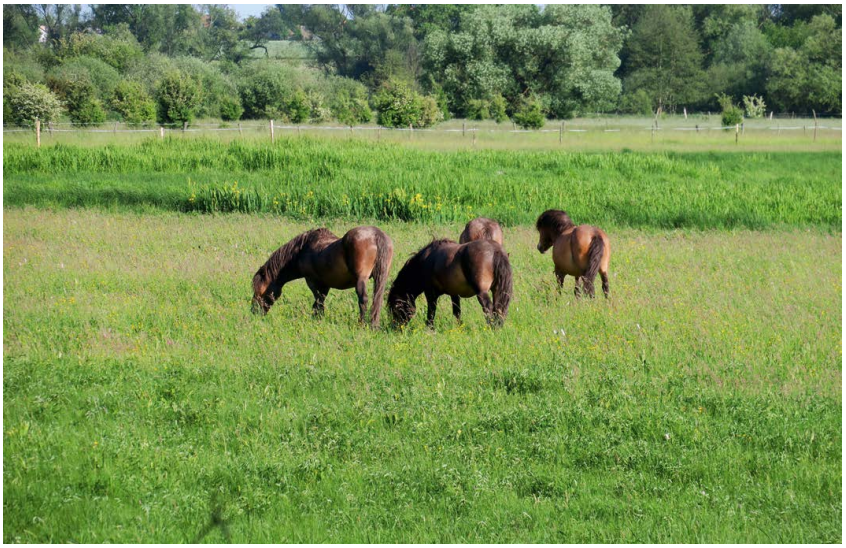

Kot primere uspešnih pristopov k obnovi degradiranih habitatov in ohranjanju biotske raznovrstnosti so nam predstavili tri območja: državni naravni rezervat Praděd, ornitološko območje Josefovské louky in pašni rezervat Milovice.

Prvi dan ekskurzije smo si ogledali travnike in pašnike v naravnem rezervatu Praděd (del krajinskega območja Jeseníky, ki je eno največjih zavarovanih območij na Češkem), ki jih ogroža zaraščanje z borovnico (*Vaccinium myrtillus*). Na celotnem Jeseniškem pogorju so s pašo tradicionalno gospodarili več sto let. Od leta 1950 je bilo to upravljanje ustavljeno in pašniki so se začeli zaraščati z borovnico, kar je povzročilo upad biotske pestrosti. Negativni trend se je še povečal s sajenjem ruševja (*Pinus mugo*) za omejevanje snežnih plazov. Glede na pretekle izkušnje se je upravljavec odločil obnoviti pašo v tem naravnem rezervatu in po zaslugi projekta, ki je v fazi izvajanja, so začeli ustvarjati vrstno bogate (za zdaj) majhne odprte površine, ki so bile nekoč zaradi paše precej bolj obsežne.

Ornitološko območje Josefovské louky je primer uspešne obnove s ponovno uporabo starega namakalnega sistema iz obdobja Avstro-Ogrske, s pomočjo katerega so ustvarili primerne habitate za številne vrste ptic in druge živali, vezane na vodna in močvirna okolja. Zamisel o obnovi tega območja se je porodila članom Češkega ornitološkega društva (ČSO), nevladne organizacije, ki je kasneje tudi poskrbela za celotno obnovo in ga sedaj vzdržuje in financira pretežno s pomočjo donacij.

Ostanki odstranjenega ruševja (*Pinus mugo*)
foto: **Bojana Lipej**

Upravljanje območja, poleg košnje in odstranjevanja biomase, temelji tudi na paši s konji pasme exmoor in stare pasme goveda.

Zadnji dan ekskurzije je bil namenjen ogledu nekdanjega vojaškega območja v kraju Milovice, kjer je nastal pašni rezervat za velike parkljarje. Po opustitvi vojaških aktivnosti v 90. letih prejšnjega stoletja se je območje začelo zaraščati z grmičevjem in invazivnimi tujerodnimi vrstami, kar je povzročilo upad biotske raznovrstnosti. Da bi upad zaustavili, so člani neprofitne organizacije Česká Krajina prišli na idejo o uvedbi paše treh vrst velikih rastlinojedih živali: exmoorskih konjev, bizonov ter stare pasme goveda. Projekt je dober primer trajnostnega razvoja in kaže, kako prizadevanja za obnovo upoštevajo pretekle človekove dejavnosti in jih uspešno nadomeščajo z drugimi (kot je denimo paša), vse s ciljem ohranitve biotske pestrosti.

Projektni partnerji v »akciji«
foto: **Tina Kocjančič**

Skupinska fotografija udeležencev strokovne ekskurzije v okviru projekta ReCo
foto: **Martin Kuba**

TRAVNIŠKI SADOVNJAKI NA KOZJANSKEM: DRAGOCEN HABITAT ZA OHRANJANJE PTIC

// Karmen Jazbinšek

Kolekcijski sadovnjak Kozjanskega regijskega parka.
foto: **Karmen Jazbinšek**

Ptice so nepogrešljiv del našega naravnega okolja. Ne ustvarjajo le glasbene kulise narave, temveč so tudi ključnega pomena za ohranjanje stabilnega stanja v ekosistemih, katerih del so. Vse pogosteje pa se spoprijemamo s težavami, kot so izguba habitatov in zmanjševanje biotske raznovrstnosti, kar negativno vpliva na populacije ptic. Eden izmed pomembnejših habitatov za ptice so tudi sadovnjaki.

SADOVNJAKI NISO SAMO RAVNE STRNJENE VRSTE DREVES

Sadjarstvo na območju Kozjanskega regijskega parka velja za eno izmed pomembnejših panog v kmetijstvu. Glede na način obdelave ga delimo na intenzivno in ekstenzivno. Ekstenzivni sadovnjaki so del tradicionalne kmetijske krajine in so bili predvsem včasih pogosti na podeželju. V teh tako imenovanih travniških sadovnjakih ne najdemo samo jablan in hrušk, temveč tudi slive, češnje, višnje, marelice, breskve, orehe, leske, kutine, skorše, murve in še veliko drugih vrst dreves. Prevladujejo predvsem avtohtone sorte sadja.

V kolekcijskem sadovnjaku Kozjanskega regijskega parka, ki je odlično mesto za opazovanje ptic, so posajene tradicionalne in avtohtone vrste jablan in hrušk.
foto: **Karmen Jazbinšek**

V travniških sadovnjakih drevesa niso zasajena na natančno določenih mestih, ampak so postavljena naključno po travnikih ali pašnikih, med njimi pa je več razdalje kot v intenzivnih sadovnjakih. Ta pristop omogoča, da vsako drevo dobi dovolj svetlobe in hranil ter obenem dopušča, da pod njimi ostaja dovolj prostora za pašo živali. Značilnost dreves v travniških sadovnjakih so tudi njihova visoka debla. Med temi visokodebelnimi drevesi rastejo različne vrste trav, cvetlic in zelišč. Raznolikost rastlin pa zagotavlja hrano za številne vrste žuželk in druge opraševalce, kar je ključnega pomena za opraševanje sadnih dreves.

PTICE V NJIH NAJDEJO PRAVI RAJ

Zaradi velike vrstne pestrosti in pomena za obstoj mnogih ogroženih in redkih vrst ptic so travniški sadovnjaki v Kozjanskem regijskem parku vključeni med evropsko pomembna naravovarstvena območja Natura 2000. Ta območja so pomemben habitat za pogorelčka (*Phoenicurus phoenicurus*), rjavega srakoperja (*Lanius collurio*), vijeglavko (*Jynx torquilla*), pivko (*Picus canus*), smrdokavro (*Upupa epops*) in velikega skovika (*Otus scops*), ki so na seznamu vrst Natura 2000.

V takem sadovnjaku se ptice lahko skrijejo med gosto listje dreves, ki jim daje zavetje pred plenilci. Pticam zagotavljajo veliko raznovrstne hrane skozi vse leto. Spomladi in poleti so bogati s cvetovi, ki privabljajo različne vrste opraševalcev in s tem zagotavljajo obilico hrane žužkojedim pticam. Jeseni se na drevesih bohotijo sočni plodovi in privabljajo ptice, ki se prehranjujejo s sadjem. Travišča pod drevesi so bogata z žuželkami, ki so pomembne za prehrano ptic, zlasti mladičev. Takšna raznolikost hrane, ki je na voljo skozi celo leto, omogoča pticam, da tam preživijo tudi vremensko neugodna obdobja.

Z namestitvijo bivališč za koristne organizme smo v Kozjanskem regijskem parku poskrbeli za opraševalce sadnega drevja, pticam pa smo z nameščanjem gnezdilnic priskrbeli dodatna mesta za gnezdenje.
foto: **Karmen Jazbinšek**

Zelo pomembna so starejša drevesa, v katera si lahko detli in žolne iztešejo dupla. Ko jih ti ne potrebujejo več, jih zasedejo še sekundarni duplarji – ptice, ki gnezdijo v duplih, a jih same ne tešejo. V intenzivno obdelanih sadovnjakih so drevesa nižja z ožjim deblom in ne dosežejo takšne starosti, da bi se v njih lahko oblikovala dupla. Tudi mnoge druge živali in rastline so neposredno povezane z visokodebelnimi sadovnjaki, zato z izginjanjem tega habitata izgubljajo svoj edini življenjski prostor.

NJIHOVO OHRANJANJE ZA BOLJŠI JUTRI

Sodobni pristopi v kmetijski dejavnosti so počasi pripeljali do opuščanja tradicionalnih sadovnjakov v prid intenzivnejši kmetijski rabi, kar je vplivalo na izginjanje tega habitata in njegovih ptičjih prebivalcev. Da bi jih ohranili, je treba ustrezno skrbeti zanje. Ključnega pomena je ohranjanje tradicionalnih kmetijskih praks. S tradicionalno košnjo trave pod drevesi ali pašo preprečimo zaraščanje, z rednim obrezovanjem pa vzdržujemo dobro stanje dreves in spodbujamo njihovo zdravo rast. Če pri skrbi zanje ne uporabljamo pesticidov in drugih kemikalij, se izognemo tudi negativnemu vplivu na ptice z zmanjševanjem števila žuželk in s tem hrane zanje.

VIJEGLAVKA (*Jynx torquilla*) gnezdi v duplih, ki jih v visokodebelnih sadovnjakih ne primanjkuje.
foto: **Gregor Bernard**

V Kozjanskem regijskem parku se za ohranjanje travniških sadovnjakov zavzemamo s številnimi aktivnostmi. Med njimi so obnavljanje starih in vzpostavljanje novih travniških sadovnjakov ter ozaveščanje lastnikov o njihovem pomenu. V letu 2022 smo za to prejeli tudi nagrado, in sicer 1. mesto v kategoriji Varstvo vrst in habitatnih tipov na območjih Nature 2000 v Sloveniji.

Travniški sadovnjaki so neprecenljiv habitat za ptice, ki jim zagotavljajo obilico hrane, zavetje in gnezdišča. So ključnega pomena za ohranjanje biotske raznovrstnosti in prispevajo k ohranjanju številnih ogroženih vrst ptic. Z ustrezno skrbjo za njihovo ohranjanje bomo zagotovili, da bodo ptice tudi v prihodnje imele varno in bogato okolje za preživetje.

Velika sinica (*Parus major*) si je v zavetju dupla naredila gnezdo, kjer skrbno pazi na svoje mladiče.
foto: **Karmen Jazbinšek**

Dupla v visokodebelnih sadnih drevesih so zelo pomembna za ptice duplarice.
foto: **Karmen Jazbinšek**

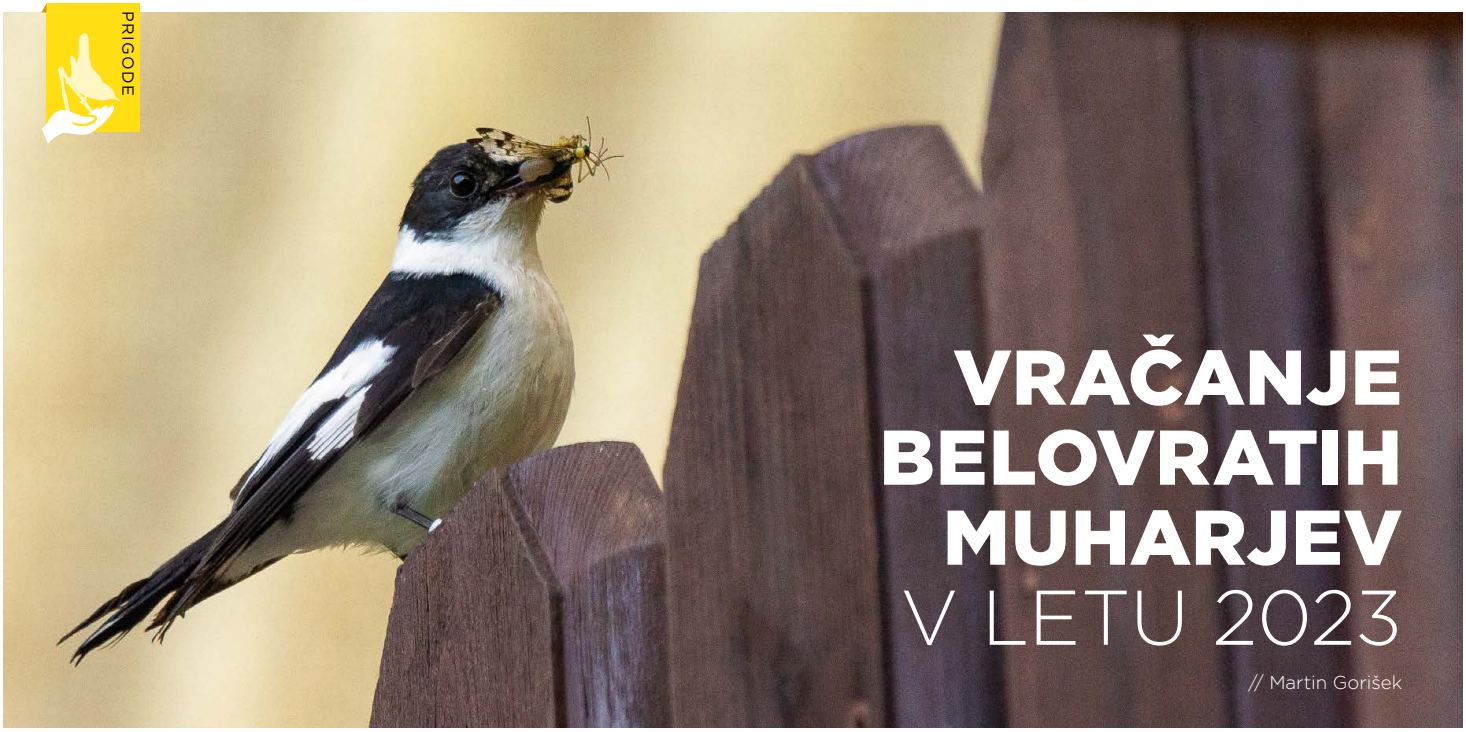

VRAČANJE BELOVRATIH MUHARJEV V LETU 2023

// Martin Gorišek

V gnezdilnice pri Goriškovih se **BELOVRATI MUHARJI** (*Ficedula albicollis*) vračajo že leta.

foto: **Polona Gorišek**

Že vrsto let razmišljamo, ali se na pomlad v naše gnezdilnice vračajo isti belovrati muharji (*Ficedula albicollis*), so to morda drugi, se menjavajo in ali se vračajo tudi mladiči? Zato smo leta 2022 k nam povabili ornitologa Dareta Fekonjo iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije, ki se je vabilu prijazno odzval. Konec maja je v dveh gnezdilnicah obročkal dvanajst mladičev (vsakega s po enim sivim kovinskim obročkom), dva samca (s po dvema obročkoma, enim kovinskim in enim belim obročkom s kodo št. 28 in 31) ter eno samico (s kovinskim in belim s št. 29). Tisto leto je bilo za obe gnezdi ugodno in mladiči s starši so se sredi junija poslovili od nas. Na jesen sem gnezdilnice očistil in kar težko čakal pomlad in se spraševal ali se bo kateri od obročkanih muharjev vrnil.

Že kar 4. aprila tega leta je priletel prvi neobročkani samec k eni izmed gnezdilnic, si jo en dan ogledoval in odletel. Vreme je bilo ta čas hladno in deževno. Čez deset dni pa pravo veselje! H gnezdilnici, ki je nameščena na sekvoji, sta kar v paru priletela samica in samec, ki je nosil obroček s št. 28. Ker je bila njegova lanska samica obročkana s številko 29, je bila ta zagotovo druga, saj letošnja obročka ni imela. Pri gnezdilnici se je par zadrževal tri dni, potem sta ju pregnala neobročkana samec in samica, ki sta tam kmalu tudi uspešno gnezdila.

TRIJE PARI BELOVRATIH MUHARJEV IN ŠTIRI GNEZDA LETOS PRI NAS DOMA

Gnezditev enega izmed parov se je zaključila brez posebnosti, gnezditvi dveh parov pa sta potekali nekoliko drugače. Prva od teh je bila gnezditev v gnezdilnici na smreki, ki smo jo lahko opazovali kar s kavča v dnevni sobi, tako da smo le redko

Samec (levo) in samica (desno) belovratega muharja pri hranjenju mladičev v gnezdilnici na smreki.

foto: **Martin Gorišek**

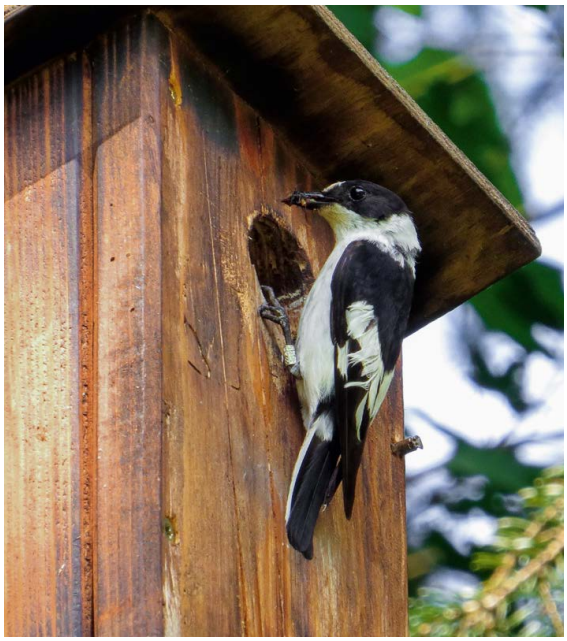

kaj zamudili. Samica je pričela znašati gnezdo 17. aprila, ob začetku valjenja je njen samec pričel s svatovskim petjem petdeset metrov stran, pri prazni gnezdilnici na jablani. S tem je priklical še eno samico, ki je prav tako pričela znašati gnezdo. Samec prve samice med valjenjem ni hranil, priletel je le takrat, ko je veliki detel (*Dendrocopos major*) pregledoval deblo smreke, na kateri je nameščena gnezdilnica. Tako je morala prva samica za svojo hrano med valjenjem poskrbeti kar sama. Samec se je k prvi samici vrnil 12. maja, ko je pričela hraniti mladiče, in pri tem sodeloval do konca maja, ko so mladiči poleteli. Med tem časom je na drugo samico povsem pozabil. Letošnja pomlad je bila za muharje vremensko zelo neugodna, pogosto je deževalo, bilo je tudi zelo hladno, proti jutru le 8–9 °C. Ko sem nekaj dni opazoval gnezdilnico druge samice in se pri njej ni nič dogajalo, sem gnezdilnico previdno odprl in v njej zagledal poginule goliče. Samica najverjetneje ni zmogla sama nabirati hrane in hkrati greti mladičev.

GNEZDITEV V SODČKU

Bolj za šalo kot zares, sem pred leti na balkon hiše pritrdil okrasni sodček. Lansko leto so v njem prvič gnezdili plavčki, letos pa se je v njem namenil gnezditi par belovratih muharjev. Tudi to gnezditev sem budno spremljal. Ko je samica pričela valiti, se je tudi ta samec trudil na drugi strani hiše v drugo gnezdilnico privabiti še eno samico. To mu je uspelo, vendar je ta samica po enem tednu izginila.

DVOJNA GNEZDITEV PRI TONIJU

21. 4. 2023 me je poklical bratranec Toni, ki živi šeststo metrov zračne linije stran od nas. Obvestil me je, da se tudi pri njegovi gnezdilnici na hruški zadržuje par belovratih muharjev. Ob fotografiranju para sem ugotovil, da je bil ta samec lani obročkan pri nas doma, nosil je beli obroček s številko 31. Gnezdilnico pri Toniju sem zopet obiskal 17. 5. in ugotovil, da ima tudi ta samec še eno samico 15 metrov stran, v gnezdilnici na jablani. Ti dvojni gnezditvi, pri nas in pri Toniju, si je ogledal tudi Dare 22. 5., ko je k nam zopet prišel obročkat tri samce (nadel jim je obročke s št. 32, 33 in 34). Gnezdilnici sem vnovič obiskal 1. 6. 2023 in presenečeno ugotovil, da obročkanega samca s številko 31 ni več. Mladiče sta krmila neobročkana samec in samica. Samec je občasno nosil gosenice tudi drugi samici, ki je valila v gnezdilnici na jablani, dokler niso mladički iz gnezdilnice na hruški odleteli s samcem in samico. Samica iz gnezdilnice na jablani je nato zarod krmila sama, dokler mladiči niso odrasli in odleteli.

Eden izmed parov belovratih muharjev se je letos namestil v okrasnem sodčku.
foto: **Polona Gorišek**

Opazovanje belovratih muharjev postaja iz leta v leto zanimivejše. Zaradi obročkanih osebkov smo lahko letos odstrli še marsikatero njihovo skrivnost, za katero prej nismo vedeli.

Prošnja naravoslovnim fotografom: Če bo kdo v prihodnje fotografiral belovrate muharje z belim obročkom s številkami 28, 29, 31, 32, 33 in 34, naj to prosim sporoči na telefonsko številko 041 536 931 (Martin Goriške) oz. v Prirodoslovni muzej Slovenije.

Naročite se na naše e-novice

S prijavo na e-novice boste po elektronski pošti redno obveščeni o aktualnih društvenih novicah, dogodkih in možnostih, da se nam pridružite pri koristnem in zanimivem načinu preživljanja prostega časa ali pri naših prizadevanjih za ohranjanje narave. Na e-novice se lahko naročite na povezavi https://www.ptice.si/enovice.

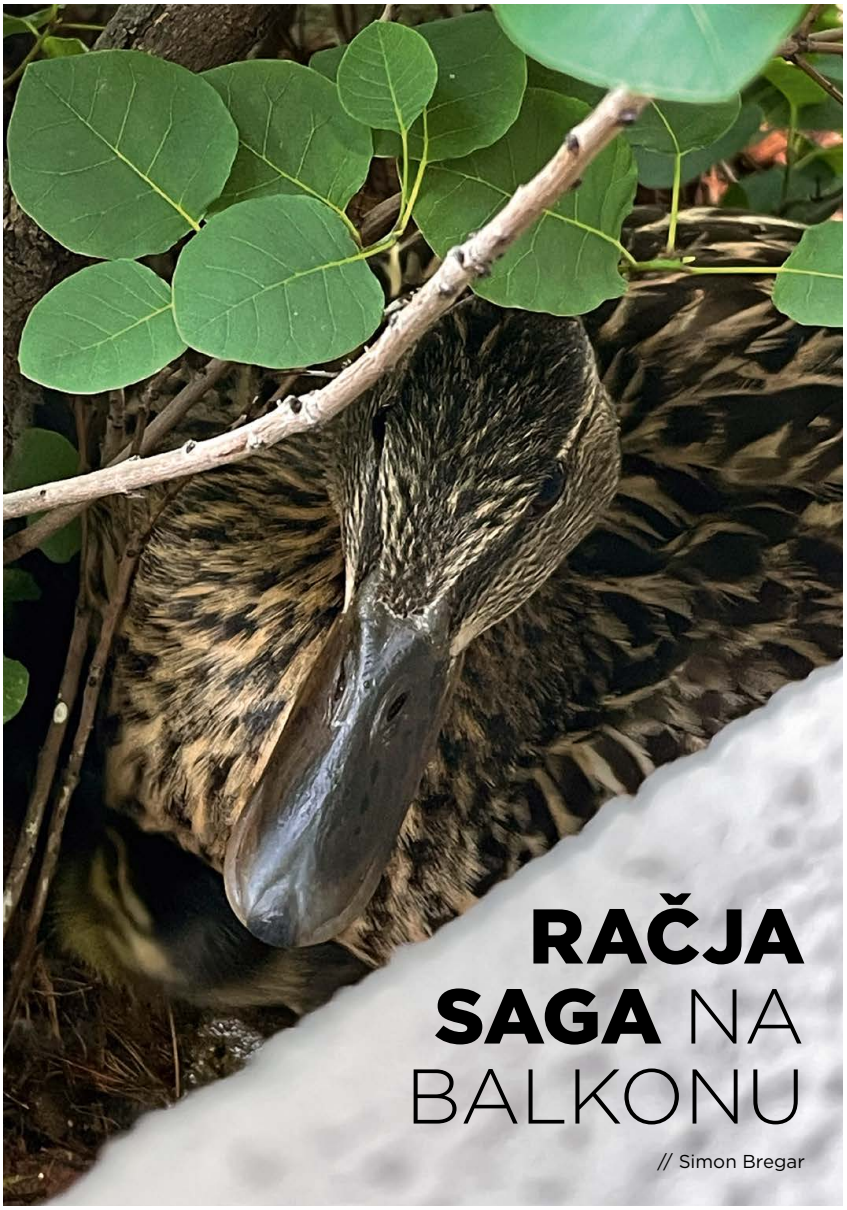

RAČJA SAGA NA BALKONU

// Simon Bregar

Bil je eden izmed prijetnih pomladnih popoldnevov v Trnovem, ki pa se je med zalivanjem zunanjih rastlin v hipu spremenil v več tedensko razburljivo in nepozabno izkušnjo. Pod vejami malega ruja sva namreč s partnerko odkrila raco mlakarico, za katero sva kaj kmalu ugotovila, da skrbno in nepremično vali. Prizor naju niti ne bi toliko presenetil, a kaj, ko je vse skupaj potekalo v bloku na balkonu, in to v 6. nadstropju! Po nekaj trenutkih osuplosti sva začela prebirati spletne zadetke na temo račjega valjenja in ugotovila, da race mlakarice v določenih razmerah za gnezdišče izberejo tudi višje ležeča mesta v bližini večjih vodnih virov. V našem primeru sta bili to Gradaščica in Ljubljanica, ki sta obe od gnezdišča oddaljeni nekaj sto metrov.

Ob spoznanju, da račji mladiči takoj po izvalitvi še ne znajo leteti, ter da jih bi bodoča mama raca le stežka varno spravila do tal, sva začela načrtovati reševalno akcijo. Sprva sva korito, kjer je raca valila in ki je bilo del zunanje strani betonske ograje na balkonu, zaščitila s kovinsko mrežo ter tako preprečila morebitni padec malih rack ob izvalitvi. Potem sva varnost okrepila še z zunanjo kamero, povezano na Wi-Fi, ki je prek mobilne aplikacije predvajala dogajanje v balkonskem koritu. Tako sva lahko zlasti proti koncu obdobja valitve spremljala stanje tudi na daljavo. Ko sva že malce nestrpno odštevala dneve do izvalitve mladičev, sva se po dodatne informacije obrnila še na Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, kjer nama je na pomoč priskočila Tjaša Pršin in nama nesebično ponudila asistenco pri selitvi račje družine. Nedolgo zatem je nekega jutra spletna kamera po zaslugi funkcije zaznavanja premikov začela vse pogosteje javljati, da se v našem koritu nekaj dogaja, na prenosu pa je

Mlakarica je jajca valila pod mladim rujem v cvetličnem koritu na balkonu v 6. nadstropju bloka v Trnovem.

foto: **Simon Bregar**

Korito, v katerem je gnezdila mlakarica, sva zaščitila s kovinsko mrežo.

foto: **Simon Bregar**

bilo kmalu videti, da se raca tudi zares neobičajno veliko premika. Ker sem ravno tisti dan obiskal starše in pri njih delal od doma, sem se takoj po zaključku dela hitro odpravil nazaj v Ljubljano in ugotovil, da so se prvi mladiči že izvalili. Takoj sem poklical Tjašo in po kratkem posvetu sva sklenila, da selitev račje družine opravimo takoj naslednji dan zjutraj, saj bo tako večja verjetnost, da bodo izvaljeni vsi mladiči. Naslednje jutro nisem potreboval budilke, saj me je prebudilo glasno čivkanje izza odprtega okna. Takoj me je izstrelilo iz postelje proti balkonu, kjer me je pričakal prisrčen prizor hipoma obmolklih puhastih račjih mladičev, kukajočih izpod peruti mame race. Kmalu zatem je pozvonila Tjaša in že je stekla reševalna akcija. Po kratkem zapletu s pobeglo mamo raco, ki je vmes za nekaj časa prestrašena poletela z balkona, sva prav kmalu imela na varnem v škatli celotno račjo družino, ki je štela 10 mladičev.

Ob vrnitvi v naravno okolje, je mama raca z glasnim oglašanjem k sebi klicala mladiče, ki so ji brez premisleka sledili.

foto: **Simon Bregar**

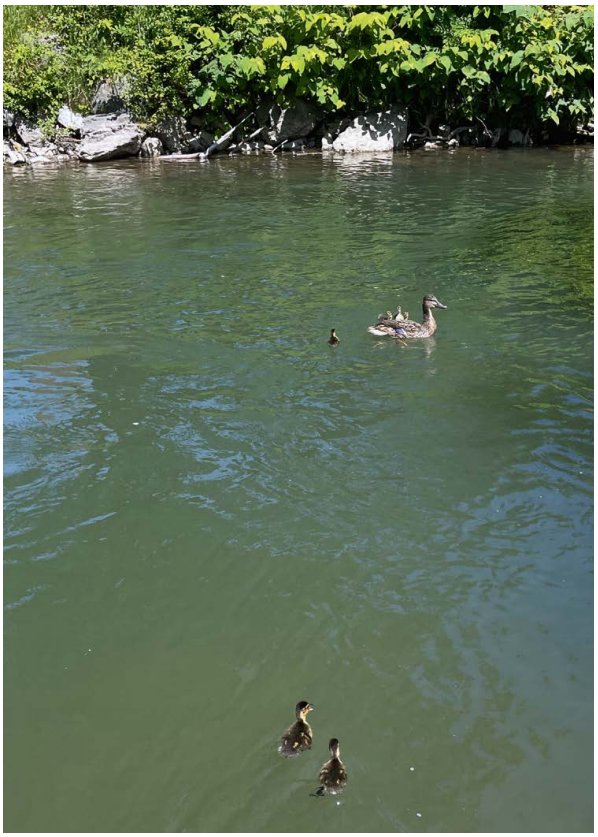

Adrenalinsko obarvanemu lovljenju mladičev in mame race je sledilo prijetnejše opravilo – izpust račje družine v naravno okolje. Za lokacijo izpusta sva izbrala pritok Malega grabna v Ljubljanico v bližini Špice, kjer je bilo že takoj ob prihodu moč opaziti druge račje družine. Ob odprtju škatle na nabrežju je mama raca vsa nestrpna hipoma poletela do vode in z glasnim oglašanjem k sebi klicala mladičke, ki so ji tudi brez premisleka sledili. Hitro sem posnel še zadnje fotografije račk in nekaj tedensko dogodivščino sklenil s hvaležnimi mislimi, da se je balkonska račja saga srečno končala.

NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJO DRUŠTVU

Hvala vsem, ki ste že v preteklih letih namenili do 1 % svoje dohodnine našemu društvu. S tem ste pripomogli k ohranjanju ptic in njihovih življenjskih okolij in posledično k povečanju blaginje za celotno družbo.

Vsem, ki bi nas na ta način radi na novo podprli, sporočamo, da lahko to storite:

1. Po pošti Finančnemu uradu:

Izpolnite in natisnite obrazec ter ga pošljite na naslov Finančni urad Ljubljana, Davčna ulica 1, 1000 Ljubljana ali na vam najbližji finančni urad.

Povezava do obrazca

Povezava do navodil za izpolnjevanje obrazca

2. Prek portala e-Davki:

Na kazalu na levi strani vašega uporabniškega računa na e-Davkih izberite rubrike: **Vpogledi → Podatki o zavezancu → Namenitev dela dohodnine**. V razdelek 'Ime oziroma naziv upravičenca' vpišete: **Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije**. V razdelek 'Davčna številka upravičenca' vpišete: **68956029**. V razdelek 'Odstotek' vpišete **poljubno vrednost do 1**. Izbor potrdite s pritiskom na gumb Oddaj vlogo.

Če portala e-Davki še ne uporabljate, vam sporočamo, da je po novem prijava in uporaba povsem enostavna in zanjo več ne potrebujete veljavnega certifikata, saj je **registracija na portalu e-Davki možna z vašo davčno številko in geslom, ki si ga nastavite sami.** Pri registraciji z geslom poleg davčne številke potrebujete enega izmed informativnih izračunov dohodnine iz zadnjih let, s katerega prepišete ID številko. Če informativnih računov ne hranite, pa to številko lahko tudi naročite v enem izmed korakov registracije z geslom in vam jo FURS pošlje na domači naslov v nekaj dneh.

Vzelo vam bo le nekaj minut, ki vam jih bomo v naslednjem letu ali letih zagotovo povrnili z novimi uspehi pri varstvu ptic in narave.

3. Ustno na zapisnik pri finančnem organu

Če ste nam že v prejšnjih letih namenili del dohodnine, vaša namenitev ostaja veljavna do preklica in vam tega postopka ni treba ponavljati.

Naša semenska banka se hitro polni!

// besedilo: **Katarina Denac**, foto: **Polona Božič**

V projektu LIFE FOR SEEDS (LIFE20 NAT/SI/000253), ki ga sofinancirajo Evropska unija iz programa LIFE, Sigrid Rausing Trust in Ministrstvo RS za javno upravo, smo moči združili DOPPS, Kmetijski inštitut Slovenije, Javni zavod Krajinski park Goričko, Notranjski regijski park ter Javni zavod Triglavski narodni park. Eden izmed osrednjih ciljev projekta je vzpostavitev največje semenske banke divjih rastlin v Sloveniji. Lansko poletje smo dobili napredno podatkovno bazo in mobilno aplikacijo za vnos ter hranjenje podatkov o nabranih semenih, letos pa je nabiranje zares dobilo krila! Do sredine avgusta smo nabrali semena 330 vrst s treh tarčnih habitatnih tipov (presihajoča jezera, suhi travniki z orhidejami ter volkovja), ki se pojavljajo na 21 območjih Natura 2000 v Sloveniji. S tem smo že presegli cilj 300 vrst, ki smo si ga zadali ob pripravi projekta. Nabrali smo več kot 2600 vzorcev semen (nabirkov), med katerimi prevladujejo vrste suhih travnikov z orhidejami, na primer pokončni stoklasec (*Bromopsis erecta*), pravi ranjak (*Anthyllis vulneraria*), gorska detelja (*Trifolium montanum*) in navadna kukavica (*Orchis morio*). Za bolj učinkovito nabiranje smo ob pomoči zunanjega izvajalca, Biološkega inštituta Jovana Hadžija ZRC SAZU, organizirali 13 delavnic, ki so se jih poleg partnerjev udeležili tudi nekateri prostovoljci. Ti bodo semena samostojno nabirali v prihodnjih letih. Nabiranje semen je bilo tudi rdeča nit prvega študentskega tabora, ki je potekal sredi julija. Nabirke bodo na Kmetijskem inštitutu Slovenije posušili, očistili ter z njimi napolnili aluminizirane vrečke, namenjene dolgotrajnemu hranjenju pri nizki temperaturi. Polovica vsakega nabirka bo shranjena v Insfrastrukturnem centru Jable, polovica pa v Naravnem rezervatu Ormoške lagune, kjer smo v ta namen uredili kletne prostore delovne postaje. V prihodnjih treh letih imamo namen uresničiti še drugi cilj, in sicer povečati število nabirkov na 12.000, s čimer bomo zagotovili veliko gensko pestrost shranjenega semena.

Ponoven poskus vzpostavitve mejice v Naravnem rezervatu Iški morost

// besedilo in foto: **Blaž Blažič**

V začetku marca 2022 smo v okviru projekta EIP VIVEK, ki ga delno financirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republika Slovenija iz podukrepa 16.5, na južnem robu Naravnega rezervata Iški morost na novo zasadili okoli 240 metrov dolgo mejico. Žal se velika večina uporabljenih sadik ni uspešno ukoreninila, zaradi česar smo marca letos »ponovili vajo«.

S skupnimi močmi smo prostovoljci in zaposleni na DOPPS-u ponovno zasadili več kot 120 sadik različnih avtohtonih drevesnih in grmovnih vrst. Med njimi so prevladovale vrbe (*Salix* sp.), enovrati glogi (*Crataegus monogyna*) in črni trni (*Prunus spinosa*). Večino sadik smo nakopali v rezervatu ali njegovi neposredni okolici, manjši del pa smo jih pripeljali celo iz Naravnega rezervata Škocjanski zatok. Pozno spomladi in poleti smo redno spremljali njihovo stanje in na naše veliko veselje ugotovili, da se je večina (vsaj 115) sadik uspešno ukoreninila. Sedaj držimo pesti, da bo šlo vse po načrtih in bo čez nekaj let tako že upravljala funkcijo zatočišč, prehranjevališč, pevskih mest in razgledišč za številne živalske vrste rezervata.

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA
Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

pred ureditvijo brežine

Breguljke ZA Savo

// besedilo in foto: **Matej Gamser**

Spomladi smo člani DOPPS-a prvič namensko uredili brežino Save v Sneberjah, z namenom izboljšanja gnezditvenih razmer za dokaj izolirano populacijo breguljk. Lokacija, ki je nekoč že gostila več kot 200 parov, je sčasoma postala neprivlačna za breguljke, predvsem zaradi zaraščanja peščenih sten z invazivnimi tujerodnimi vrstami rastlin. Pred začetkom urejanja smo našteli le še 15 starih gnezdilnih rovov. A to nam je dajalo kanček upanja, da se bodo lastovke vrnile. Ob težaškem delu smo na glas razmišljali, se motivirali in ugibali, koliko breguljk bo v naslednjih tednih sprejelo novi dom. Morda 50? Morda 80? Kaj pa če le manj kot 15? A lepa presenečenja se tudi dandanes v naravovarstvu še zgodijo, čeprav redko. Maja in junija smo štirikrat preverili gnezdilne stene in prešteli vse aktivne rove. 714, 1080, 1328, 1333 ... tako so si po vrsti sledili rezultati štetja aktivnih rovov breguljk. Poleg tega pa še vsaj 7 čebelarjevih! Lahko si predstavljate, da je bilo »kot v čebelnjaku«. Skratka, breguljke so izkazale veliko hvaležnost. Tudi mi jo lahko, če malo v šali malo zares pomislimo, koliko nadležnih komarjev so »pospravile« v tem koncu Ljubljane. Ocenjujemo, da je rekordna kolonija štela približno polovico slovenske populacije. A lokacija premore še večji potencial. No, vsaj tako se je zdelo do povodnje v začetku avgusta, ki je zagotovo uničila vsa druga legla breguljk ter pri tem odnesla pretežen del debelejših plasti finega sedimenta, v katere te lastovke kopljejo rove. Morebitne obiskovalce, obročkovalce in fotografe vljudno pozivamo, da ptic, sploh ogroženih, med gnezdenjem ne motite, temveč jih opazujete s primerne razdalje. Akcijo varovanja breguljk ZA Savo je sofinancirala MOL.

urejena brežina

Mestna občina Ljubljana

Siva štorklja?

// besedilo: **Urša Gajšek**, foto: **Jan Ipri** (fotografija levo), **Arne Torkler** (fotografija desno)

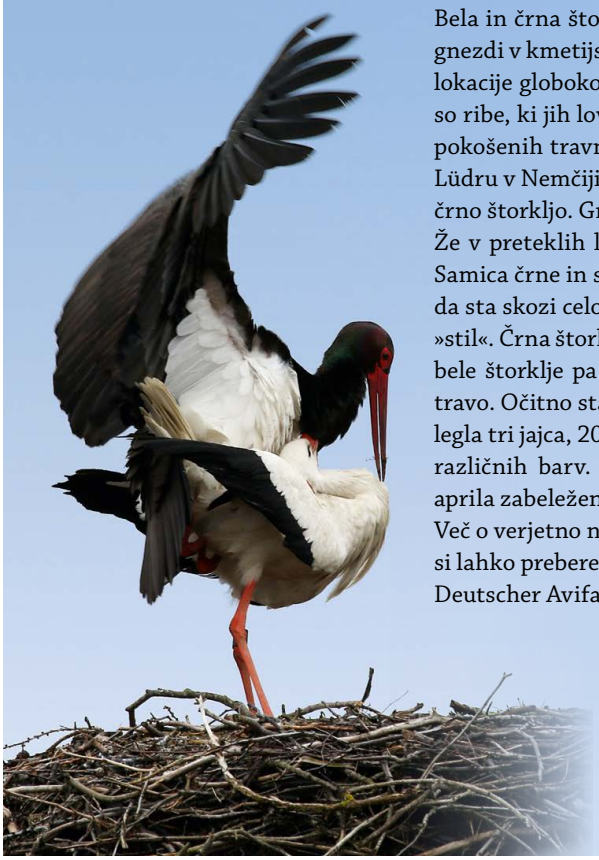

Bela in črna štorklja sta sorodni, a po ekologiji popolnoma različni vrsti. Medtem ko bela štorklja gnezdi v kmetijski krajini, v naseljih, črna štorklja ne mara bližine ljudi in za gnezditev izbira skrite lokacije globoko v mirnih gozdovih. Razlikujeta se tudi pri izbiri hrane – glavni plen črne štorklje so ribe, ki jih lovi v potokih v bližini gozdov, bela štorklja pa najraje pleni žuželke in miši na sveže pokošenih travnikih. In kaj se zgodi, če se ti dve vrsti srečata na istem gnezdu? V Spodnjesaškem Lüdru v Nemčiji sta se letos v maju izvalila dva, verjetno prva dokumentirana križanca med belo in črno štorkljo. Gre za izjemno redek dogodek, ki bo prinesel nova spoznanja o štorkljah.

Že v preteklih letih se je tamkajšnja črna štorklja želela povezati z belimi. Letos pa ji je uspelo. Samica črne in samec bele štorklje sta v aprilu skupaj pričela s spletanjem gnezda. Ni presenetljivo, da sta skozi celotno gnezditev imela kar nekaj nesoglasij, saj ima vsaka vrsta popolnoma drugačen »stil«. Črna štorklja je gnezdo opremila z mahom, kot to običajno počne, samec bele štorklje pa s tem ni bil zadovoljen. Mah je odstranil in prinesel travo. Očitno sta nesoglasja uspešno rešila, saj je samica 19. aprila legla tri jajca, 20. maja pa sta iz gnezda pokukala mladiča – oba različnih barv. Parjenje črne in bele štorklje je bilo letos aprila zabeleženo tudi na Češkem.

Več o verjetno najbolj znanem paru štorkelj v Nemčiji si lahko preberete na spletni strani Dachverband Deutscher Avifaunisten: https://www.dda-web.de/.

Krtačenje na Planinskem polju

// besedilo: **Katarina Denac**, foto: **Mateja Grašič**

V okviru projekta LIFE FOR SEEDS (LIFE20 NAT/SI/000253) med drugim obnavljamo tudi travišča, ki tvorijo habitatni tip presihajoča jezera (Natura koda 3180*). Med njimi so tudi travniki z modro stožko na Planinskem polju (Natura 2000 Notranjski trikotnik), katerih lastnica je Občina Postojna. Hkrati je občina tudi lastnica nekaterih najlepše ohranjenih stožkovij na tem območju, zato smo se z njimi dogovorili, da lahko dobro ohranjene sestoje uporabimo kot donorske za obnovo 3,8 ha površin, ki so v slabšem stanju. V ta namen sta Kmetijski inštitut Slovenije in DOPPS konec julija poskrbela za nabiranje semen s krtačnim strojem v osrednjem delu Planinskega polja. Pri tem smo spoštovali zahteve kmetijsko-okoljskega ukrepa za varstvo ptic vlažnih travnikov, v katerega so vpisani vsi donorski travniki. Ukrep določa, da je na travnikih, kjer v tekočem letu v okviru državnega monitoringa ni bil zabeležen kosec *Crex crex*, košnja mogoča že 10. 7., tam, kjer je bil kosec že zabeležen, pa je košnja dovoljena šele po 1. 8. Resda nabiranje semen s krtačnim strojem ni tako destruktivno kot košnja, pa vendar smo želeli biti karseda previdni. Žal so nam krtačenje avgusta preprečile poplave. Julija požeti material smo peljali v Cerknico, kjer je prostor priskrbel Notranjski regijski park. Da bi se enakomerno posušil in ga ne bi načela plesen, smo ga večkrat obrnili. Jeseni bomo posušeni semenski material posejali na travnike na Planinskem polju, ki jih želimo obnoviti. Najlepše se zahvaljujemo Občini Postojna in upravljalcu donorskih površin, Mihi Petkovšku, za konstruktivno sodelovanje pri obnovi!

Pričeli smo s projektom ACF - »Povezani za gozdove«

// besedilo: **Pia Höfferle**, foto: **Primož Šenk**

V zadnjem desetletju se vse pogosteje spoprijemamo s posledicami podnebnih sprememb, ki so vedno bolj opazne in intenzivne. Podnebne spremembe so eden izmed glavnih vzrokov za upadanje biotske pestrosti. V projektu "Povezani za gozdove", z vodilnim partnerjem CIPRA Slovenija, naslavljamo izgubo biotske pestrosti v slovenskih gozdovih kot posledico podnebnih sprememb in izkoriščanja gozdov za ekonomsko korist. Projekt problem naslavlja z zagovorniško kampanjo, v okviru katere bomo pregledali obstoječe strategije, področno zakonodajo, usmeritve in morebitne dobre prakse za vzpostavitev pravno-formalnih možnosti za pogodbeno in skrbniško varstvo gozdnih zemljišč v lasti zasebnih lastnikov. S povezovanjem partnerskih organizacij, dogovorom o sodelovanju in pripravo protokola odzivanja bomo organizacije civilne družbe sposobne pravočasno in strokovno opravljati zagovorniško vlogo za trajnostno upravljanje z gozdovi ter se odzivati na hitro pripravljene, nepremišljene in netrajnostne odločitve pri upravljanju gozdov. Projekt je financiran s strani programa Active Citizens Fund in traja od junija 2023 do aprila 2024.

Letos nam je v Julijskih Alpah s telemetričnimi oddajniki uspelo opremiti kar osem divjih petelinov

// besedilo: **Tomaž Mihelič**, foto: **Bor Mihelič**

Divjega petelina v zadnjem času intenzivno spremljamo s telemetričnimi oddajniki, saj lahko le tako ugotovimo, kaj so najbolj ključna območja za njegovo ohranitev. To je namreč vrsta, ki zunaj obdobja parjenja živi zelo skrito življenje, zato je telemetrija praktično edini način, ki lahko spremlja njegovo gibanje prek celega leta. Letos nam je v sklopu projektov Vrh Julijcev in JeloviZA uspelo opremiti osem osebkov. Do sredine junija so bili še vsi zelo vezani na rastišča, zapuščati pa so jih pričeli v juliju. Oddajniki bodo delovali dobro leto in pol, v tem času pa bo vsak zbral preko 15.000 natančnih lokacij.

JELOVIZA

VrH JULIJCEV

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Ljubljana bogatejša za novo tematsko pot – Pot med jelšami

// besedilo: **ekipa PoLJUBA**, foto: **Petra Hladnik**

Na Rakovi jelši v Ljubljani je zaživela nova trikilometrska tematska pot – Pot med jelšami, ki obiskovalce popelje po mozaiku travnikov, njiv, mejic in jarkov. Na njej lahko obiskovalci spoznajo življenje nekaterih značilnih, a vedno bolj ogroženih prebivalcev Ljubljanskega barja, kot so močvirska sklednica, koščični škratec, puščavnik, hribski urh, strašničin mravljiščar in kosec.
Pot med jelšami pa je le eden izmed rezultatov več kot petletnega projekta PoLJUBA »Obnovitev in ohranjanje mokrotnih habitatov na območju Ljubljanskega barja«, financiranega s strani Republike Slovenije in Evropske unije iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Na območju Rakove jelše so se v sodelovanju z Mestno občino Ljubljana, ki je za namene izvedbe projektnih aktivnosti predala v brezplačno uporabo kar 16 ha svojih zemljišč, odločili za številne naravovarstvene ukrepe za obnovo vlažnih ekstenzivnih travnikov.
Nekoč zapuščeno in zaraščeno območje je danes bolj podobno značilni mozaični krajini Ljubljanskega barja, s prepletom gozdnih oziroma zaraščenih površin, mejic, travnikov in osuševalnih jarkov. Pot lahko obiščete peš ali s kolesom, ustavite pa se lahko na osmih postajah, ki so opremljene z različnimi interpretacijskimi orodji in urbano opremo. Vsaka postaja je opremljena s QR-kodo, prek katere so na voljo zvočna besedila ter posnetki nekaterih predstavljenih vrst. Pot lahko obiščete individualno ali pod strokovnim vodstvom vodnika Javnega zavoda krajinski park Ljubljansko barje. V okviru projekta so pripravili tudi program za naravoslovne dni za osnovnošolske in srednješolske skupine.
V dobrih petih letih trajanja projekta PoLJUBA so bili na skupno 177 ha zemljišč izvedeni številni ukrepi za obnovitev in ohranjanje mokrotnih habitatov ter nekaterih najbolj ogroženih živalskih in rastlinskih vrst na Ljubljanskem barju. Med ključnimi dosežki projekta sta tudi uspešno izvedena ukrepa za živalski vrsti, ki sta bili tik pred izumrtjem, in sicer doselitev metulja barjanskega okarčka v Naravnem rezervatu Iški morost in obogatitev populacije hrošča puščavnika na območju Mestnega loga v Ljubljani. V obeh primerih je bila doselitev osebkov, vzgojenih v gojilnicah, prepoznana kot nujen ukrep za ohranitev njunih močno ogroženih populacij na Ljubljanskem barju.

poljuba

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Črni škarnik na obrobju Ljubljane v gnezdilni sezoni 2023

// besedilo: **Matej Gamser**, foto: **Tina Porenta**

Naravovarstveni ukrepi za velike in redke ujede pogosto temeljijo na varovanju njihovih gnezd. V ta namen smo spomladi 2023 južno od Ljubljane iskali gnezdo črnega škarnika. Naš cilj je bil drevo z gnezdom označiti z modro žolno. Takšno označbo namreč dobijo t. i. habitatna drevesa, ki se jih izloči pred morebitnim posekom. Par črnega škarnika se je na območju pojavil dokaj pozno v sezoni, kar nam je zbudilo prve dvome o uspešnem poteku gnezditve. Dvomi so se razblinili, ko smo opazovali osebek, ki je prenašal gnezdilni material. Na podlagi rednega zadrževanja ptic nam je območje iskanja gnezda uspelo zožiti na površino velikosti približno 100 m^2, ki je bila v celoti poraščena z gozdom in se je ujemala z lokacijo, kamor je ptica nosila gnezdilni material. Težji del naloge je bil za nami. Namreč, na podlagi predhodnih izkušenj smo vedeli, da moramo le še počakati na obdobje, ko se na gnezdu pričnejo oglašati mladiči. Njihovo »cviljenje« je moč slišati več 100 m daleč. Vendar stvari nismo želeli prepustiti naključju, škarnika smo še naprej redno spremljali ... vse dokler nista praktično izginila z območja, kjer sta se poprej redno zadrževala in sta se nehala gnezditveno sumljivo vesti. Kot kaže, za črnega škarnika pri Ljubljani gnezdilna sezona 2023 žal ni bila uspešna. Kljub več obiskom območja z gnezdom, mladičev ni bilo slišati. Tudi odrasle ptice, ki bi prinašala hrano za mladiče, nismo zabeležili. Izrazita vedenjska sprememba in (ne)detekcija odraslih ptic se je časovno ujemala z obdobjem končanja majsko-junijskih nevihtnih sistemov s silovitim vetrom in točo, ki so nekajkrat prešli območje. Ambicije pri varovanju črnega škarnika je sofinancirala MOL.

Mestna občina Ljubljana

Zadnje leto preizkušanja ukrepov za varstvo izbranih ptic kmetijske krajine

// besedilo in foto: **Tjaša Pršin**

Med marcem in majem smo letos tretje leto zapored na površinah izbranih kmetijskih gospodarstev na območjih Ljubljanskega barja, Dravsko-Ptujsko-Središkega polja in Goričkega preizkušali ukrepe za varstvo treh izbranih vrst ptic kmetijske krajine: poljskega škrjanca, pribe in hribskega škrjanca. Z namenom izboljšanja prehranjevalnih in gnezditvenih razmer za poljskega škrjanca smo vzpostavili zaplate neposejanih tal na ornih zemljiščih, ukrepa za varstvo hribskega škrjanca in pribe pa sta vključevala natančno spremljanje površin, kjer so se ptice zadrževale v gnezditvenem obdobju, in iskanje morebitnih gnezd. Na Goričkem poljskega škrjanca na in v okolici zaplate v letošnjem letu nismo zabeležili, na zaplatah na Ljubljanskem barju pa sta se na in v okolici zaplat zadrževala dva para te vrste. Že v lanskem letu se je izkazalo, da poljski škrjanci zaplate neposejanih tal uporabljajo kot razgledišča, za teritorialne boje med samci, na njih se tudi prehranjujejo. Pribe smo spremljali na Ljubljanskem barju in Dravsko-Ptujsko-Središkem polju ter bili pri tem pozorni na morebitno gnezditveno sumljivo vedenje (preganjanje plenilcev, svatovski poleti in čepenje na tleh). V letošnjem letu gnezdečih prib na projektnih površinah nismo zabeležili, kljub temu da so se posamezni pari tam občasno zadrževali in je en par tudi svatoval. Podobno je bilo na Goričkem, kjer smo izvajali ukrep za varstvo hribskega škrjanca. Štirje pojoči samci in dva para hribskih škrjancev so se občasno zadrževali na projektnih površinah in v njihovi bližini, a njihove gnezditve tam nismo potrdili. Kljub temu, da v letošnjem letu na projektnih površinah ciljne vrste ptic niso gnezdile, pa vseeno ne gre zanemariti aktivnosti, kot so vzpostavitev 400 m mejice, cvetnih in deteljno-travnih pasov ter mnoge druge, ki smo jih v okviru projekta EIP VIVEK izvedli v zadnjih treh letih in so pripomogle k varstvu biotske pestrosti v kmetijski krajini.

Projekt EIP VIVEK delno financirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republika Slovenija iz podukrepa 16.5.

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Spremljali smo odraščanje kar treh mladičev velike uharice

// besedilo: **Urša Gajšek** in **Tomaž Mihelič**

Tudi letos smo z živima kamerama, ki smo ju namestili v okviru projekta ZaKras, budno spremljali gnezditev naše največje sove – velike uharice (*Bubo bubo*). Spremljali smo odraščanje kar treh mladičev, ki so se aprila izvalili pred kamero #2. Proti koncu maja mladičev pred kamero skoraj nismo mogli več opaziti, saj so že veselo frčali naokrog. Najlaže smo jih opazili le še v zares hudi pripeki, ko so se prišli hladit v senco votline. Pozno poleti so se mladiči prenehali vračati v varno zavetje gnezda, s čimer se je sezona živih kamer za letos končala. Žive kamere so nam tudi letos razkrile številne zanimivosti skrivnostnega življenja velike uharice. Prizori, kot je menjava partnerja, težave s plodnostjo, uporaba gnezda zunaj gnezditvenega obdobja in pojavljanje plenilcev na gnezdu, so informacije, ki bi nam sicer ostale prikrite. Vsako leto se naučimo marsikaj novega o tej ogroženi vrsti sove, pridobljeni podatki pa nam bodo omogočali ohranjati vrsto pri nas tudi v bodoče.

Dodana vrednost ljubljanskim parkom: 20 gnezdilnic za ptice

// besedilo: **Matej Gamser**, foto: **Alen Ploj**

Urbanih delov narave ne moremo enačiti s »pristno divjino«, a jih z naravovarstvenega vidika nikakor ne gre zanemariti. Že preprosti ukrepi, kot so nameščanje gnezdilnic, lahko v mesto in na vrtove privabijo celo paleto ptic. Ki ne le, da s petjem olepšajo zvočno kuliso, tudi koristi imamo od njih. Sploh ptice duplarice, npr. sinice, so znane kot »naravni insekticid«, ki brani vegetacijo pred škodljivci. V jeseni na DOPPS-u načrtujemo namestitev 20 gnezdilnic za sinice na območju urbane narave MOL, ki tudi sofinancira to akcijo. Vas bralce pa prijazno pozivamo, da še sami postavite kakšno.

Mestna občina
Ljubljana

LIFE FOR SEEDS v Avstriji

// besedilo: **Katarina Denac**, foto: **Mateja Grašič**

30. in 31. 5. 2023 smo se sodelujoči na projektu LIFE FOR SEEDS odpravili na strokovno ekskurzijo v Avstrijo. Osnovni tematiki naše četrte in zadnje strokovne ekskurzije v okviru tega projekta sta bili logistika semenske pridelave ter potencial uporabe semenskih mešanic v renaturaciji degradiranih travišč. Tokrat so nam, poleg kolegov iz partnerskih inštitucij, družbo delali tudi kmetje s projektnih območij (Krajinski park Goričko, Triglavski narodni park, Notranjski regijski park), ki so pokazali interes za obravnavano tematiko. Prvi dan smo si na območju HBLFA Raumberg-Gumpenstein, ene izmed vodilnih avstrijskih raziskovalnih inštitucij na področju kmetijstva, pod vodstvom gospoda dr. Wilhelma Graissa – strokovnjaka za upravljanje vegetacije v alpskem območju – ogledali njihova poskusna polja avtohtonih travniških rastlin. Dr. Graiss nam je razložil, kako, kje in kdaj poteka nabiranje semen travniških rastlin v naravi, kako nabrana semena čistijo ter kako nato z njimi ravnajo. Iz določenega deleža nabranih semen v rastlinjakih vzgojijo sadike, ki jih nato prenesejo na svoja poskusna polja. Polja z nasadi teh rastlin imajo pomembno vlogo v množenju semen izbranih vrst in hkrati ohranjanju genskih virov, ki jih ta semena predstavljajo. Razkazal nam je tudi mehanizacijo, ki jo uporabljajo pri obdelavi svojih polj. Drugi dan je sledil ogled semenarske hiše Kärntner Saatbau v Celovcu, kjer sta nam gospoda Rainer Frank in Christian Tamegger predstavila njihovo delo in prostore. Povedala sta nam o izzivih v panogi semenarjenja, s poudarkom na uporabi semenskih mešanic v naravovarstvu in obnavljanju ogroženih travnikov. Semenarstvo v naravovarstvu je en del verižne poti – od nabiranja semen, čiščenja, množenja, prodaje in uporabe – pri čemer so zelo pomembni dobro poznavanje vegetacije na različnih rastiščih, izbira primernih rastlinskih vrst za različne mešanice in poznavanje biologije teh vrst ter dobra kmetijska praksa pri različnih korakih ob delu s semeni. Našim gostiteljem se iskreno zahvaljujemo za dobrodošlico in vse znanje, ki so ga delili z nami – zagotovo nam bo prišlo prav v nadaljevanju našega projekta!

KODEKS slovenskih ornitologov

Vsak slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

- pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- vestno beleži vsa opažanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

FOTOULOVI Z **MLADINSKEGA ORNITOLOŠKEGA RAZISKOVALNEGA TABORA 2023**

REPALJŠČICA
(*Saxicola rubetra*)

Lovro Tuljak, zahodno od Dolenjega Jezera, 25. junij 2023

VELIKI STRNAD
(*Emberiza schoeniclus*)

Jaka Zlobko, Petelinje jezero, 28. junij 2023

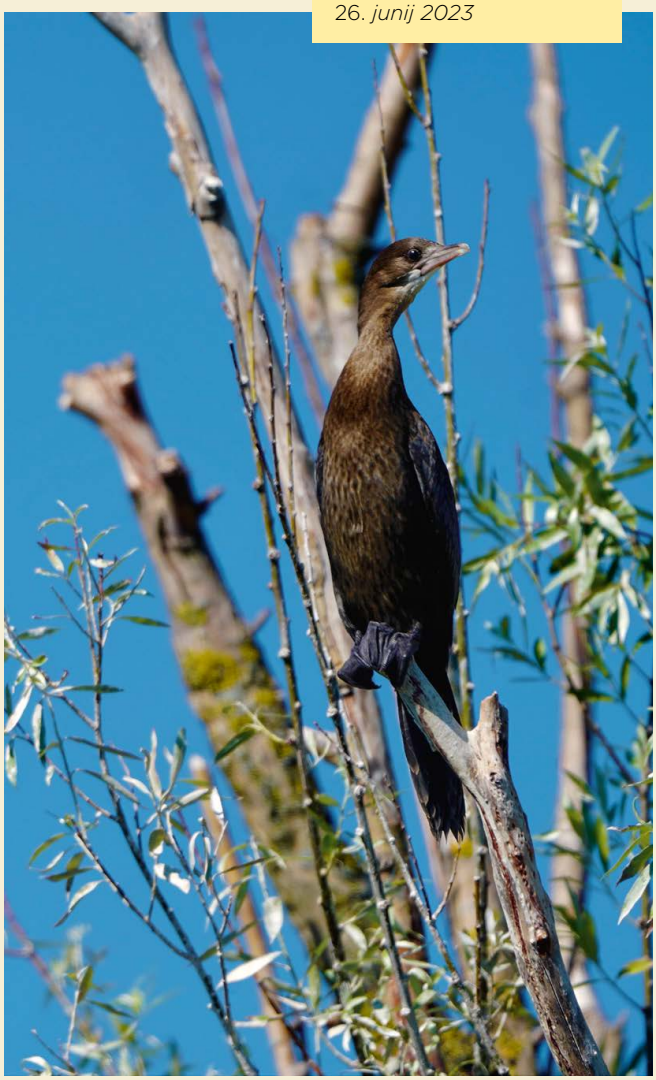

PRITLIKAVI KORMORAN
(*Microcarbo pygmaeus*)

Žan Tertinek, ob Strženu, 26. *junij 2023*

MALA ČIGRA
(*Sternula albifrons*)

Matic Prevec, Sečoveljske soline, 29. junij 2023

The global Partnership for nature and people

Argentina	Australia	Austria	Bahamas	Belgium	Belgium	Belize	Bhutan	Bolivia	Botswana	Brazil	Bulgaria	Burkina Faso	Burundi	Cambodia
Canada	Canada	Cape Verde	Chile	China (Hong Kong)	Colombia	Cook Islands	Côte d'Ivoire	Croatia	Cuba	Cyprus	Czech Republic	Dominican Republic	Denmark	Ecuador
Ecuador	Egypt	El Salvador	Estonia	Ethiopia	Falkland Islands (Malvinas)			Faroe Islands	Fiji	Finland	France	French Polynesia	Georgia	Germany
Ghana	Gibraltar	Greece	Guinea	Hungary					Iceland	India	Indonesia	Iraq	Ireland	Israel
Italy	Japan	Jordan	Kazakhstan	Kenya					Kuwait	Latvia	Lebanon	Liberia	Liechtenstein	
Lithuania	Luxembourg	Madagascar	Malawi	Malaysia					Malta	Mauritania	Mauritius	Mexico	Montenegro	
Morocco	Myanmar	Nepal	Netherlands	New Caledonia	New Zealand	Nigeria	Norway	North Macedonia	Palau	Palestine	Panama	Paraguay	Peru	Poland
Philippines	Portugal	Puerto Rico	Senegal	Serbia	Seychelles	Sierra Leone	Singapore	Slovakia	Slovenia	South Africa	Spain	Sri Lanka	Sweden	Switzerland
Romania	Syria	Tanzania	Thailand	Tunisia	Turkey	Uganda	Ukraine	United	Uruguay	Uzbekistan	USA	USA	Zambia	Zimbabwe

BirdLife INTERNATIONAL